

Афганистан: Положението на „озападнените“ млади мъже, завръщащи се в Кабул

Асилос, август 2017 г.

Съдържание

[Предговор](#)

стр. 2

[Методология](#)

стр. 2-3

[Рамка на изследването](#)

стр. 5

[Източници, с които е направена консултация](#)

стр. 6-11

[Констатации](#)

стр. 12-

79

[Приложения](#)

стр. 80-

109

Предговор

Докладът за информация за страната на произход (ИСП) „Афганистан: положението на „озападнените“ млади мъже, завръщащи се в Кабул“ е съставен поради засиленото търсене от законни представители, които представляват млади афганистанци, търсещи убежище в Европа. Повечето от тези лица, търсещи убежище, са прекарвали юношеските си години в Европа, като им е била предоставена някаква хуманитарна/субсидиарна форма на закрила, докато навършат 18-ия си рожден ден. Малко преди да навършат 18 години или щом това стане, те са задължени да кандидатстват за допълнителна или нова форма на защита. Мнозина биват отхвърлени, макар и на базата на това, че ситуацията по сигурността в Афганистан се е подобрила и че връщането в или вътрешното преместване в Кабул ще бъде разумно и уместно.

Правни представители, специалисти, работещи с тези млади афганистански мъже, специалисти по различните възможности в Афганистан и особено в Кабул, както и други заинтересовани страни многократно са изразявали безпокойството си от тази тенденция. Въпреки това, все още липсва общо разбиране и липса на информация за страните по съответните въпроси, за които става въпрос.

Асилос и Фондация ARC се надяват да запълнят тази празнина в литературата за ИСП и да допринесат с този доклад за по-информиран дебат за положението на „озападнените“ млади мъже, завръщащи се в Афганистан. Докладът е предназначен също така да бъде инструмент за подпомагане на специалистите юристи и за подпомагане на лицата, вземащи решения, да вземат предвид всички необходими материали.

Методология

Този доклад за ИСП комбинира публично достъпни източници и писмени или устни доклади на учени и/или специалисти със специфичен опит в Афганистан.

През май 2017 г. Целите бяха определени от Асилос въз основа на разговорите, които проведеха с европейски правни представители, представляващи лица от Афганистан, търсещи убежище, с участието на Фондация ARC и Нидерландския съвет за бежанците (DCR). Идентифицираните проблеми за изследване бяха:

1. Процедура по връщане
2. Отношение на държавата към завръщащите се
3. Предоставяне на подкрепа от афганистанската държава/ НПО
4. Отношение в обществото към завръщащите се
5. Последствия от липсата на мрежа за подкрепа за завръщащите се
6. Достъп на завръщащите се до здравни грижи
7. Достъп на завръщащите се до жилище
8. Достъп на завръщащите се до работа
9. Достъп на завръщащите се до храна и основни услуги
10. Въздействие на масовото завръщане на афганистанци от Пакистан и Иран
11. Неофициални доказателства за преживяванията на завръщащите се

Проучването без посещение на място беше проведено от доброволци от Асилос през май и юни 2017 г., използвайки собствения си персонализиран изследователски механизъм¹, която обхваща широк кръг от публично достъпни местни, национални, регионални и международни източници. Времевата рамка за изследвания обхваща последните три години.

Това изследване беше допълнено с интервюта и писмени приноси на учени, специалисти, журналисти и политически анализатори с експертен опит, свързан с Афганистан и положението на афганистанците, завръщащи се от Европа. През май и юни 2017 г. следните експерти предоставиха своите становища на Асилос, с изключение на Лиза Шустер [Liza Schuster] и Шоаиб Шарифи [Shoaib Sharifi], с които вече беше осъществен контакт през април 2016 г. за изследователска нота² произведена от Асилос, по въпросите за изследване, както са посочени по-горе:

- ❖ 22 април 2016 г., интервю с [Д-р Лиза Шустер](#), Доцент по социология в Сити Юнивърсити в Лондон
- ❖ 23 април 2016 г., интервю с [Шоаиб Шарифи](#), афганистански журналист
- ❖ 28 май 2017 г., интервю с [Абдул Гафур](#) [Abdul Ghafoor], Активист за права на бежанците и директор на Организацията за съвети и подкрепа за мигрантите в Афганистан (AMASO) със седалище в Кабул
- ❖ 5 юни 2017 г., писмена кореспонденция с [Д-р Насим Маджиди](#) [Dr Nassim Majidi], съосновател и съ-директор на мозъчния тръст „Самюъл Хол“, партньор изследовател в CERl (Център за международни изследвания) на „Сианс По“ [Sciences Po] и научен сътрудник в Африканския център за миграция и общество в Университета на Уитватерсран, Южна Африка
- ❖ 11 юни 2017 г., писмена кореспонденция с [Д-р Анисе Ван Енгеланд](#) [Anicée Van Engeland], Старши преподавател по международна сигурност в Центъра за международна сигурност и устойчивост на Университет Кранфийлд
- ❖ 21 юни 2017 г., писмена кореспонденция с [Тим Фоксли](#) [Tim Foxley], Независим анализатор, ръководещ дружество за политически/военни изследвания, специализирано във въпроси, свързани с Афганистан
- ❖ 22 юни 2017 г., писмена кореспонденция с Масуд Ахмади [Masood Ahmadi], национален мениджър на програмата в Международната организация за миграция (МОМ) в Афганистан, отговорен за Програма за завръщане, реинтеграция и повторно установяване, посветена на афганистанските мигранти, които се завръщат от страните от ЕС.

Фондация ARC и Холандският съвет за бежанци предприеха качествен партньорски преглед през юни и юли 2017 г.

---

¹ За повече информация се свържете директно с Асилос на info@asylos.eu

² „Афганистан: Алтернатива за вътрешно бягство в Кабул, Джалалабад и Мазар-е-Шариф“

<https://resources.asylos.eu/available-research/>

Кои сме ние

Асилос [Asylos] е глобална мрежа от доброволци, предоставяща безплатно проучване на информация за страна на произход за юристи, помагачи на търсещите убежище с молбите им. Асилос работи, за да гарантира, че търсещите убежище и техният правен съветник имат достъп до основни източници и данни, за да обосноват искането си. Доброволците от Асилос използват своите изследователски и езикови умения за достъп до подробна информация. Допълнителна информация може да бъде намерена [ТУК](#).

Фондация ARC е благотворителният клон на Асайлъм Рисърч Кънсълтънси [Консултации за проучване на убежището] (ARC). Тя е създадена през декември 2016 г. за „провеждане на проучвания за нарушения на правата на човека по целия свят, за насърчаване на зачитането на правата на хората, допринасяне за доброто прилагане на закона за убежището, предоставяне на технически съвети и обучение на правителствата и други по въпросите на правата на човека, и да се повиши осведомеността по въпросите на правата на човека“.

ARC е създадена през 2010 г. с цел повишаване на стандартите в процеса на определяне на статута на бежанец (RSD), подобряване на реализацията на правата и правата на лицата, търсещи убежище и бежанци, и за гарантиране на признаването на нуждаещите се от закрила като такива. В нея работи екип от изследователи по правата на човека и специалисти по ИСП и предприема изследвания, застъпничество и обучение за подобряване на качеството на определяне на бежански статут. Повече информация за Фондация ARC и ARC можете да намерите [ТУК](#).

Нидерландският съвет за бежанците (DCR) е независима неправителствена организация с широко разпространена мрежа от местни офиси, платен персонал и доброволци в Холандия. НСБ предлага на търсещите убежище и бежанците практическа подкрепа по време на процедурата за убежище и интеграцията им в нидерландското общество. Чрез лобиране, кампании, изследвания и сътрудничество с НПО-партньори и Европейския съвет на бежанците и изгнаниците (ECRE), НСБ се застъпва за правата на всеки, който търси защита в Нидерландия и Европа. Освен това НСБ предоставя информация и съвети на адвокатите за убежище, включително информация за страната на произход на различни етапи от процеса на убежище.

Повече информация за Нидерландския съвет за бежанците може да бъде намерена [ТУК](#).

Асилос, Фондация ARC и НСБ споделят убеждението, че убежището има значение и имат желание да допринесат за справедливото и добро управление на законодателството в областта на убежището. Този доклад за ИСП е резултат от съвместен пилотен проект, който търси създаването на нови и иновативни форми на ИСП, когато такива пропуски са идентифицирани в процеса на определяне на бежански статут.

Коментари

Фондация Асилос и ARC биха били благодарни на вашите коментари по този доклад за ИСП. Ако сте прочели този доклад, използвали сте която и да е част от него, за информация във вашето дело или решение и/или го предадете на съда, моля, отидете на <http://asylos.eu/give-feedback>, поставете референтен номер на делото **AFG2017-05**, оставете коментар и натиснете Изпращане. Като алтернатива можете да изпратите имейл на адрес info@asylos.eu и info@asylumresearchconsultancy.com директно.

Рамка на изследването

Този доклад служи като основен документ за съществуващата информация за страната на произход (ИСП) относно положението на младите афганистански мъже, които са били върнати доброволно или насилствено от Европа в Кабул. Включена е и по-обща информация за положението на завръщащите се извън Кабул, но ясно е маркирана като такава. Наличната ИСП в публичното пространство е допълнена от експертни коментари, събрани от Асилос през май и юни 2017 г. (вижте раздел „Методология“)

Бяха изследвани следните подтеми:

1. [Процедура по връщане](#)
2. [Отношение на държавата към завръщащите се](#)
3. [Предоставяне на подкрепа от афганистанската държава / НПО](#)
4. [Отношение в обществото към завръщащите се](#)
5. [Последствия от липсата на мрежа за подкрепа за завръщащите се](#)
6. [Достъп на завръщащите се до здравни грижи](#)
7. [Достъп на завръщащите се до жилище](#)
8. [Достъп на завръщащите се до работа](#)
9. [Достъп на завръщащите се до храна и основни услуги](#)
10. [Въздействие на масовото завръщане на афганистанци от Пакистан и Иран](#)
11. [Неофициални доказателства за преживяванията на завръщащите се](#)

Източници, с които е направена консултация

Консултациите с всички уеб източници бяха проведени през май-юни 2017 г. По-голямата част от източниците са от последните три години. Те са представени по азбучен ред.

1. Международни организации

- IMF, „Връщанията на афганистанските бежанци в Афганистан скачат, докато страната се справя с възстановяването си“, 26 януари 2017 г.
<https://www.imf.org/en/News/Articles/2017/01/26/NA012617-Return---of---Afghan---Refugees---to---Afghanistan---Surges---Country---Copes---Rebuild>
- IOM, „Предизвикателства пред реинтеграцията на завръщащите се мигранти с хронични здравословни проблеми“, 2014 г.
https://publications.iom.int/system/files/pdf/country_assessment_challenges_of_reintegration.pdf
- IOM, „Предизвикателства пред реинтеграцията на завръщащите се мигранти с хронични здравословни проблеми“, 2014 г.
https://publications.iom.int/system/files/pdf/country_assessment_challenges_of_reintegration.pdf
- IOM, „МОМ в Афганистан: Преглед на доброволните връщания през 2016 г.“, 30 март 2017 г.
https://afghanistan.iom.int/sites/default/files/Reports/iom_afghanistan_overview_of_assisted_voluntary_returns_in_2016_revised_mar_17.pdf
- IOM, „МОМ в Афганистан: КРАТКА БЕЛЕЖКА: Програма за подпомогнато доброволно завръщане и реинтеграция в Афганистан (AVRR)“ (споделено от МОМ, не е публично достъпно)
- OHCHR, „Служба на ООН за координация на хуманитарните въпроси, „Преглед на хуманитарните нужди 2017 г.“, 31 декември 2016 г.,
https://www.humanitarianresponse.info/system/files/documents/files/afg_2017_hno_English.pdf
- UNHCR, „ВКБООН в Афганистан: Доброволно репатриране в Афганистан - 2015. Основни констатации на ВКБООН при наблюдение на връщането, 01 януари - 31 декември 2015 г.“, 2015 г. <http://www.refworld.org/cgi-bin/telex/vtx/rwmain?page=search&docid=5722fb954&skip=0&query=afghanistan%20AND%20returnee%20AND%20healthcare%20cost&coi=AFG&searchin=fulltext&sort=date>
- UNHCR, „Насоки на ВКБООН за допустимост за оценка на нуждите от международната защита

на търсещите убежище от Афганистан“, 19 април 2016 г.

<http://www.refworld.org/docid/570f96564.html>

☐☐Световната банка, „Психично здраве в Афганистан - Бреме, предизвикателства и път напред“, август 2011 г.

<http://siteresources.worldbank.org/HEALTHNUTRITIONANDPOPULATION/Resources/281627--1095698140167/MHInAfghanistan.pdf>

2. Държавни източници

☐☐Съд за преглед на бежанците, „Съд за преглед на бежанците, ОТГОВОР НА ИЗСЛЕДВАНЕ НА АВСТРАЛИЯ, 29 февруари 2008 г. <http://www.refworld.org/pdfid/505af8a42.pdf>

Този отговор беше подготвен от отдела за научни изследвания и информационни услуги на Съда за преглед на бежанците (RRT) в Австралия след проучване на обществено достъпна информация, която понастоящем е на разположение на RRT за ограничен времеви период. Този отговор не е и не може да бъде окончателен по отношение на основателността на всеки конкретен иск за статут на бежанец или убежище. Този отговор на изследване при никакви обстоятелства не може да бъде цитиран в решение или друг документ. Всеки, който желае да използва тази информация, може да цитира само съдържащия се тук източник.

3. НПО и мозъчни тръстове

☐☐„Мрежа на афганистанските анализатори“, „Между реториката и реалността: Достъпът до здравни грижи и техните ограничения“, 2 декември 2014 г.

<https://www.afghanistan---analysts.org/access---to---health---care---and---its---limitations/>

☐☐„Мрежа на афганистанските анализатори“, „Афганистанско изселване: Може ли правителството да се справи с повече завръщащи се от Европа?“, 31 октомври 2016 г.

<https://www.afghanistan---analysts.org/afghan---exodus---can---the---afghan---government---deal---with---more---returnees---from---europe/>

☐☐„Мрежа на афганистанските анализатори“, „Доброволно и принудително завръщане в Афганистан през 2016/17: Тенденции, статистика и опит“, 19 май 2017 г.

<https://www.afghanistan---analysts.org/voluntary---and---forced---returns---to---afghanistan---in---201617---trends---statistics---and---experiences/>

☐☐„Хюман Райтс Уоч“, „Пакистанска принуда, Участие на ООН: Масовото принудително завръщане на

афганистански бежанци“, 13 февруари 2017 г.

https://www.hrw.org/sites/default/files/report_pdf/pakistan0217_web.pdf

☐☐ „Център за наблюдение на вътрешното разселване“ (ЦМВР [IDMC]) и Норвежки съвет за бежанците, *„Все още в риск: Сигурност на владението и принудително изгонване на вътрешно разселените лица и бежанците, завърнали се в Афганистан“*, февруари 2014 г. <http://www.internal-displacement.org/assets/publications/2014/201402---ap---afghanistan---still---at---risk---report---en.pdf>

☐☐ Институт по миграционна политика, *„Търсене на безопасност, работни места и още: смесените потоци в Афганистан подлагат на изпитание миграционните политики“*, 25 февруари 2016 г. <http://www.migrationpolicy.org/article/seeking-safety-jobs-and-more-afghanistan%E2%80%99s-mixed-flows-test-migration-policies>

☐☐ „Мрежа за подкрепа на бежанците“ (RSN), *„След завръщане: документиране на опита на младите хора, насилствено изселени в Афганистан“*, април 2016 г. [http://www.refugeesupportnetwork.org/sites/default/files/files/After%20ReturnRSN April%202016.pdf](http://www.refugeesupportnetwork.org/sites/default/files/files/After%20ReturnRSN%20April%202016.pdf)

(„Мрежа за подкрепа на бежанците“ е благотворителна организация със седалище в Лондон, която работи за свят, в който всички млади хора, които трябва да избягат от домовете си заради войната, са в състояние да изградят бъдеще с повече надежди чрез образование.)

☐☐ „Мрежа за подкрепа на бежанците“, *„3 неща, които трябва да знаете за живота на младите завръщащи се в Афганистан“*, 27 септември 2014 г. <http://www.refugeesupportnetwork.org/news/3-things-you-need-know-about-life-young-returnees-afghanistan>

☐☐ Самуел Хол, *„Градски младежи, разселени в Кабул - част 1. Психичното здраве също има значение“*, 2016 г. <http://samuelhall.org/wp-content/uploads/2016/06/UDY-Chapter-1-Mental-Health.pdf>

4. Медии

☐☐ „Гардиън“, *„Афганистан се справя със скритата епидемия от проблеми на психичното здраве“*, 2 септември 2015 г. <https://www.theguardian.com/global-development/2015/sep/02/afghanistan-tackles-hidden-mental-health-epidemic-therapists>

☐☐ „Нюз Дийпли“, *„Младите афганистанци, които се връщат от Европа, са изправени пред изолация и страх обратно у дома“*, 16 ноември 2016 г.

<https://www.newsdeeply.com/refugees/community/2016/11/16/young---afghans---returning---from---europe---face---isolation---and---fear---back---home>

☞☞ „Нюз Дийпли“, *„Няма справедливост, няма равенство: корупцията, която гони афганистанците в чужбина“*, 14 октомври 2016 г.
https://www.newsdeeply.com/refugees/community/2016/10/14/no---justice---no---equality---the---corruption---that---drives---afghans---overseas?utm_source=SamuelHall.org+Newsletter&utm_campaign=fe213c2e5b---EMAIL_CAMPAIGN_2016_11_17_SHnews&utm_medium=email&utm_term=0_717768602e---fe213c2e5b---95958125

☞☞ Радио Свободна Европа/Радио Свобода, *„Слаба подкрепа за психично болните в Афганистан“*, 3 май 2012 г.
https://www.rferl.org/a/afghanistan_mental_health_treatment/24568491.html

☞☞ „Вашингтон пост“, *„В Афганистан се очертава хуманитарна криза, тъй като броят на разселените се покачва“*, 2 ноември 2016 г.
https://www.washingtonpost.com/world/asia_pacific/a---humanitarian---crisis---looms---in---afghanistan---as---number---of---displaced---climbs/2016/10/31/09b1fd90---96c4---11e6---9cae---2a3574e296a6_story.html?utm_term=.339bb75ec6a8

☞☞ „Вашингтон пост“, *„По време на зимата в Кабул афганистанските бежанци от войната треперят в нестабилни неформални селища“*, 1 февруари 2017 г.
https://www.washingtonpost.com/world/asia_pacific/thousands---of---afghans---sent---home---from---pakistan---and---europe---face---a---frigid---winter---in---makeshift---camps/2017/01/31/11bbfa3e---e23e---11e6---a419---eefe8eff0835_story.html?utm_term=.339b1bcf9f11

5. Други

☞☞ Експертен доклад от [Лиза Шустер](#), *„Рискове при завръщане в Кабул“*, 12 август 2016 г.
Копие на този доклад може да бъде поискано, като се свържете директно с Асилос.

Този доклад за положението на завръщащите се в Кабул беше подготвен от Лиза Шустер за адвокати във Великобритания и споделен с Асилос в отговор на големия обем искания за доклади, получени от законни представители на афганистанците, търсещи убежище във Великобритания през 2016 г.

☞☞ „Преглед на принудителната миграция“, „Завръщащите се афганистанци като участници в промяната?“, май 2014 г.
http://www.fmreview.org/sites/fmr/files/FMRdownloads/en/afghanistan/vanhout_e.pdf

„Преглед на принудителната миграция“ (FMR) представя кратки, достъпни статии във формат на списание. Всеки брой има тема и обикновено набор от общи статии за принудителната миграция.

☞☞ „Преглед на принудителната миграция“, „Рискове, възникнали след принудително отстраняване: преживяванията при връщане на младите афганистанци“, февруари 2017г http://www.fmreview.org/sites/fmr/files/FMRdownloads/en/resettlement/bower_man.pdf

☞☞ Маджиди, Н. и Харт, Л. „Завръщане и реинтеграция в Афганистан: последици за политиката, практика на миграционната политика“, юни-септември 2016 г.
https://publications.iom.int/system/files/pdf/migration_policy_practice_journal_2_7.pdf

☞☞ Ойпен, К. и Маджиди, Н., „Могат ли афганистанците да се реинтегрират след подпомогнато завръщане от Европа?“, „Институт за изследване на мира Осло“ (PRIO), 22 май 2015 г. http://file.prio.no/publication_files/PRIO/Oeppen%20-%20Can%20Afghans%20Reintegrate%20after%20Assisted%20Return%20from%20Europe,%20PRIO%20Policy%20Brief%207---2015.pdf

☞☞ Шустер, Л. и Маджиди, Н., „Стигма на депортирането и ремиграция“, 30 октомври 2014 г. <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/1369183X.2014.957174>

☞☞ Ван Хюте, М., Зигел М., Дейвидс Т., „Завръщане в Афганистан: Миграцията като подсилване на социално-икономическото разслояване“, 19 юли 2014 г.
<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/psp.1876/abstract>

6. Интервюта

☞☞ Интервю, проведено от Асилос на 22 април 2016 г. с Лиза Шустер, учен от Обединеното кралство, прекарала 2013-2015 г. в преподаване в университета в Кабул

☞☞ Интервю, проведено от Асилос през 23 април 2016 г. с Шоаиб Шарифи, афганистански режисьор на документални филми и журналист

☞☞ Становище на експерт, предоставено по имейл в отговор на въпросите на Асилос на 11 юни 2017 г. от д-р Анисе Ван Енгеланд, учен от Обединеното кралство, с богат изследователски опит в Афганистан

- ☒☒ Становище на експерт, предоставено по имейл в отговор на въпросите на Асилос на 21 юни 2017 г. от Тим Фоксли, политически анализатор, фокусиран върху Афганистан от 2001 г.
- ☒☒ Интервю, извършено от Асилос на 28 май 2017 г. с Абдул Гафур, директор на Организацията за съвети и подкрепа за мигранти в Афганистан (ОСПМА [AMASO]) в Кабул
- ☒☒ Експертно становище, предоставено по имейл в отговор на въпросите на Асилос на 5 юни 2017 г. от Насим Маджиди, специалист по миграция в сферата на завръщането, съ-директор и съосновател на „Самуел Хол“, независим мозъчен тръст с офиси в Кабул
- ☒☒ Експертно становище, предоставено по имейл в отговор на въпросите на Асилос по подтема „1. Процедура за връщане“ на 22 юни 2017 г. от Масуд Ахмади, мениджър на националната програма на МОМ в Афганистан

Констатации

1. Процедура за връщане (за принудително и доброволно връщане)

Принудително връщане

В неотдавнашен доклад на „Мрежата на афганистанските анализатори“ (AAN) е описан подробно процесът на връщане на 18 мъже афганистанци, които бяха принудително върнати в Кабул, след като молбите им за убежище бяха отхвърлени в Германия през февруари 2017 г. В него се описва как завръщащите се са били придружени от 60 германски полицаи по време на полета, а при пристигането си са били отведени в офиса на Министерството на бежанците и репатрирането (MoRR) в салона за пристигащи на летището. Те бяха приети от представители на правителството, включително служители от Министерството на външните работи и отдела за криминални разследвания на Министерството на вътрешните работи. Присъстваха и представители на MOM и организацията с нестопанска цел „Международна психосоциална организация“ (IPSO), както и лекар, осигурен от MOM. Депортираните, които желаят да пътуват до други провинции, получиха пари от MOM. Тези, които нямат роднини в Кабул или други провинции, приеха предложението да бъдат настанени от Министерство на бежанците и репатрирането и MOM във временно настаняване в „Приемен център „Джангалак“.

„На 23 февруари 2017 г. „Мрежата на афганистанските анализатори“ имаше възможност да бъде на летището, когато чартърен полет от Мюнхен - третият германски от петте досега, кацна на международното летище Хамид Карзай в Кабул. Той беше осъществен от базираната в Италия ваканционна авиокомпания Еър Меридиана [Air Meridiana], тъй като германските превозвачи отказаха договора, опасявайки се от загуба на имидж. На полета бяха 18 мъже афганистанци, чиито молби за убежище бяха отхвърлени от германското правителство, на възраст между 19 и 53 години. Първоначално те идват от десет различни провинции - Балк, Кабул и Херат, както и от Кандахар, Хост, Майдан-Вардак, Урузган, Кундуз, Пактия и Нангархар. Само първите три провинции се считат за безопасни (отчасти) за депортации от германското правителство, което става причина за разгорещен дебат по вътрешната политика. (5) На борда на самолета имаше и близо 60 германски полицаи (трима полицаи за всеки депортиран). Разпитаните от „Мрежата на афганистанските анализатори“ завръщащи се твърдят, че техните „лични“ полицаи ги заплашвали, че ще бъдат оковани, ако „се държат недобросъвестно“, така че дори не смеят да говорят с другите афганистанци на борда.

Окончателният списък на лицата в самолета бе предаден на афганистанските власти от представител на германското посолство едва при пристигането на самолета. Преди да пристигне, афганистанските власти имаха списък с 88 афганистански имена, очевидно „сбор“ от афганистанци, насочени за депортиране. Докато германското правителство пред местното население твърди, че „много“ от депортираните са били престъпници (вижте интервюто от края на април 2017 г. с външния министър Зигмар Габриел), то също призна, че не информира афганистанските власти за това, „от съображения за защита на данните“, както пише в отговор на официално парламентарно запитване от 20 април 2017 г. Това

беше потвърдено от редица афганистански служители, присъстващи на 23 февруари 2017 г., което доведе до оплаквания от германската страна.

Както беше демонстрирано от постоянния спад на броя на пътниците на тези пет полета, германските власти изглежда се затрудняват да изпълнят договорената с афганистанското правителство квота от 50 депортирани на полет. Адвокатите и групите за защита на бежанците редовно успяват да получат в последната минута спиране за депортиране на свои клиенти от Афганистан от германските съдилища.

Генерал Ал-Хадж Мохамед Асеф Джабаркел, ръководещият полицейски командир на летището посрещна пристигащите с „Не ви посрещам като полицаи, а като съгражданин от Афганистан“, в очевиден опит да ободри 18-те мъже. Генералът помоли своите помощници да донесат „вода, чай и бисквити“ и каза на новопристигащите, че афганистанските власти ще се погрижат за първоначалното им настаняване. Той каза, че са се върнали на „свещената земя“ в своята страна и успя да убеди мъжете да се присъединят към него в обща молитва за мир.

След това всички депортирани лица бяха регистрирани в офиса на Министерство на бежанците и репатрирането в салона за пристигащи на летището, който беше отворен само два дни преди пристигането на полета. Сред другите представители на правителството бяха служители от външното министерство и отдела за криминални разследвания на Министерството на вътрешните работи. Представители на свързаната с ООН Международна организация за миграция (МОМ) и финансирана от Германия „Международна психосоциална организация“ (IPSO) също присъстваха в салона за пристигащи, разположен в района преди паспортния контрол. МОМ имаше лекар, който да осигури незабавно медицинско лечение, ако е необходимо. В такъв случай един по-възрастен и очевидно болен депортиран (той се тресеше и трябваше да бъде подкрепян при слизането от автобуса от двама асистенти), веднага бе изведен в отделна стая за медицинска помощ.

Депортираните, които изразиха желание да пътуват до домашните си провинции или към роднини извън Кабул, получиха пари за път от МОМ. Някои от 18-те обаче напуснаха летището, без да си правят труда да говорят с някоя от присъстващите организации. Осем души, без роднини нито в Кабул, нито другаде в страната (повечето от тях са живели в Иран в продължение на много години преди пътуването си в Германия), се възползваха от предложението на МОМ и Министерство на бежанците и репатрирането за временно настаняване в „Приемателен център Джангалак“, финансиран и управляван от МОМ. „Мрежата на афганистанските анализатори“ разговаря с някои от присъстващите афганистански журналисти, които са присъствали и на кацанията на предишни полети, и те отбелязват, че този път не е имало чакащи роднини.“

(Източник: „Мрежа на афганистанските анализатори“, „Доброволно и принудително завръщане в Афганистан през 2016/17: Тенденции, статистика и опит“, 19 май 2017 г.)

Абдул Гафур, директор на ОСПМА в Кабул, описва процедурата за връщане в интервю с Асилос. Той заявява, че НПО и държавите са отговорни за безопасното завръщане на бежанците, като обикновено депортиращата държава изпраща списък с всички имена на депортираните до Министерството на бежанците и репатрирането и МОМ. Тези завръщащи се, които нямат къде да отседнат, използват временно настаняване, осигурено от МОМ, в продължение на две седмици. Междувременно могат да

получават различни форми на финансова помощ; след това обаче няма безопасност.

„Не се задават никакви въпрос при пристигането. Единственото, което казват, е „Добре“, проверяват имената им, „Добре, вие сте този човек и ако имат Тазкира [Tazkira] (Афганистанска национална лична карта), те може да регистрират името на тази Тазкира и това е всичко. На летището няма човек за имиграция и нищо не се случва. Няма дори подходящи медицински заведения, които да проверят дали сте достатъчно здрави, за да дойдете в Афганистан, какви проблеми имате. Няма нищо подобно.

За тези, които нямат място за живот, те се преместват във временни приемни центрове, където могат да останат две седмици, като това място се обгрижва от МОМ. Няма гаранция за безопасност, никой не се грижи за безопасността им, те ги пазят две седмици и след две седмици ги изхвърлят на улицата, дори тези, които нямат къде да живеят, трябва да напуснат мястото...“

(Източник: Абдул Гафур, Интервю с Асилос, 28 май 2017 г.)

Това Политическо резюме е част от проекта „Възможности и реалности на миграцията при връщане“ (PREMIG), мащабен изследователски проект, ръководен от „Института за мирни изследвания Осло“ (PRIO), който изследва миграцията на връщащите се от Норвегия и Обединеното кралство. Той изследва трудностите на реинтеграцията, пред които са изправени афганистанците, избрали доброволно завръщане.

„Осигуряващите помощ за реинтеграция са изправени пред трудна задача. Да се разглежда реинтеграцията като еквивалент на интеграцията - дълъг сложен процес - показва защо е трудна. Например предоставената помощ обикновено е краткосрочна. Не се очаква мигрантите да се интегрират след шест месеца, така че защо да се очаква същото за връщащите се? Помощта е възпрепятствана и от тясното разбиране на това какво означава реинтеграция. Това, че реинтеграция е процес, който може да започне преди заминаването, не се признава; вместо това помощта се предоставя само в Афганистан. Социалният капитал изглежда е най-важният ресурс на разположение на завръщащите се; все пак дейностите, които укрепват мрежите (включително със семейството и евентуално други връщащи се) не са приоритетни. Предоставената помощ за реинтеграция се фокусира върху бизнес планирането и намирането на работа, но не се основава на пазара на труда или оценката на уменията, като повечето участници в научните изследвания получават съвет да започнат малък бизнес, независимо от техните умения и опит. В крайна сметка обаче реинтеграцията на завръщащите се афганистанци се оформя от факта, че дори онези, които са се съгласили на подпомогнато завръщане, най-вече не искат да бъдат в Афганистан. Те гледат навън, към бъдеща миграция, тъй като не се доверяват на афганистанското правителство да им предоставя услуги или стабилна сигурна среда. Това ще затрудни реинтеграцията независимо от помощта, която се предоставя.“ (стр. 4)

(Източник: Опен, С. и Маджиди, Н., *„Могат ли афганистанците да се реинтегрират след подпомогнато завръщане от Европа?“*, „Институт за мирни изследвания Осло“ (PRIO), 22 май 2015 г.)

Д-р Анисе Ван Енгеланд, в писмения си отговор, предоставен на Асилос на 11 юни 2017 г.

описва процедурата при връщане на депортирани при пристигане на летището в Кабул.

„След пристигането си на летището, завръщащите са посрещани от летищната полиция. В салона за пристигащи има център, в който връщащите се първо се срещат с представител на Министерството на бежанците и репатрирането. Те биват регистрирани. След това завръщащите се могат да говорят с представители на различни министерства (външни работи, вътрешни работи ...) и на МОМ. Присъстват и лекари. Завръщащите се нямат задължение да говорят с никого, освен с Министерството на бежанците и репатрирането. И все пак в техен интерес е да общуват поне с представителя на МОМ, тъй като именно на летището МОМ организира превоз до провинции, като раздава пари в брой. Отбелязах, че много от завръщащите се отказват подкрепата, предлагана от МОМ и от Министерството на бежанците и репатрирането за намиране на квартира. Моите констатации показват, че тези, които най-вероятно ще приемат подкрепата, са връщащите се от Пакистан и Иран, тъй като никога не са живели в Афганистан или са го напуснали преди десетилетия.

Много от завръщащите се съобщават, че са оскърбявани словесно от полицията и от митническите служители на летището: те казват, че са били обиждани заради напускането на страната и за това, че са се превърнали в тежест сега, когато са се върнали. ВКБООН наблюдава целия процес на пристигане.

При пристигането си завръщащите се получават основния минимум по отношение на храна и напитки. Често това включва бисквити и чай.

По отношение на настаняването, завръщащите се могат да говорят с Министерството на бежанците и репатрирането или с МОМ. И двете ще ги насочат към приемния център Джангалак в Кабул; центърът се финансира и управлява от МОМ.

Ако някой от завръщащите не чувства добре, той ще бъде отделен от групата и отведен в друга стая за медицински преглед. Шепя завръщащи се лица съобщават, че са използвали тази основна медицинска услуга и са били удовлетворени от нея. Те също така съобщават, че обикновено тогава неофициално им е било казано дали лесно ще намират лекарствата си или не. Центърът може също да ги насочи към подходящ медицински център навсякъде в страната.“

(Източник: Д-р Анисе Ван Енгеланд, писмено становище на експерт, 11 юни 2017 г.)

Доброволни връщания

Информационната бележка за Афганистан на МОМ за „Програма за доброволно завръщане и реинтеграция в Афганистан (AVRR)“ предоставя информация за управлението на процедурата за връщане, предоставена от агенцията в страната.

„Помощта в подготовката за завръщане, самото завръщане и реинтеграция чрез добре адаптирани програми трябва да проправят гладък път за завръщането на мигрантите за цялостна социална и икономическа реинтеграция в тяхната страна на произход. Този тип интеграция е от критично значение за улесняване на ефективната възвръщаемост за всички страни:

мигрантите, приемащите страни и страните на произход. Това е особено вярно в развиващи се страни на произход или намиращи се в ситуации след конфликти като Афганистан, където има остра необходимост от засилване на капацитета както в публичния, така и в частния сектор. [...]

Както е признато в Националната стратегия за развитие на Афганистан 2008–2013 г. (ANDS), без ефективна социална реинтеграция, неработещите и слабо работещите завръщащи се е по-вероятно да мигрират отново или да станат уязвими разселени лица, както и са по-склонни да започнат да употребяват наркотици. Необходими са систематични и постоянни усилия за предоставяне на възможности за завръщащите се, за да се сведе до минимум рисковият конфликт, който може да бъде предизвикан от конкуренцията за ресурси. [...]

В Афганистан е разработен и изпитан стабилен и всеобхватен механизъм за приемане и реинтеграция през годините на успешно прилагане от страна на MOM в подкрепа на гражданите на Афганистан, върнати в страната. От 2003 г. MOM е оказала подкрепа на над 15 041 доброволни завръщащи се от различни страни, включително Великобритания, Норвегия, Нидерландия, Германия, Швеция, Дания, Франция, Белгия и Австралия.

КОМПОНЕНТИ НА ПРОЕКТА

Проектите на MOM за подпомогнато доброволно завръщане и реинтеграция в Афганистан се проектират индивидуално в сътрудничество със съответните донори, възползвайки се от опита на MOM за това, което е най-ефективно за конкретни профили на завръщащи се лица. Най-общо проектите за подпомогнато доброволно завръщане и реинтеграция се състоят от четири основни компонента: подготовка; връщане; посрещане; и реинтеграция. Тези компоненти могат да бъдат пригодени за конкретен контекст, но обикновено включват следното:

Подготовка (съгласувана с офиса на MOM в приемащата държава):

- Ориентация и информационни сесии преди заминаване
- Медицински тест и ваксинации, ако е необходимо
- Подпомагане с документация за пътуване, ако е необходима

Връщане (съгласувано с офиса на MOM в приемащата държава):

- Уредени и закупени пътувания
- Подпомагане на летището, предлагане при заминаване и при транзит

Приемане:

- Помощ при улесняване на имиграционните формалности при пристигането
- Медицинска оценка при пристигането, включително основно лечение и препоръки
- Превоз нататък до крайната дестинация
- Временно настаняване за завръщащите се
- Предоставяне на информация и консултации за завръщащите се преди напускането на летището
- Малка парична помощ за справяне с най-непосредствените нужди (облекло, комуникация и т.н.)
- По-обширни консултантски услуги след пристигане с обучен от MOM

персонал на отдела за реинтеграция

Реинтеграция:

- Обучение с фокус в три области:
  - а) Образователно обучение: основни офис умения, обучение по английски език и основни компютърни умения;
  - б) Професионално обучение: умения за строителна търговия като дърводелство, зидария и др.
  - в) Обучение на работното място
- Разработване на проекти за самостоятелна заетост / Стартиране на малък бизнес. Подкрепа с концептуализация на бизнес идеи и разработване и изпълнение на бизнес план.
- Препоръки за заетост/работа. MOM използва своите мрежи и под-офиси, за да идентифицира подходящи работни места за завръщащите се в тяхното местоположение и насочва бенефициентите към тези длъжности.
- Подпомагане на разходите за обучение и живот. За завръщащите се семейства с деца, MOM ще предостави помощ за обучение и разходи за живот, когато това е необходимо, за да отговори на непосредствените нужди на връщащите се семейства.“

(Източник: MOM, „MOM в Афганистан: КРАТКА БЕЛЕЖКА: Програма за подпомогнато доброволно завръщане и реинтеграция в Афганистан (AVRR)“ (споделено от MOM, не е публично достъпно)

Масуд Ахмади, национален мениджър на програмата на MOM в Афганистан, сподели някои ключови точки от програмата за подпомагане на доброволното завръщане и реинтеграция (AVRR), предоставена от MOM в Афганистан в писмения си отговор до Асилос на 22 юни 2017 г.

„* Връщащите се ще трябва да кандидатстват преди заминаване за помощ за реинтеграция.

* Те ще трябва да се свържат с който и да е от офисите на MOM в страната, за да поискат помощ за реинтеграция.

* Пакетите за реинтеграция се различават в различните страни.

* Пакетите за реинтеграция включват както пари, така и предмети. Паричните средства се изплащат веднага след пристигането на завръщащите се в някой от офисите на MOM, за да се даде възможност на завръщащите се да посрещнат незабавно основните си нужди в страната, докато за заплащане в предмети, завръщащите се трябва да изготвят план за реинтеграция с помощта на служителите на MOM. След това MOM купува стоки/услуги за проекти за реинтеграция на завръщащите се, а парите се изплащат на доставчици/продавачи.

* Доста малко на брой държави предоставят както парична помощ, така и помощ в предмети. Най-вече се дава само подкрепа в предмети.“

(Източник: Масуд Ахмади, писмен отговор, 22 юни 2017 г.)

2. Отношение на държавата към завръщащите се

Абдул Гафур от ОСПМА обяснява в интервю за Асилос на 28 май 2017 г. отношението на държавата към завръщащите се и подчертава трудностите, пред които се изправят завръщащите се лица, особено тези, които никога не са живели в Афганистан.

„В министерствата имам случаи, в които връщащите се изправени пред лошо отношение, защото нямат много възможности, така че това, което правят е да отидат в министерствата и да намерят отговори, какво да правят тук? Нямат Тазкира? Така че те имат много въпроси.

[Полицията] също не е много приятелски настроена към тези завръщащи се, тъй като някои от тях никога не са били в Афганистан, те стъпват в Афганистан за първи път, така че проблемът е, че не знаят много за Афганистан. Имаше много случаи, в които момчета са спирани и питани за начина, по който изглеждат - изглеждат различно - и са им искани техните Тазкири. Когато не са имали Тазкири, те са изпадали в проблеми и дори са били в полицейски участък за ден или два на разпит. Те трябва да дават подкуп на полицията, за да ги пуснат.

Няма имиграционни служители, така че можем да ги насочим към министерствата, защото там е всичко.“

(Източник: Интервю на Асилос с Абдул Гафур, 28 май 2017 г.)

Д-р Анисе Ван Енгеланд обяснява в писмения си отговор до Асилос на 11 юни 2017 г., че държавните органи възприемат младите завръщащи се мъже като заплаха за сигурността, тъй като липсата на образование или възможности за работа означава, че те лесно могат да се насочат към трафика на наркотици или се считат за лесна цел за набиране от въоръжени недържавни участници.

„Институциите са затрупани с връщащи се и масовите връщания подкопават опитите за стабилизиране на една нестабилна държава. В резултат на това афганистанското правителство се опита да предотврати или забави репатрирането. И все пак страната е принудена да приеме обратно завръщащите се: ЕС, но също така Иран и Пакистан са договорили хуманитарна помощ и финансова подкрепа в замяна на сътрудничеството на Афганистан по въпроса. Резултатът е чувство на отричане от страна на държавните власти към връщащите се.

Забелязах по време на интервютата си с афганистанци и по време на работата ми като експертен свидетел, че младите завръщащи се мъже са финансова тежест за държавата: те често са изолирани от семейството или общността си, продали са всичко заради пътуването и са се върнали като уязвими нуждаещи се лица в система, която не може да предостави помощ. Тези завръщащи се не са в състояние да допринесат за отслабената икономика и да са добавка към вече обтегнатия пазар на труда; държавата би предпочела да са в чужбина и да изпращат парични преводи обратно у дома.

Държавните органи също са много наясно със заплахата за сигурността, която тези

млади завръщащи се мъже представляват за държавата: липсата на образование или възможност за работа означава, че тези лица могат да се насочат към наркотрафика или че представляват лесни цели за набиране от въоръжени недържавни участници. Това са две от заплахите, с които Афганистан непрекъснато се стреми да се справи; следователно приемането на завръщащи се лица, на които не може да бъде предоставена подкрепа, е косвен принос към наркотрафика и насилието.

Следователно се проявява много малко съчувствие към завръщащите се. Това често се изразява в грубост и обиди от страна на властите, но също и в нежелание да се разгледат исканията на връщащите се. Чувал съм за обиди в афганистанското посолство, където служителите много бавно издават съответните документи. Тази липса на съчувствие се обяснява и с риска за сигурността, който тези млади мъже представляват: афганистанската национална полиция или местните институции имат желание да избегнат предоставянето на защита на завръщащите се, тъй като това може да повлияе на равновесието на местната сигурност. Имал съм случаи, когато местната сигурност стана възможна чрез сътрудничество на всички институционални и неинституционални действащи лица; въпреки това този относителен мир би могъл да бъде нарушен от пристигането на млад връщащ се мъж, ако въоръжени недържавни действащи лица започнат да се борят за набирането му.“

(Източник: Д-р Анисе Ван Енгеланд, писмено становище на експерт, 11 юни 2017 г.)

3. Предоставяне на подкрепа от страна на държавата / НПО за връщащите се

Международната организация по миграция (МОМ) предлага програма за подпомагане на доброволното завръщане и реинтеграция, която включва помощ за реинтеграция като помощ при стартиране на малък бизнес и финансова помощ за жилищно настаняване.

„Програмата за подпомагане на доброволното завръщане и реинтеграция на МОМ предлага достойна, безопасна и рентабилна възможност за връщане за афганистанци, които не могат или не желаят да останат в приемащите страни и желаят да се завърнат доброволно в своите страни на произход. Програмата предоставя следните услуги за завръщащите се:

- Организиране на пътуване, включително помощ при транзитно преминаване и посрещане при пристигане.
- Предоставяне на информация, консултации и препоръки преди заминаване и след пристигане.
- Временно настаняване в Кабул.
- Медицинска помощ/препоръки.
- Организиране на продължаване на транспортирането до крайната дестинация в страната.
- Предоставяне на незабавна и дългосрочна помощ за реинтеграция.

През 2016 г. общо 6 711 афганистанци доброволно се завърнаха в страната си чрез програмата за подпомогнато доброволно завръщане и реинтеграция.* Този доклад предоставя общ преглед на връщанията за годината, включително страна на пристигане, демографски данни и крайна дестинация. [...] Значителното мнозинство от завръщащите се (79%, 912 индивида), които отговарят на условията за помощ за реинтеграция, избраха да започнат малък бизнес, а на следващо място е финансовата подкрепа за жилищно настаняване (13%, 151 лица). “

(Източник: МОМ, *МОМ в Афганистан: Преглед на доброволните връщания през 2016 г.*, 30 март 2017 г.)

завръщащите се от Германия в Кабул през февруари 2016 г. Германското правителство си сътрудничи с Международната организация по миграция (МОМ), за да плати полета до Афганистан и да предостави 700 евро на завръщащите се.

„На 24 февруари 2016 г. група от 125 афганистанци пристигна в Кабул от Германия. Това беше първата група доброволни завръщащи се от Германия, след миграционната криза в Европа през 2015 г. Германия е домакин на най-голям брой афганистански бежанци след Пакистан и Иран (за броя на афганистанските бежанци в Германия за последните 13 години). Освен че осигури заплащане на пътуванията до Афганистан, германското правителство - в сътрудничество с Международната организация за миграция (МОМ)

– също така предостави на всеки от 125-те връщащи се 700 евро, за да помогне за реинтеграцията им. Около 70 афганистанци от тази група продължиха пътя си към родните си провинции; МОМ също така покри разходите за този втори етап от пътуването, както и настаняването в къщи за гости в Кабул преди пътуването.“

(Източник: „Мрежа на афганистанските анализатори“, „Афганистанско изселване: Може ли правителството да се справи с повече завръщащи се от Европа?“, 31 октомври 2016 г.

Доклад на „Мрежата на афганистанските анализатори“, обхващащ 2016/2017 г., очертава видовете помощ, която е на разположение на тези, които се връщат насилствено и доброволно. Видовете помощ се предоставят от правителството на Афганистан, страните, които изпращат обратно завръщащите се, МОМ и местни организации като „Международна психосоциална организация“ и Организация за съвети и подкрепа за мигрантите в Афганистан (ОСПМА). Докладът отбелязва, че не е установена координация между доставчиците на помощ, за да се гарантира, че всички завърнали се получават еднаква помощ. Според правителството афганистанската държавна помощ се концентрира около правна помощ, наемане на работа, земя и подслон според представител на Министерство на бежанците и репатрирането. Към днешна дата обаче, връщащите се са получили помощ само под формата на двуседмично предоставяне на подслон от правителството. Тези, които се връщат доброволно, имат право на финансова помощ, като сумата в зависимост от изпращащата държава варира между 700 и 4000 щ.д. МОМ предоставя помощ за реинтеграция за доброволни завръщащи се, което включва финансова помощ за стартиране на малък бизнес и за жилищно настаняване. Въпреки това през 2016 г. само 1 094 от над 6 800 връщащи лица са получили помощ за реинтеграция след пристигането си, чиято допустимост се решава от изпращащите страни поотделно - много от завръщащите се не кандидатстват за помощ за реинтеграция, дори да имат право за това. Що се отнася до депортираните, които са принудително върнати, им се предоставя основен пакет от хуманитарна помощ от МОМ, който включва транспорт от летището и двуседмично настаняване в приемния център в Джангалак - не се предоставя дългосрочна помощ.

„Има няколко вида помощ, които тези, които се връщат, принудително и доброволно, могат да потърсят. Помощта идва от афганистанското правителство, страните, които изпращат връщащите се обратно, международни организации като МОМ и местна неправителствена организация като „Международна психосоциална организация“ и „Организация за съвети и подкрепа за мигрантите в Афганистан“. Изглежда няма установени механизми за координация, които да гарантират, че всички завърнали се получават подкрепата, от която се нуждаят, или че

са третирани донякъде еднакво, че някои завръщащи се не получават по-голяма подкрепа, отколкото имат право или да се гарантира цялостен мониторинг. Германското правителство например твърди, че отговорностите му за връщащите се приключват, когато те бъдат предадени на афганистанските власти при пристигането им. Следва преглед на наличната помощ:

🔗 Помощ от афганистанското правителство

Текущата подкрепа на правителството за завръщащите се от Европа е съсредоточена върху правната помощ, наемането на работа (което се осъществява чрез Министерството на труда и социалните въпроси / МТСВ), земя и подслон, Муртаза Расули [Murtaza Rasuli], директор на отдел на МТСВ, който работи със завръщащи се от Европа, заяви пред „Мрежата на афганистанските анализатори“. Независимо от това, няколко завръщащи се заявиха пред „Мрежата на афганистанските анализатори“, че слухът между тях е, че малцина всъщност са получили друга форма на помощ, с изключение на двуседмичното предоставяне на подслон от правителството.

Афганистанският парламент свика на 3 май 2017 г. представители на Министерство на бежанците и репатрирането, Министерството на труда и социалните въпроси и Министерството на външните работи на интерпелационна сесия, касаеща, наред с други неща, проблемите, пред които са изправени репатрираните и завръщащите се след пристигането им обратно в страната. Въпросите, поставени от депутатите, се фокусираха основно върху най-голямата група, завръщащите се от съседните Иран и Пакистан и онези афганистански бежанци, които все още живеят там, както и в Саудитска Арабия, и правителствената подготовка и плановете за връщане на бежанците като цяло. Малката група завръщащи се - както доброволно, така и депортирани - изглежда фигурира само встрани от вниманието.

• Финансова помощ

За тези, които се връщат доброволно, е на разположение финансова помощ. Сумата обаче зависи от коя държава се връщат. Тя варира между 700 и 4000 щ.д. Например Швеция дава парично плащане на човек от 30 000 шведски крони (приблизително 3150 евро), а Белгия осигурява 500 евро. Германия дава 700 евро в брой в Германия на летището при отпътуване и помощ за реинтеграция в диапазона между 800 и 2500 евро чрез МОМ за всеки отделен случай след пристигане. Последната помощ не е парична помощ, а субсидия, която може да се използва за образование, професионално обучение, субсидия за заплати, микро бизнес планове и др.

[Актуализация на 20 май 2017 г.] От 1 февруари 2017 г. Германия предлага допълнителен пакет, наречен Starthilfe Plus. Той осигурява 1200 евро парична помощ за доброволно връщащи се лица (над 12 години), ако решат да се върнат в своята страна на произход, преди да има окончателно решение за искането им за убежище (това включва оттегляне на това искане и не важи за всички страни на произход). 800 евро се предлагат на търсещите убежище, които са получили отказ, но се въздържат от обжалване на решението. За 2017 г. са отпуснати общо 40 милиона евро за програмата „Помощ за начало“.

🔗 Помощ за реинтеграция

Чрез специалната програма за действие за Афганистан (виж тук) на Европейската мрежа за реинтеграция, МОМ предоставя помощ след пристигане и реинтеграция както на насилствено, така и доброволно върнати граждани на Афганистан от 18 държави: Австралия, Австрия, Белгия, Дания, Финландия, Франция, Германия, Гърция, Италия, Люксембург, Малта, Нидерландия, Норвегия, Румъния, Испания, Швеция, Швейцария и Обединеното кралство. (6) Самолетите за депортиране обаче се заплащат от агенцията на ЕС за управление на границите Frontex. (7) Освен това в началото на март 2017 г. МОМ подписа споразумение с Генерална дирекция „Международно сътрудничество и развитие“ на комисиите на ЕС (DG DEVCO) на стойност 18 милиона евро за четиригодишен период, което ще осигури подкрепа за реинтеграция за завръщащите се и за приемащите общности в Афганистан (виж тук). Тази програма, освен индивидуалната помощ, ще предлага инициативи, базирани в общността, които имат за цел да улеснят реинтеграцията на хората. През 2016 г. само 1 094 от над 6 800 връщащи лица са получили помощ за реинтеграция след пристигането си, правото на която по същество се определя от изпращащата държава на индивидуална основа. Това очевидно означава, че дори не всички доброволно завръщащи се получават финансова подкрепа след завръщането си в Афганистан. По-голямата част от тези 1 094, които са имали право на помощ след пристигането през 2016 г., са избрали да започнат малък бизнес - 874 лица. 131 лица - значително по-малък брой - са избрали финансова подкрепа за жилищно настаняване; 76 са получили предмети от домакинството. Осем са избрали подпомагане на работното място, двама - ремонт на къща, двама - помощ за образование или обучение и само едно лице - медицинско обезщетение. Според Масуд Ахмади, ръководител на програмата за реинтеграция на МОМ, „много хора не питат за пакет за реинтеграция, дори и да отговарят на условията. Те просто не се връщат в МОМ, за да го поискат.“ Това се дължи главно на технически и бюрократични препятствия, макар че отговарящите на условията връщащи се са информирани за пакетите за реинтеграция, както в изпращащата страна, така и при пристигането си. Ахмади добавя, че „мнозина нямат [местен] телефонен номер, когато се върнат; и те не могат да осъществят допълнителна връзка. Мислехме да разпространим SIM карти, но това не беше възможно поради правни проблеми. Ние обаче ги молим да се свържат с местния офис на МОМ в тяхната провинция или с главния офис в Кабул“, каза той, подчертавайки, че „връщащите се по същество са информирани за пакетите за реинтеграция, които имат право да получат, както в Кабул, така и в изпращащите страни.“ Персоналът на МОМ и миграционните власти в изпращащите и приемащите страни информират доброволно връщащите се за правата им - но на практика, както показва проучванията на НПО в Германия (виж това предишно официално съобщение на „Мрежата на афганистанските анализатори“), това често изглежда се представя от властите като начин за улесняване на „по-доброволни“ връщания. Хуманитарната помощ от МОМ след пристигането на принудително върнати лица е основен пакет, който включва такса за транспорт от летището до местожителството на лицето и при необходимост - временно настаняване. Германските власти например предоставят малко количество джобни пари на депортираните. Някои от тях също отговарят на условията за

помощ за реинтеграция, подобна на тази за лицата, които се завръщат доброволно. Според Лорънс Харт, ръководител на МОМ в Афганистан, в повечето случаи това е само „парашутен пакет“ - непосредствена форма на помощ за оцеляване след пристигането, а не устойчива и дългосрочна помощ. Както показаха интервютата на „Мрежата на афганистанските анализатори“, това не е достатъчно, за да се смекчат значителните опасения на депортираните за бъдещето им.

(Източник: „Мрежа на афганистанските анализатори“, *„Доброволно и принудително завръщане в Афганистан през 2016/17: Тенденции, статистика и опит“*, 19 май 2017 г.)

Докладът на „Мрежата на афганистанските анализатори“ допълнително описва вида на настаняването, предоставено от афганистанското правителство - приемателен център Джангалак - за завръщащи се, които нямат семейства в Афганистан. Те могат да останат в продължение на максимум две седмици, но през 2016 г. само 43 лица са избрали да останат там средно седем нощувки.

„Повечето от завръщащите се и депортираните се връщат директно при своите семейства или общности. Въпреки това, за тези, които не могат да направят това, правителството и МОМ осигуряват временно настаняване. Приемният център Джангалак за тези, които се нуждаят, се намира в Министерството на бежанците и репатрирането в бившата фабрика на Джангалак, която някога е била една от най-големите в страната, но е била разрушена по време на войната, защото е била построена от съветската власт. Приемателният център с 24 стаи (с две до три легла във всяка) е отворен както за доброволно, така и за принудително завърнали се за максимум две седмици. 12-членен персонал начело с бивш командир на Хезб-е Ислами се грижи за тях. Всяка стая е оборудвана с хладилник, телевизор, климатик и гардероб. През 2016 г. само 43 лица (включително доброволни и принудително завръщащи се) са решили да останат в центъра. Средно са оставали там за седем нощувки, което означава, че през 2016 г. приемният център е бил зает общо 149 нощи, заявиха от МОМ пред „Мрежата на афганистанските анализатори“.

(Източник: „Мрежа на афганистанските анализатори“, *„Доброволно и принудително завръщане в Афганистан през 2016/17: Тенденции, статистика и опит“*, 19 май 2017 г.)

Окончателната оценка на процедурата за връщане, според доклада на „Мрежата на афганистанските анализатори“ описва услугите, предоставени на доброволни и принудително завърнали се като „несъществени и в много случаи недостатъчни, за да предоставят реалистичен шанс да започнат нов живот в Афганистан.“ Афганистанското правителство все още е в процес на разработване на политики и механизми за набиране на средства, поради което е неподготвено да се справи с [масовия приток на завръщащи се](#).

„Въпреки че афганистанското правителство и местните и международни организации успяха да организират някаква първоначална реакция както на доброволни, така и на принудително върнати лица, изглежда, че услугите, които са на разположение на завръщащите се, са несигурни и в много случаи недостатъчни, за да им осигурят реалистичен шанс да започнат нов живот в Афганистан. Все още няма убедителен подход за това какво да се прави по-специално със „завръщащи се“, които

са прекарвали години в Иран и нямат връзка с живота в Афганистан. Въпреки някои подобрения - като например създаването на софтуерно базирана система за регистрация на повечето официални гранични пунктове и в офиса на летището - правителството все още е институционално неподготвено да се справи с масовия приток на завръщащи се. То все още е в процес на разработване на политики и механизми за набиране на средства. Разликите в числата на МОМ и Министерство на бежанците и репатрирането, но също така и между МОМ и отделните държави-членки показват, че има непълна информация за тези, които са се завърнали от Европа през 2016 г. и в началото на 2017 г. Доброволното завръщане и особено депортациите от Европа добавят допълнителна и ненавременна тежест.“

(Източник: „Мрежа на афганистанските анализатори“, „Доброволно и принудително завръщане в Афганистан през 2016/17: Тенденции, статистика и опит“, 19 май 2017 г.)

По отношение на различните финансови стимули от страна на ЕС за завръщащи се в Кабул, Абдул Гафур от „Организация за съвети и подкрепа за мигрантите в Афганистан“ обясни в интервюто си пред Асилос на 28 май 2017 г., че повечето държави предоставят помощ, но само Норвегия дава стимули в средства в брой на завръщащите се и не работи заедно с МОМ.

„Норвегия работи с друга организация, наречена „Шаджан [Shajan] и сътрудници“. Така че те също имат човек на летището и отговорникът отвежда завръщащите се в хотела, който е в Share-Now в Рошан Плаза [Roshan Plaza], така че те са отведени там за две седмици и им се дават пари в брой.

Връщащите се, особено принудително, трябва да попълнят документи и могат да си осигурят помощ и да я получат. Документите съдържат стартиране на бизнес, споделяне на бизнес с някой, който вече е създал бизнеса. Например, ако нямате къде да отседнете, така че отидете и наемете място, а МОМ плаща наема за 6 месеца, те ще плащат и за обучения като например за компютърен курс, така че те ще платят таксата за това обучение. Така различните държави имат различни стимули и парични помощи. В случая на Германия те са в размер от 700 до 2000 евро. Германското правителство решава как да даде и на кого. В случая на Швеция сумата е около 1000 евро, така че някои държави изобщо нямат такива суми. В случая на Обединеното кралство сумата е 750 паунда за принудително върнати лица. Отново за тези, които решат да дойдат доброволно, сумата е различна. В случая на Норвегия сумата е 30 000 норвежки крони, при Швеция също 30 000 шведски крони.“

(Източник: Абдул Гафур, Интервю с Асилос, 28 май 2017 г.)

В писмения си отговор пред Асилос, д-р Анисе Ван Енгеланд описва споразумението за обратно приемане, което Афганистан е подписал с ЕС. Тя описва, че основната подкрепа, която се предоставя на завръщащите се е финансовата помощ от страната, в която се завръщат, и по-дългосрочната подкрепа от МОМ. Според нея обаче не всички завръщащи се приемат предлаганата подкрепа.

„През октомври 2016 г. Афганистан подписа споразумение за реадмисия с Европейския съюз. Съществуват паралелни споразумения за реадмисия с държави като Германия и Швеция. Споразуменията са подкрепени от МОМ. Според тези споразумения, пътуването със самолет и разходите за багаж се поемат от държавите за доброволно връщащи се и депортирани лица. Агенцията на ЕС FRONTEX подкрепя организацията на връщането, като осигурява обучение на придружителите или може да плаща за наблюдатели.

Съгласно „Споразумението за съвместен път“ между ЕС и Афганистан, гражданите на Афганистан обикновено се връщат чрез редовни или не-редовни полети до летището в Кабул, което означава, че всички завръщащи се преминават през Кабул. МОМ поема роля, след като физическото лице е в Кабул: плаща разходите за второто пътуване, ако завръщащият се желае да се върне у дома в провинция. Организацията осигурява и настаняване в Кабул, ако е необходимо.

Някои държави дават парична сума на връщащия се; разпределената сума зависи от държавата, която изпраща индивида обратно в Афганистан. Това не е дефинирано като стимул, а като пари за оцеляване, след като се върнат в Афганистан и може би за развитие на личен проект. Германия дава 700 евро на физическо лице, докато Обединеното кралство дава 100 паунда. Финландското правителство дава около 1000 евро. Швеция дава 30 000 шведски крони (което възлиза на 3000 евро), Белгия дава 500 евро, а норвежците дават 30 000 норвежки крони (около 2100 евро). Парите се предават в брой на летището.

От февруари 2017 г. Германия започна да предоставя допълнителна финансова подкрепа, наречена Щартхилфе Плюс [Starthilfe Plus]. Пакетът възлиза на 1200 евро в брой за всеки връщащ се на възраст над 12 години. Той е на разположение на всеки, който реши доброволно да се върне у дома, преди да бъде взето окончателно решение по отношение на искането за убежище. Има още един пакет от 800 евро за тези, които са получили отказ и не го обжалват.

Предлаганите пакети са се подобрили, като първоначално те са били насочени главно към семействата: в началото на тристранното споразумение Иран има малък семеен пакет за тези, които са приели да напуснат страната. Обединеното кралство имаше и програма за подпомагане на доброволното завръщане в Афганистан, която се фокусира върху семействата. Пакетите станаха по-специфични с времето и сега включват и млади мъже афганистанци.

Трябва да се отбележи, че повечето страни и организации се насочват към различна форма на финансов пакет, който поддържа държавата, като обхваща и общностите: съгласно „Споразумението за съвместен път напред“, има пакет за реинтеграция на ЕС, насочен към подпомагане на реинтеграцията. Не се предават пари в брой на връщащите се. Вместо това пакетът е разделен на три части: има стимулиращ пакет от правителството за подпомагане на реинтеграцията на завръщащите се мигранти, като им помага да намерят работа или да развият умения. Следващата част от пакета идва в подкрепа на МОМ за всички дейности по реинтеграция, от индивидуални нужди до подпомагане на нуждите на общностите. Третата част от пакета е насочена към подпомагане на заетостта в страната. Възможно е в близко бъдеще завръщащите се афганистанци да получат само основна сума за оцеляване, докато обичайният пакет отиде за държавата и

общностите.

За тези, които са избрали да се възползват от подкрепата, предлагана от MOM, те ще получат основен пакет, включително правилната сума пари за пътуване до центъра „Джангалак“ (в брой). При необходимост те получават и дрехи. MOM ще им съдейства и при всякакви летищни формалности. MOM предоставя и консултации. Те предлагат психологически консултации, но и настаняване, съвети за работа. MOM предлага обучения за осведомяване за мини и брошури за медицински заведения, съвети за транспорт или информация за откриване на банкова сметка. Същата информация може да бъде получена от представители на министерствата. Трябва да се отбележи, че повечето посолства имат свой представител, който ще бъде на летището, при пристигането на самолета. Тези служители са там, за да помогнат на завръщащите се и да ги насърчат да говорят с различните присъстващи представители на министерства и организации.

ВКБООН също присъства на летището: тяхната роля е да наблюдават пристигането и да помагат на всеки, който се нуждае от правна помощ. Те обикновено насочват тези лица към Афганистанската независима комисия за правата на човека.

MOM има специална програма, чрез която може да идентифицира завръщащите се, които пристигат с жизнен план. Тя може да помогне на завръщащите се директно след слизането им от самолета да разгледат опции като обучение, образование, стартиране на бизнес, препоръки за работа и други. Парите могат да се използват и за покриване на медицински разходи. Целта на тази програма е да идентифицира възможните кандидати за пакет, улесняващ реинтеграцията. Това изисква последващи действия, така че връщащият се трябва да посети отново офис на MOM, след като бъде настанен в обект за временно настаняване. Ако се избере завръщащ се, който да се възползва от този специален пакет, парите се превеждат по банкова сметка на три части.

Връщащите се, които говорят с представител на MOM, се насърчават да се свържат с офис на MOM в тяхната местност, за да може реинтеграцията им да бъде наблюдавана и да се организират консултации. Следователно MOM се опитва да започне процеса на реинтеграция от момента, в който завръщащите се пристигнат на летището.

Трябва да се подчертае, че всичко по-горе е на разположение на завръщащите се, които пристигат със самолет на летището в Кабул и които са доброволно репатрирани или са депортирани.

Проблемите са следните: повечето завръщащи се нямат доверие на афганистанските власти и са загубили вяра в НПО. Ако са депортирани, те обикновено се чувстват унижени и нямат желание да се задържат около летището. Ето защо те са склонни да напуснат възможно най-скоро и не се стремят да взаимодействат с MOM или друг представител. В резултат на това онези, които се възползват от предлаганите услуги, обикновено са завръщащи се, които ги търсят, като тези, които са живели десетилетия наред в Иран или Пакистан и изпитват остра нужда от насочване.

Друг проблем е, че повечето завръщащи се, които са разговаряли с властите или MOM при пристигането си, няма да се върнат при тях по-късно. И все пак, връщащите се имат 3 месеца да се свържат с MOM след пристигането си и те често не го правят. Това се обяснява с факта, че връщането може да бъде изтощаващо и връщащите се често прекарват това време в опит да се интегрират.

Други страдат от депресия и не могат да намерят сили да изпълняват административни задачи. В повечето случаи завръщащите се не могат да си позволят да пътуват до определения от тях офис на MOM. По този начин те пропускат пакетите за реинтеграция.

Трябва да се отбележи, че процесът е един и същ за тези връщащи се, които пристигат по суша. MOM стартира програма, която да гарантира, че пристигането им е по-плавно и част от акцента е върху регистрацията: текущите процедури на границата се оценяват с цел да бъдат подобрени.“

(Източник: Д-р Анисе Ван Енгеланд, писмено становище на експерт, 11 юни 2017 г.)

Д-р Анисе Ван Енгеланд допълнително описва ролята, която MOM играе при предоставянето на помощ за завръщащите се, която включва финансова подкрепа, както и услуги, които не включват пари в брой, като обучение, грижа за деца и насоки за работа. Според нея не всички завръщащи се се възползват от подкрепата, която се предлага от MOM.

„Основната финансова помощ се предоставя от MOM. Организацията дава малка сума пари с цел оцеляване за период от 14 дни, а също така осигурява настаняване за същия период от време. Хората имат право на 1 100 евро непарични услуги (обучение, грижа за деца, препоръки за работа...). През тези две седмици MOM предоставя и финансова подкрепа на тези, които имат план за живота си. Връщащият се може да кандидатства за този пакет още на летището или като посети офис на MOM в рамките на 3 месеца от пристигането си. След това завръщащите се могат да представят бизнес план или да поискат подкрепа за образование или професионално обучение. MOM може да даде между 800 и 2500 евро, но те не се дават в брой. Прави се проследяване на онези, които са получили финансова подкрепа от MOM: през 2016 г. 1 от 6 завръщащи се са получили този пакет и повечето от тях са започнали бизнес. Немалък брой са го използвали, за да намерят жилище или да си купят къща. Някои предпочитат подкрепа за намиране на работа, а по-малък брой са избрали образование. И все пак много от завръщащите се не са включени: те отказват да говорят с представителя на MOM на летището или на границата и пропускат възможност. Други, които са разговаряли с представителя на MOM, не се връщат в офиса на организацията по-късно. Това се дължи главно на факта, че някои от тях се опасяват, че MOM ще сподели техните данни с държавата. Други нямат телефон или пари за пътуване до някой от офисите на MOM. Основният проблем обаче изглежда е липсата на информация: на завръщащите се никога не им се казва, че трябва да говорят с представителя на MOM при пристигането си. Друг проблем е рамката: след като завръщащият се получи пакета, той трябва да действа бързо и да намери възможност, тъй като всички плащания трябва да бъдат извършени в рамките на шест месеца след пристигането на завръщащия се в страната. MOM наблюдава реинтеграцията на завръщащите се (за тези, които са се регистрирали при MOM) до една година.“

(Източник: Д-р Анисе Ван Енгеланд, писмено становище на експерт, 11 юни 2017 г.)

Д-р Анисе Ван Енгеланд също описва предоставянето на подкрепа за завръщащите се от афганистанското правителство, както следва:

„Правителството създаде Върховна комисия за миграцията през април 2015 г. Една от целите на тази комисия е да помогне за реинтеграцията, въпреки че не се споменава за завръщащи се. И все пак повечето от лицата, които са се обърнали към комисията, са завръщащи се. Ето защо през ноември 2016 г. беше създадена Изпълнителна комисия за разселване и завръщащи се лица: неговата роля беше да определи стратегия за координиране на програмите за хуманитарна помощ и развитие и да разработи политики за подпомагане на завръщащите се, наред с другите цели. Акцентът е върху реинтеграция с развитието на индивидуална финансова подкрепа, но и финансова подкрепа, по-силно ориентирана към общностите. Това е начин да се гарантира, че връщащите се могат да се върнат към своите общности, без да бъдат възприемани като провалили се и не можещи да дадат своя принос, което води до отлъчване на завръщащия се. Този фокус върху подпомагане на общностите, а не на отделни лица, се очерта в няколко политики и стратегии; това означава, че в бъдеще финансовата подкрепа може да бъде по-скоро предоставяна на общностите, за да ги насърчи да приемат обратно завръщащите се. Това се възприема като по-устойчиво дългосрочно решение, тъй като обхваща населението и го насърчава да играе активна роля. Например общността може да подкрепи създаването на местен бизнес. Този подход беше критикуван от експерти, тъй като той не отчита местната корупция и основните проблеми със собствеността върху земята в страната.

Помощта, която завръщащите се получават от афганистанското правителство, е насочена към заетостта, правната помощ и подслона. Тя не се предоставя от една институция и завръщащият се трябва да поеме инициативата да отиде при всеки министър, за да получи помощ. Например човек трябва да отиде в Министерството на труда, за да получи помощ при намирането на работа.“

(Източник: Д-р Анисе Ван Енгеланд, писмено становище на експерт, 11 юни 2017 г.)

Нещо повече, д-р Анисе Ван Енгеланд описва помощта, предоставяна на завръщащите се от по-малки НПО като „Международна психосоциална организация“, „Организация за съвети и подкрепа за мигрантите в Афганистан“ и местната адвокатска кантора „Шахкан и партньори“ [Shahkan and Associates].

„По-голямата част от помощта идва от МОМ, но също така и от местни и международни неправителствени организации, като например Международна психосоциална организация или Организацията за съвети и подкрепа за мигрантите в Афганистан. Организацията за съвети и подкрепа за мигрантите в Афганистан предлага настаняване на пътуващите от скандинавските страни за период, по-дълъг от 2 седмици. Норвежкият съвет за бежанците помага на завръщащите се да търсят законните си права върху техните земи, докато Международният комитет на Червения кръст им помага да намерят семейството си.

Освен това някои държави, като част от споразумението си с Афганистан, са наели като подизпълнители местни фирми и НПО, за да предоставят помощ на завръщащите се от техните страни: например местна адвокатска кантора („Шахкан и съдружници“) се грижи за въпроси след пристигането им за тези, които се завръщат от Норвегия. Обикновено това е на разположение на онези, които са избрали доброволно репатриране, а не на депортираните. Помощта се предоставя и за 14 дни.

Няма действащи механизми, които да гарантират, че всички връщащи се третирани еднакво. Както бе посочено по-горе, някои от завръщащите се са си тръгнали от летището, без да търсят подкрепата на МОМ, като по този начин са били лишени от финансова помощ. Други са се справили

добре в получаването на повече пари, отколкото би трябвало да получат. Това се дължи главно на труден преход от една власт към друга: връщащият се първо е в ръцете на германската държава; след това за тях се грижи полицията по време на полета, преди да бъдат посрещнати от афганистанската полиция и редица правителствени институции и МОМ при пристигането си. Тогава местните и международните НПО се заемат. Следователно е трудно да се следи дадено лице и да се гарантира, че получава това, на което има право.“

(Източник: Д-р Анисе Ван Енгеланд, писмено становище на експерт, 11 юни 2017 г.)

4. Отношение в обществото към завръщащите се

Членът на екипа на Мрежата за подкрепа на бежанците Брайъни Норман през 2014 г. проведе интервюта с млади хора, прекарвали формиращите си години в системата за грижи на Обединеното кралство, преди да бъдат насилствено изселени в Афганистан при навършване на 18 години. В публикацията в блога тя споделя три ключови предизвикателства³, пред които са изправени тези млади хора при връщане.

“3. Не са „известни“

Да бъдат „известни“ и приети са важни качества за всички млади хора, независимо къде се намират. Но да бъдеш „известен“ в контекста на принудителното завръщане в Афганистан не засяга само засилване на самоувереността или намиране на приятели и хора, които „да те харесват“. По-скоро това може да означава безопасност и сигурност в непостоянна среда, преливаща от нестабилност и недоверие. Това, че сте „известни“, може да ви осигури сравнително безопасно място за престой или подкрепа при опит за възстановяване на живота, който е разрушен след принудителното преместване от дома ви във Великобритания.

Както видях, да си „непознат“ или „да не ти вярват“ в настоящата ситуация в Афганистан, създава липса на безопасност и сигурност, дълбока самота, депресия и пречи на възможностите за напредък и развитие до пълния потенциал. „Усещам, че това [животът ми в Обединеното кралство] беше изцяло един сън. Но сега се събудих. Никой не ми каза, че съм чужденец, когато бях в Обединеното кралство; бях същия като всеки друг английски човек. Но когато дойдох в Афганистан, ми казаха, че за тях съм чужд. Казаха ми „не те познавам“. Беше много болезнено и разбиващо сърцето ми.“ (Мохамед) [...] Дори за онези, които интервюирах, които са успели да се свържат отново с членовете на семейството при завръщането си, преживяванията им показваха, че това е далеч от „лесно“: „Първоначално бях от тази провинция, но от осем години съм извън общността; извън обществеността там. Когато бях тук преди, беше съвсем различно: дори различни хора. Сега, когато се върнах, всички хора са нови ... Сега има голям натиск върху брат ми, при когото понякога живея. Това е същият натиск, което е оказван върху мен. Ако той излезе, например, за да работи по земята, много хора и командири му задават въпроси за мен.

³ Другите две предизвикателства пред младите хора, завръщащи се в Афганистан, цитирани в блога, бяха липсата на лична безопасност и сигурност и безнадеждността на „мислене за оцеляването“.

. Имаше някои проблеми с местните командири и преди. Те казват: „Защо живее с теб? Той избяга и сега се върна“. Брат ми казва: „Той е мой брат. Той живее с мен. Няма да го предам... Хората там приемат, че ако идвате в Афганистан от чужда държава, трябва да сте богат. Така че те мислят да ви отвлекат.“ (Мохамед)

Това са млади хора, които се опитват да се адаптират към една от най-големите и носещи предизвикателства промени в живота, а някои я предприемат сами или с подкрепата единствено на други в тяхното положение. Те демонстрираха сила и решителност, докато търсеха баланс, опитвайки се да осмислят случилото се с тях и да преценят как могат да извлекат най-доброто от ситуацията, за да останат в безопасност и да оцелеят. И в по-голямата си част това е всичко за момента: оцеляване.“

(Източник: Мрежа за подкрепа на бежанците, *„3 неща, които трябва да знаете за живота на младите завръщащи се в Афганистан“*, 27 септември 2014 г.)

Статия, публикувана в рецензията за принудителна миграция през 2014 г., описва различните преживявания на афганистанците, които се завръщат доброволно или принудително от индустриализираните страни.

„Бежанците, които се връщат „у дома“, се разглеждат от международната общност като крайно доказателство за мир и връщане към „нормалност“. Донякъде парадоксално обаче те се разглеждат и като носители на промяната, които могат да допринесат за развитието и изграждането на мира. За завръщащите се от индустриализираните страни се смята, че представляват по-високо образование, богат, предприемачески и силно свързан в мрежа елит, който е придобил умения, капитал и идеи в чужбина. Освен това се очаква те да бъдат посредници между културите. [...] Връщащите се от Европа обаче са много разнородна група хора и не всички имат тези характеристики. [Доброволно завръщащи се] Те се връщат с оптимизъм и енергия и мнозина виждат знанията, уменията и нагласите, придобити в Европа или другаде, като предимство, което могат да предложат на Афганистан. Те обаче откриват, че на техните „чужди“ идеи често се гледа с подозрение и много от тях скоро се обезсърчават и обезверяват. [...] За разлика от тях, принудително връщащите се, които не запазват правен статут в приемащата държава, често имат по-скромен произход и често изразходват всичките си спестявания или изпадат в дългове, за да финансират миграцията си, и се връщат допълнително обеднели, объркани и разочаровани, а не забогатели от преживяванията си в миграция. Живели, но никога не участвали в предишната приемаща страна, те са натрупали малък брой нови умения или идеи и са склонни да бъдат консервативни/традиционни като стратегия, за да договорят принадлежността си към афганистанското общество.“

(Източник: „Преглед на принудителната миграция“, *„Завръщащите се афганистанци като участници в промяната?“*, май 2014 г.)

Статия на учените Лиза Шустер и Насим Маджиди от октомври 2014 г. изследва стигмата на провала и на замърсяването, свързани с депортираните, и начините, по които те реагират

на и се справят с тази стигматизация, включително чрез повторна миграция, и условията, при които тя възниква или не възниква.

„Депортирането създава поне три допълнителни причини, които правят повторната миграция най-вероятния резултат. Това са дълговете, семейните ангажименти и срамът от провал и/или „замърсяване“, водещи до стигматизация. [...] В случая на депортираните от Европа, изглежда, че стигмата е по-вероятно да е тази за провал. [...] Ние твърдим, че семействата и общностите ще стигматизират онези, които предизвикват тяхното възприятие за миграционните дестинации като земи на възможности, предпочитайки да вярват, че ще бъдат депортирани само тези, които са мързеливи, глупави или нещастни (Alpes 2012). Освен това предполагахме, че тази стигматизация действа като допълнителен натиск за повторна миграция. (стр. 635-636)

Депортирането оспорва установените норми за изпращащите държави и следователно връщащите се изпитват стигма, дискриминация и срам поради несъответствия между това, което се очаква социално и реалността“ (Gomes 2012, 2). Онези, които са били депортирани от Австралия или Европа, дискредитират доминиращото споделено разбиране за мигрантите като успешни авантюристи и за тези дестинации като места, където хората отиват да успеят, за да подобрят собствения си живот и живота на семействата си (Galvin 2014). Един от начините да се запази идеята за например Австралия или Германия като идеална дестинация е да бъде обвинявано депортираното лице, да бъде определяно като престъпник, мързелив или нещастен. (стр. 640)

След това те биват облечени в стереотипи като неуспешни или в иронично продължение на стигматизацията преди депортиране като престъпници. [...] Често се отделя малко внимание на това, че онези, които влизат без документи, подлежат на депортиране, така че има предположение, че депортираното лице трябва да е участвало в престъпна дейност. Младите мъже в Париж след повторна миграция след депортиране разказваха с горчивина за това, че техните семейства не разбират какво са претърпели по време на пътя към и в Европа. [...] Предположението е, че те трябва да са употребявали наркотици или да крадат и несправедливостта на тези подозрения се усеща остро. [...] В Афганистан има много малко уединение и е обичайно семейството и съседите да правят посещения, когато някой се върне и да го засипват с въпроси. Когато човек се върне без пари или подаръци, е трудно да скриеш депортиране. (стр. 641)

Опетнени от провала си, те страдат от важна загуба на положение в обществото. Това от своя страна се отразява на перспективите им за заетост или за брак. [...] Ще бъдат задавани въпроси на различни членове на семейството и приятели относно поведението на лицето в чужбина и причините за неговото завръщане, ако то не е доброволно и временно. По същия начин стигмата на провала може да затрудни намирането на съпруга. [...] Доминиращият дискурс генерира стереотипи и отхвърляне на онези, които оспорват тези стереотипи, което води до процес на изключване, но също така и до интернализирана стигма. [...] Нашето изследване подчертава влиянието на интернализирането на негативните стереотипи. Страхът от отхвърляне от семействата и общностите може да доведе до това

депортираните лица да избягват отхвърлянето като се изключат от пазара на труда и в крайна сметка като се изключат от обществото у дома чрез повторна миграция. Цикълът на стигмата, който се генерира, отчасти се налага от само себе си, тъй като депортираният не е успял да отговори на собствените си очаквания за себе си. Една от стратегиите за справяне е да се отхвърли афганистанското общество като опетнено, особено от корупция, дискредитирано и различно от „нормалните общества“ - често срещана тенденция сред депортираните от Европа. (стр. 642) Тийнейджърите и младежите, които са заминали за Европа в млада възраст и са се завърнаха с видими и невидими признаци на своята културна промяна (облекло, поведение, акцент и др.), понякога са разглеждани от семейството и от общността като „замърсени“. [...] „Всички ми създават притеснения, защото отидох във Великобритания. Казват, че съм загубил културата си, че съм станал кафир ... всевъзможни обиди.“ В този случай стигмата е по-скоро свързана с времето, прекарано в чужбина, а не с простия факт, че лицето е върнато срещу волята му. Депортирането разкрива и засилва стигмата за замърсяване, особено за хората без икономическа или социална сила. Видно от коментарите на Наджиб, това може да доведе до убийство. Стигмата за замърсяване може да бъде смекчена, ако се види, че човекът се връща, носейки ползи за семейството си, или ако може да се представи като успешен мигрант, както в случая с бизнесмена от KFC по-горе, а не като провал. (стр. 644)

За депортираните извън региона има значителна стигма, свързана с принудителното им завръщане, и депортирането им се преживява като катастрофа, но за нелегалните афганистански работници в Иран депортирането се е превърнало в професионална опасност. Предполагаме, че това се дължи на нивото на инвестиции, които тези различни видове миграция изискват. (стр. 646)

Процесът на стигматизация като че ли се свързва повече с онези, които са били депортирани от други райони, и по-малко с тези, които са били депортирани от съседни държави. В тази статия сме обяснили това по отношение на нивото на инвестиране в проекта не само от семейството на депортирания мигрант, но и запознаване с условията в държавата, от която лицето е депортирано. [...] Стигматизацията може да се разглежда като начин за наказване на онези, които не са успели да покрият инвестицията на семейството и като начин да се запази мечтата за по-добър живот в далечна дестинация - мечта, подложена на изпитание от депортирането. (стр. 648) "

(Източник: Шустер, Л. и Маджиди, Н., *Стигма на депортирането и повторната миграция*, 30 октомври 2014 г.)

Статия от септември 2016 г., написана от Насим Маджиди и Лорънс Харт за списанието „Практика на миграционната политика“, описва как концепцията за стигма и „замърсяване“ на Запад се прилага по отношение на преживяванията на депортираните афганистанци.

„Срамът от провала и възприятията за „замърсяване“ на Запад са ясни сред тези, които са принудени да се върнат от Запад, както е анализирано в статия, публикувана в „Джърнъл ъф Етник енд Майгрейшън Стъдис“ [Journal of Ethnic and Migration Studies] (Шустер и Маджиди, 2015 г.).

Концепцията за стигма и замърсяване е приложима за преживяванията на депортираните афганистанци. Това важи особено за депортираните от Европа, които попадат в периферията на своето общество: на тях се гледа по различен начин и са третирани по различен начин. Неотдавнашно проучване на градските разселени младежи (Самюъл Хол, 2016а) развива въпроса и показва нуждите в областта на психичното здраве сред всички младежи и по-специално сред депортираните. Според здравния индекс, разработен за това проучване, за депортираните продължава да е над 50% по-вероятно да бъдат лишени от основен достъп до здравни грижи и имат по-слаба социално-икономическа връзка с местните общности в сравнение с останалите връщащи се. Трудностите на депортираните при завръщането надхвърлят икономическите и финансовите аспекти и включват важността на стигмата, замърсяването и отхвърлянето при завръщането. Най-голямата пречка остава липсата на привлекателност и пригодност на пакетите за помощ към профилите на тези депортирани.“ [стр. 39]

(Източник: Маджиди, Н. и Харт, Л. „Завръщане и реинтеграция в Афганистан: последици за политиката: практики в миграционната политика“, юни-септември 2016 г.)

В насоките за допустимост на ВКБООН за 2016 г. се посочва, че антиправителствени елементи нападат лица, за които се смята, че имат възприети ценности и/или външен вид, свързани със западните страни, поради приписваната им подкрепа за правителството и международната общност. Има съобщения за хора, които са се завърнали от западните страни, измъчвани или убивани от антиправителствени елементи.

„Съобщава се, че антиправителствените елементи са нападали индивиди, за които се смята, че са възприели ценности и/или външен вид, свързани със западните страни, поради приписваната им подкрепа за правителството и международната общност. Има съобщения за хора, завърнали се от западни страни, измъчвани или убивани от антиправителствени елементи, с мотива, че са станали „чужденци“ или че са шпиони за западна страна. Лицата, които попадат в други профили, като профил 1.e (хуманитарни работници и работници в сферата на развитието) и профил 1.i (жени в публичната сфера), могат да бъдат обвинени по подобен начин от антиправителствени елементи в приемане на ценности и/или външен вид, свързани със западните страни и може да бъдат нападани по тази причина.“ (стр. 41)

(Източник: Върховният комисар на ООН за бежанците (ВКБООН), *Насоки на ВКБООН за допустимост за оценка на нуждите на международна закрила на търсещите убежище от Афганистан*, 19 април 2016 г.)

В електронната си кореспонденция с Асилос Тим Фоксли описва риска да бъде възприет като „озападнен“ в Афганистан и цитира два примера за насилие на талибаните срещу „озападнени“ афганистанци.

„Има няколко примера за преследване от страна на бунтовнически групировки въз основа на случайни срещи. Доклад от септември 2014 г. даде за пример съдбата на афганистанец, който се е завърнал в Афганистан след няколко години, считан е за „западник“ и е извлечен

от автобус на контролно-пропускателен пункт на талибаните. Той беше единственият човек в автобуса, на който се случи. Бил е бит, измъчван и екзекутиран. През октомври 2014 г. член на етническата група Хазара беше заловен и измъчван от талибаните, след като бе върнат в Афганистан след кандидатстване за убежище в Австралия.“

(Източник: Кореспонденция по имейл с Тим Фоксли, 22 юни 2017 г.)

Академично проучване, публикувано през юли 2014 г., описва как ситуацията за завръщащите се се различава и преживяванията им при реинтеграция в афганистанското общество зависят от това дали те са върнати доброволно или принудително и от техния социално-икономически статус преди миграцията.

„Следователно транснационалният елемент повдигна нови очаквания за приноса на мигрантите за развитието. Освен че са считани за по-високо образовани, богати, предприемачески настроени и част от силно свързан в мрежа елит, от тези мигранти се очаква да се възползват от миграцията си в индустриализираните страни и да получат допълнителни знания, умения, спестявания и идеи. Очаква се техните транснационални връзки със страната на произход да ги мотивират да инвестират тези материални и нематериални възможности, за да подпомогнат развитието на страната им на произход. [...] Противно на доброволното завръщане, неволното завръщане се почувства като крачка назад, а не като подобрение. Ако принудително завръщащи се са успели икономически, това е станало въпреки, а не благодарение на времето им в чужбина.

[...] Миграционният им опит се чувстваше като пропиляно време и пари. Въпреки че преди миграцията не бяха сред най-бедните в афганистанското общество, миграционният им опит често ги оставяше обеднели и обезсърчени.

[...] Социално-икономическите различия, които са съществували преди миграцията, се подсилват от миграционния опит, което води до силно диференцирани модели на многоместна локална интеграция и транснационална мобилност.“

(Източник: Ван Хюте, М., Зигел М., Дейвидс Т., *„Завръщане в Афганистан: Миграцията като подсилване на социално-икономическото разслояване“*, 19 юли 2014 г.)

Едно завръщащо се лице, говорещо с „Мрежа на афганистанските анализатори“ описва унижението от връщането в Афганистан.

„Един от депортираните, с които „Мрежата на афганистанските анализатори“ говори, беше Гюл Сайед Хюсеин, 23-годишен, от провинция Кундуз. Той каза, че не може да каже на семейството си, че е депортиран обратно в Афганистан. „Срамно е“, каза той. Гюл Сайед каза пред „Мрежата на афганистанските анализатори“, че е бил във Франкфурт от 2011 г. и е напуснал Афганистан, когато е бил 17-годишно момче. Той каза, че е пътувал през Пакистан, Иран, Турция, Гърция и Италия до Германия, която е била неговата крайна дестинация. Учил е немски език и е завършил училище в Дармщат. През 2012 г. той си е намерил работа като готвач и „се е влюбил в готвенето“, подчерта той. Към момента, когато е бил депортиран, той е работил в ресторант на голяма хотелска верига. Гюл Сайед, който изкарваше прехраната за голямото си

семејство в Афганистан, състоящо се от 14 сестри и петима братя, не вижда бъдещето си в Афганистан. Той каза, че сега мисли да отиде в Дубай и да опита късмета си в ресторанти там. Първо щеше да прекара известно време със сестра си в Кабул и да измисли каква история, която да разкаже на баща си в провинция Кундуз.

[...] „Разговаряме с тях за това, защо са решили да заминат, защо не са приети, какви преживявания са имали по пътя, защо са се върнали“, каза Мисмал пред „Мрежата на афганистанските анализатори“. Тя посочи, че онези афганистанци, които са били върнати, но са заминали отдавна, имат някои много различни преживявания и нужди в сравнение с тези, които са заминали през 2015 г. и са се завърнали едва наскоро. Според нея тези, които са заминали преди години, са приели и се приспособили към европейска ценностна система, което не е така за тези, които са заминали през 2015 година. Въпреки това и двете групи са жертви на стигма и са изпитали дълбоко унижение, след като са били депортирани обратно. Това изисква както облекчения, така и консултации, които организацията на Мисмал предоставя. „Опитваме се да им предоставим момент на придобиване на права, така че те отново да се чувстват ефективни за себе си“, заяви тя и добави, че много хора „никога не са намирали собствения си глас“ и са напуснали Афганистан в търсене на такъв.“

(Източник: „Мрежа на афганистанските анализатори“, „Доброволно и принудително завръщане в Афганистан през 2016/17: Тенденции, статистика и опит“, 19 май 2017 г.)

В доклад, извършен от Мрежата за подкрепа на бежанци през 2016 г., завръщащите се описват дискриминацията на пазара на труда.

„Дискриминация

Други млади хора са изпитвали трудности да намерят или запазят работата си в резултат на дискриминация срещу завръщащите се. В пет отделни случая младите хора са говорили за съкращаване или отказване на работа, когато се е разбрало, че са завръщащи се. Изглежда, че това не е проблем, който да отшумява с времето, като един млад човек е съобщил, че дори няколко месеца след като се е върнал в Афганистан, неговият работодател „е трябвало да го освободи - защото каза, че имам лоша история ... сега е трудно да намеря работа, защото ако някой знае за моята история, се страхувам, защото животът ми би бил в опасност“ (R18, ILD). Други двама млади хора заявиха, че страхът да не бъдат разкрити като завръщащи се лица им е попречил да излязат да намерят работа, като един от тях обяснява, че „те ще разберат кой съм и откъде съм се върнал, ако работя. Слуховете ще се разпространят от там“ (R22, IM3). Друг обясни, че му е било казано от потенциален работодател да отиде в министерството, за да получи валидирането на сертификатите си за училище в Обединеното кралство, но той не е отишъл, защото се страхува какво може да се случи, ако хората „знаят, че съм учил в Обединеното кралство“ (R23, SI2). (стр. 42)“

(Източник: „Мрежа за подкрепа на бежанците“, „След завръщане: документиране на преживяванията на младите хора, насилствено изселени в Афганистан“, април 2016 г.)

Пишейки в „Преглед на принудителната миграция“, Емили Бауърман от „Мрежа за подкрепа на бежанците“

описва, че по време на нейното изследване е станало ясно, че много от младите хора искат да скрият факта, че са били в Обединеното кралство, защото например връщането се разглежда като провал или свързано с престъпността, което от своя страна се отразява на способността им да се осигурят работа, жилище и да се свържат отново със семействата си.

„Преди няколко години предварителните изследвания, проведени от базираната в Обединеното кралство „Мрежа за подкрепа на бежанците“, разкриха някои от ключовите предизвикателства, пред които е изправена тази група младежи, принудени да се върнат. Тези предизвикателства се изострят първо от рязкото преминаване от деца „които са гледани“ един ден, към неуспешни възрастни, търсещи убежище, с ограничени права на следващия ден, и второ, от липсата на връзки и свързани подходи в сектора за подкрепа за бежанците, фокусирани върху Обединеното кралство и сектора за подпомагане на убежището, докато са в Обединеното кралство, и сектора на международното развитие след завръщането им в страната на произход. (стр. 78)

По време на нейното изследване е станало ясно, че много от младите хора искат да скрият факта, че са били в Обединеното кралство, защото например връщането се разглежда като провал или свързано с престъпността и за предполагаемото им озападняване, което от своя страна се отразява на способността им да си осигурят работа и жилище и да се свържат отново със семействата си. Когато пътуват по-специално в областите, държани от талибаните, те не биха искали да бъдат чути да говорят английски или да бъдат видени да имат международни контакти на телефона си. [...] Изследването подчерта редица взаимосвързани предизвикателства пред бившите търсещи убежище деца след принудително преместване в Афганистан. Те включват:

- ❑❑ въздействието на отслабени или изчезнали семейни и социални мрежи
- ❑❑ страх от стигма и дискриминация, възпрепятстващи създаването на нови социални мрежи, водещи от своя страна до повишена изолация
- ❑❑ предизвикателства пред достъпа до институционална подкрепа и разчитане на ad hoc помощ от хората във Великобритания
- ❑❑ обща несигурност и виктимизация поради проблеми, свързани с първоначалното искане за убежище или с тяхната самоличност като завръщащо се лице [...] (стр. 79)“
(Източник: Бауърман, Е., „*Рискове, възникнали след принудително отстраняване: преживяванията при връщане на младите афганистанци*“, февруари 2017 г.)

В интервю за Асилос през 2016 г. Шоаиб Шарифи, независим афганистански режисьор на документални филми и журналист, описва стигмата и подозренията, които се хвърлят върху завръщащите се, след като са били изпратени обратно от западните страни.

„Хората, които прекарват време на Запад и техните мнения и вярвания се променят, начинът, по който се изразяват, мненията са различни, може да са били нападани заради начина си на мислене, практиките си, начина си на обличане или хората са сменили религията си или са станали атеисти. Или когато са ходили на Запад, понякога са наричани шпиони. Дори само ако някой продължи този си начин на живот, това може да бъде проблем. Ако хората знаят, че лицата са депортирани, има доста малко съчувствие към тези хора, които са

останали без нищо, тъй като са похарчили толкова много, за да заминат. Когато започнат да практикуват западния начин на живот в този район или село, тогава има проблеми и групировките може да започнат да ви мразят. Не знам някой да е нападан особено само заради завръщането си. “

(Източник: Интервю на Асилос с Шоаиб Шарифи, 23 април 2016 г.)

Директорът на „Организация за съвети и подкрепа за мигрантите в Афганистан“ Абдул Гафур описва ситуацията с завръщащите се в Афганистан в интервю за Асилос на 28 май 2017 г., както следва, и анализира контекста в светлината на финансови и религиозни въпроси и западния начин на живот.

„Като цяло зависи от това в какъв вид общество живеят завръщащите се. Например на места като Кабул може да е по-лесно да получат социално приемане и отново, за тези, които никога не са били в Афганистан, не е много лесно. Те се страхуват за сигурността като цяло, да не бъдат експлоатирани, с тях да не се злоупотребява от мощни мъже и ние знаем как системата работи тук. Така че този тип хора са най-уязвимите - тези, които нямат мрежи и когато са твърде млади. Норвегия и Швеция изпращат твърде много млади хора обратно в Афганистан на 17 и 18 години и за такъв тип хора беше много трудно. В обществото хората не мислят много положително за тях, защото концепцията тук е, че ако сте били депортирани, това означава, че сте направили нещо нередно в тази страна. Има случаи, в които са задавани въпроси - добре, защо молбата за убежище на вашия братовчед е приета, а вашата не е - може би сте направили нещо нередно, нещо престъпно. Така че като цяло възприятието не е много положително.

Някои от завръщащите се не искат да уведомят семейството си, че са били депортирани, защото се страхуват от стигмата за депортирането. Депортирането е свързано с лоша стигма и на лицето ви има печат, който казва, че този човек е бил депортиран. По отношение на финансите хората все още не мислят за [последниците от] депортирането. Те си мислят, че този човек се е върнал от Обединеното кралство, Германия и Норвегия, така че други хора ще се опитат да злоупотребяват, колкото могат повече. Но хората тук не разбират, че този човек е похарчил хиляди долари и сега е депортиран обратно с празни джобове. В селските райони се страхуват от отвличания и схващането е, че този човек е от Обединеното кралство и ще има много пари.

По отношение на озападнения начин на живот и религиозните въпроси, тези хора не са възприемани много добре. Много лесно беше да разпознаем човек, ако е бил в Европа, чрез стил, прическа и дрехи. Да, има моменти, в които те са изключени от обществото. Както защото хората няма да ги приемат, така и заради страха от провал, който изпитват в резултат на депортирането. Те смятат, че са се провалили в пътуването и задължително не са включени в обществото и това е огромен проблем за тях. Един от другите големи проблеми е, че някои завръщащи се са преминали към християнството. В страна като

Афганистан, ако разберат, че вече не си мюсюлманин, това ще е краят на живота ти, твоята история.

Дори в семейството те не са посрещани много добре. Причината е, че по-голямата част от хората в Афганистан са бедни, така че ако искате да отидете в Европа, трябва да вземете пари от вашите роднини. Човекът, който е взел назаем всичките си пари, за да стигне до Европа, сега е депортиран. Той трябва да плати всички пари, които е взел назаем, и в резултат на това има голям натиск от семейството: „провали се и трябва да дадеш толкова на този човек, как ще платиш?“. Както бе споменато по-горе, повечето от завръщащите се дори не искат техните семейства да знаят за депортирането. Те изпитват страх от неуспех и си казват „как ще се изправя пред семейството си“.

По отношение на озападнения начин на живот - нека поговоря за стигмата на депортирането. Всички знаем, че сме отгледани в мюсюлманско семейство. За някой, който е бил в Европа от 5 или 6 години и се е отдалечил от религиозните проблеми, е много трудно да се интегрира отново в семейството и обществото. Да, имало е случай, в който завръщащите се са били маргинализирани от семейството, защото са твърде озападнени и могат да създадат проблеми на брат си, сестра си и родителите си, така че те са им казали да не идват в района и да стоят далеч от тях.“

(Източник: Абдул Гафур, Интервю с Асилос, 28 май 2017 г.)

Кратко описание на политиката, част от проекта „Възможности и реалности на миграцията при завръщане“ (PREMIG), мащабен изследователски проект, ръководен от PRIO („Институт за мирни изследвания Осло“), който изследва миграцията на завръщанията от Норвегия и Обединеното кралство, проучва възможностите афганистанците реално да се интегрират след подпомогнато завръщане от Европа.

„Първо, малко малцинство се е сблъскало с конкретни заплахи след завръщането си, обикновено под формата на насилствени искания за пари, може би - както предполагаше един интервюиран - защото хората, които са били в Европа, са смятани за богати, въпреки че в действителност повечето са се завърнали с малко или никакви спестявания. Друго предположение, пред което са изправени завръщащите се, че те са „озападнени“ или „антиислямски настроени“ в Европа. Един човек дори беше заплашен, че трябва да даде пари на бунтовническа група, за да докаже своите незападни позиции. За по-голяма част от хората, страхът от (а не прякото) насилие, което ги засяга, води до невъзможност да напуснат дома си и да си намерят работа. Някои се местят редовно от един член на семейството при друг - отчасти, за да избегнат прекалено гостоприемство, но също така и от съображения за сигурност и за да избегнат „заселването“, което би нарушило плановете за повторна миграция. Второ, основният проблем е липсата на заетост или недостатъчната заетост.“ (стр. 3)

(Източник: Опен, С. и Маджиди, Н., „Могат ли афганистанците да се реинтегрират след подпомогнато завръщане от Европа?“, „Институт за мирни изследвания Осло“ (PRIO), 22 май 2015 г.)

Д-р Анисе Ван Енгеланд в писмения си отговор до Асилос на 11 юни 2017 г. описва стигмата, свързана с връщане от Запад, като обяснява, че „има ясно отхвърляне на онези, които са се променили, когато са били в чужбина“, като посочва промени като възприемане на секуларизма, т.е. обръщайки се към друга религия или изразяване на своята сексуалност.

„Обществото се страхува от завръщащите се, тъй като те се възприемат като опиянени от западните ценности; някои от най-младите дори са придобили акцент при говорене на дари или пушу, което ги прави чужденци в собствената им страна. Има ясно отхвърляне на онези, които са се променили, когато са били в чужбина: например някои може да са приели секуларизма или да са се насочили към друга религия; други може би са открили своята сексуалност и са станали хомосексуалисти. Такова поведение ще бъде отхвърлено и ще предизвика отхвърляне, ако не и смърт.

Тези млади мъже, прекарвали време в чужбина, са се променили. Техният културен, религиозен и традиционен компас е променен в ера, в която човек е гъвкав и устойчив, което превръща в предизвикателство за тях това да се впишат в съществуващите обществени структури. Някои са научили друг език или са възприели друга религия; те са променили начина, по който се обличат или се държат в обществото. Те може да са започнали да пият алкохол. За тях е истинско предизвикателство да отхвърлят тези маниери и да се върнат към традиционното поведение. Например, когато са били в чужбина, тези млади мъже е трябвало сами да вземат решения ежедневно и без да имат възможност да разчитат на религиозна власт или местна джирга, които да им дават насоки. Те са станали по-индивидуалистични и имащи повече възможности. Колкото по-млади са, толкова по-трудно им е да се интегрират отново: млад мъж от Афганистан, който е пристигна на възраст 12 или 15 години на Запад, обикновено посещава училище, сприятелява се, излиза и расте в западните порядки. Връщането в Афганистан е шок. Обществото не гледа добре на тези млади мъже и отказва връзка с тях: това означава, че е много трудно за тези млади мъже да си намерят съпруги, например.

Отношението към религията често е проблем за завръщащите се: когато живеят в чужбина, някои афганистанци може да са открили секуларизма или по-спокоен начин да практикуват исляма. Когато се върнат, те са в противоречие с останалата част от обществото: изгубили са навика да се молят или постят, свикнали са да пият алкохол, научили са се да говорят с жени... Много от младежите, които интервюирах в Европа, признаха, че вече не са се молили или постили. Те са забравили тези ритуали, защото обществото, в което са живели, е имало други правила.

Следователно връщането в рамките на отделна общност е сложно. Преместването се оказва още по-сложно, тъй като завръщащият се ще трябва да навлезе отново в общество с ритуали, за които е забравил, и ще трябва да се приспособява към местни нрави, тъй като всяка провинция в Афганистан е различна.“

(Източник: Д-р Анисе Ван Енгеланд, писмено становище на експерт, 11 юни 2017 г.)

Д-р Анисе Ван Енгеланд допълнително обяснява, че много от завръщащите се са изправени пред враждебно посрещане от

техните семейства и общност и че като цяло общественото мнение не е благоприятно за подпомагане на завръщащите се, тъй като те смятат, че има и други по-важни вътрешни проблеми.

„Общественото мнение не е благоприятно за подпомагане на връщащите се. Афганистанците вярват, че правителството не прави достатъчно за подкрепа на икономиката, защита на населението от въоръжени недържавни действащи лица, насърчаване на образованието и насърчаване на жените да работят и други въпроси. В резултат на това има малко съпричастност към завръщащите се, тъй като хората по-скоро биха предпочели да видят финансиране за основни вътрешни проблеми, отколкото за онези, които се опитват да напуснат страната. Това обяснява защо държавата и местните институции са направили толкова малко, за да помогнат на завръщащите се: това не е популярен ход.

Бях свидетел на много случаи, в които завръщащите се са се оказали без защита срещу членове на семейството и обществото. Например, след завръщането си някои млади мъже са поискали правото си върху земя или къща, само за да бъдат изправени пред строго противопоставяне от останалата част от семейството или общността. Местните институции често или отказват да решат въпроса, или заемат страната на семейството, като ясно нарушават закона. Джиргата също би заела страната на семейството, оставяйки младия мъж без земя. Обосновката е, че индивидът замина и изостави стоките си на други. Джиргата в извънградските райони може да бъде много несправедлива спрямо връщащите се и съм наблюдавала много случаи, в които индивидът е загубил срещу общността. Този контекст обяснява защо всеки опит за преразпределение на земята при пристигането на завръщащите се посреща с гняв от местните жители. В други случаи младите мъже са се върнали в общност, която им е ядосана по различни причини (избягване с местно момиче, загуба на добитък, отказ да изпълнят заповедта на джирга да се присъединят към талибаните, даване на информация на НАТО...). При такива обстоятелства местните власти няма да защитят завръщащите се, тъй като те са слабо заинтересовани от това: завръщащият се е отчуждил семейството или общността и да му се помогне би означавало да се заеме страната на най-слабото звено.

Много от тези млади мъже се завръщат с дългове и с празни джобове: връщането вътре в семейството или в общността е невъзможно, тъй като би засрамяло всички, включително и завръщащите се лица. Някои от местните жители също вярват, че завръщащият се крие, че е постигнал успех, а младите мъже често са обирани, отвличани или откупвани. Има съобщения за отвличане на завръщащите се с мотива, че те трябва да са се върнали богати; след това семейството е подкупено и някои е трябвало да продадат всичко, което им е останало, за да спасят завръщащия се. Това показва, че реинтегрирането на завръщащия се обратно в дома е рисковано: първоначално завръщащият се е възприеман като провал и има негодувание, че семейството е продало всичко, за да може човекът да отиде в чужбина и да бъде успешен. Тогава общността може да се уплаши, че той ще е част от тяхната среда: завръщащият се може да привлече нежелано внимание от местните военачалници или въоръжени недържавни участници. Това е приложимо, когато завръщащият се е преместен. Много малко общности приветстват даден завръщащ се от страх от миналото му: престъпник ли е? Дали е заминал, за да избегне талибаните? Дали е наранил момиче? В сплотени общности, един непознат никога не е приветстван; непознат, който е прекарал време в чужбина и чиито действия не могат да бъдат проверени, е страшен.“

(Източник: Д-р Анисе Ван Енгеланд, писмено становище на експерт, 11 юни 2017 г.)

Д-р Анисе Ван Енгеланд допълнително описва по-подробно отношенията на връщащите се със семействата им, когато те са върнати в Афганистан.

„За мнозина завръщащият се носи срам: семействата, изпратили младеж в чужбина, очакват успех и парични приходи. Ето защо семействата жертват всичко, което имат - къщи, земи, добитък - за един член от семейството, обикновено млад мъж, за да може той да отиде в чужбина и да се грижи за всички. Правейки това, видях бащи, които поемат рискове да се наложи да продадат дъщеря си в робство, ако синът, изпратен в чужбина, не е успешен. Следователно връщането е еквивалентно на провал. Не се проявява много състрадание към трудностите, с които са се сблъскали тези млади мъже, и няма разбиране за техните страхове или тревожност. Това добавя към техния стрес: не само че тези завръщащи се често са травмирани, но не могат да споделят своите истории със семейството, приятелите и общността.

Освен това всеки, който е станал различен по време на пътуването в чужбина, ще бъде отхвърлен от обществото: говорене с акцент, влизане в разговор, когато не са се обърнали към вас, обличане по различен начин, отиване на фитнес, използване на скайп за разговор с приятели в чужбина - всичко това са примери, които съм срещала, които са оправдали семейното изключване.

Ето защо много млади мъже не се връщат у дома: те знаят, че не са добре дошли. Те предпочитат да живеят в бедняшките квартали или да са бездомни, отколкото неодобрени. Именно това подхранва сценария на въртящата се врата: Срецнах млади мъже, които бяха в третия си опит, и се заклеха, че ще дойдат отново, тъй като няма къде да отидат [...]

Проучване установи, че 72% от младите афганистанци са били свидетели на загубата на член на семейството. Семействата и общностите често са разкъсвани поради етнически, политически и военни причини. Следователно не е рядкост да се намерят афганистанци, които са скъсали връзки със семействата и общностите си или са били разделени, волно или не, и се оказват без никаква подкрепа. Връщаните попадат в тази категория: документален филм показва, че завръщащите се, независимо дали страдат от проблеми с психичното здраве или не, са изолирани и са често стават бездомни: за тях е почти невъзможно да се върнат там, където са живели, тъй като връщането им би било смъртна присъда. Повечето лица, търсещи убежище, които интервюирахме по време на нашето проучване във ВКБООН, обясниха, че никога няма да се върнат у дома при семейството си, ако бъдат депортирани; всички заявиха, че ще опитат отново пътуването, вместо да се върнат при семейството и общностите си. Част от проблема е опасността, с която биха се сблъскали, прибирайки се у дома. Друг проблем е с честта: семействата и общностите са направили много жертви за това търсещите убежище да напуснат страната. Това прави невъзможно даден човек да се върне у дома, без да постигне успех. Такова понятие за чест може да ни е трудно да разберем, но то обяснява защо много от завърналите се афганистанци се оказват бездомни или се самоубиват. Тези, които имат проблеми с психичното здраве, са изправени пред двойно наказание: не само, че са самотни, но и страдат от нарушения на психичното здраве, които влияят на взаимодействието им с другите: има стигма, свързана с психичните проблеми.

Връщащите се, страдащи от психични разстройства, понякога могат да бъдат изоставени от семействата си: срамът често се свързва с проблеми с психичното здраве, тъй като се смята, че разстройствата са резултат от демони (*джин*), които са се вселили в човека. В резултат на това някои семейства преследват члена на семейството, страдащ от проблеми с психичното здраве или го водят да бъде окован пред светилище. Други са оставени да просят по улиците. При такива обстоятелства завръщащите се стават изключително уязвими, тъй като не само страдат от проблеми с психичното здраве; те също не са в състояние да си изкарват прехраната. След това те стават плячка за наркотрафик, проституция, контрабанда на хора, военачалници или талибани.“

(Източник: Д-р Анисе Ван Енгеланд, писмено становище на експерт, 11 юни 2017 г.)

Д-р Анисе Ван Енгеланд също така описва как младите завръщащи се в Кабул са предразположени към набиране от недържавни действащи лица.

„Кабул е място, на което е възможно да се набират хора. Досега талибаните и другите недържавни участници до голяма степен са набирали хора от извънградски и отдалечени райони; сега те се обръщат към градските райони. Това се обяснява с жестоката конкуренция за набиране на хора между различни недържавни участници и излизането на „Ислямска държава“ на сцената. Има остра нужда от свежи бойци, тъй като повечето млади мъже, живеещи в извънградски райони, са заминали, когато са били изправени пред риска да бъдат вербувани. Те или заминават за по-големи градове, или заминават в чужбина. Ето защо групи като талибаните сега поемат риска да набират хора вътре в градовете и точно тук се крият много завръщащи се. Набирането на персонал приема всякакви форми и се случва навсякъде. Освен това младите мъже, които са върнати и изпратени в Кабул (или който и да е друг голям град), скоро са изправени пред безработица поради липсата на общност и семейна подкрепа. Тези деца, юноши и млади възрастни често стават бездомни или наркомани и са уязвими за набиране от недържавни участници. Това обяснява присъствието на талибаните вътре в Кабул и в други градове: талибаните знаят, че могат да ловуват лесни цели, а именно млади хора, току-що пристигнали, загубени и уязвими.

В някои области талибаните и „Ислямска държава“ сега предлагат заплата на новобранците; в страна, където безработицата е широко разпространена, младите мъже, които са били върнати, могат да бъдат изкушени да се присъединят към въоръжена група.“

(Източник: Д-р Анисе Ван Енгеланд, писмено становище на експерт, 11 юни 2017 г.)

5. Последствия от липса на мрежа за подкрепа

Доклад от август 2016 г.⁴ от учения Лиза Шустер заявява, че върнатите в Афганистан без мрежа за подкрепа биха били изправени пред трудности при намиране на подслон, работа и достъп до здравни грижи. Тя също така заявява, че липсата на познания за местността и контакти означава, че връщащите се няма да имат необходимия опит за оценка и справяне с рискове, като например до кои райони е безопасно да пътуват и т.н. Тя съобщава, че за хората без подкрепа е по-вероятно да бъдат вербувани от бунтовнически

⁴ Този експертен доклад е написан от Лиза Шустер през август 2016 г. за Асилос в отговор на запитвания от адвокати във Великобритания относно положението на завръщащите се в Кабул

групировки. Поради тези затруднения повечето от завръщащите се, които тя е интервюирала, отново са напуснали Афганистан, след като са били върнати.

„Опасността е, че когато хора, които нямат мрежа в Кабул, бъдат принудително върнати там, те няма да могат да останат и така ще рискуват да се върнат в провинциите, където имат семейство, но където не са в безопасност. Интервюирах млади мъже, завърнали се от Норвегия и Великобритания в точно тази ситуация. В повечето случаи те се връщат отново в Кабул, като заминават възможно най-скоро за Иран (или Индия в два случая). В шепата случаи тези, които отидоха в Нангархар, заминаха за Пакистан. В едно от най-ранните интервюта, проведено в Афганистан през 2012 г., аз интервюирах приятеля на млад мъж, изгонен от Обединеното кралство, който се завърна в Джалалабад, но тъй като все още не беше в безопасност, той отново замина за Пакистан. Той беше убит от онези, от които първоначално бе избягал, когато се върна, за да опита да посети годеницата си [...]

Както бе споменато по-горе, взаимодействията между непознати, които се срещат за първи път, неизбежно започват с установяване на идентичност и опит за намиране на общи познати или членове на семейството. Доверието в Афганистан е подложено на сериозни изпитания през повече от три десетилетия война и докато или докато не бъде установена нечия самоличност, те няма да могат да намерят къде да останат или някой да им осигури работа или подкрепа. Освен ако нямат достъп до мрежи за поддръжка, ще им бъде трудно, може би невъзможно, да намерят възможности за поминък [...]

Друга тревога е, че тези, завърнали се след прекарани години в Европа, по-специално формиращите юношески години, ще изпъкнат на фона на останалите. Въпреки че върнатите все още могат да говорят езиките дари или пущу, техният акцент и поведение са различни и те нямат местните знания и опит, необходими за оценка и справяне с рисковете. Ако нямат семейство или приятели в Кабул, те няма да имат необходимите насоки и съвети къде да отидат и как да се държат. Това важи както за Кабул, така и за провинциите, тъй като повечето преселени в Кабул са възпроизвели своите селски и социални структури при преселването си в Кабул [...]

Онези, които се връщат като млади мъже без социални мрежи, също са уязвими на набиране на хора от бунтовници. В хода на моето изследване се срещнах с млади мъже, които казват, че са отчаяни, с тях са се свързали вербовчици и обмислят да се присъединят към бунтовнически групировки (вж. също „Институт за отчитане на войната и мира“, „Афганистанските бунтовници откриха, че безработните са лесни за вербуване“, 10 февруари 2015 г. , достъпно на: <http://www.refworld.org/docid/54e5cacd6.html> [разглеждано на 6 март 2015 г.] Мениджърът на JSSP, цитиран в предходни параграфи, предложи три примера от собствения си опит на завършили университет, които са следвали този маршрут, един от които е завършил своята степен в Индия и над две години не е в състояние да намери работа, така че се е присъединил към бунтовниците [...]

В някои случаи Джангалак [приеман център] предоставя възможност на младите мъже да мислят и обединяват ресурси, но предлага само временно убежище. За тези, които нямат семейство в Афганистан или не могат да се върнат при семействата си, първоначалният период в

Джангалак е травматичен. Някои имат само неясни спомени за Афганистан, повечето не познават Кабул. Мнозина са прекарвали дълги периоди, ако не и целия си живот в изгнание, а всичко, което знаят за Афганистан, е от телевизионен екран или социални медии. Интервюирах редица млади хора, които са върнати, които се страхуват да излязат на улицата. Отново, съдейки от интервютата, проведени през последните три години, е ясно, че онези, които са израснали в Кабул и които сравнително наскоро са напуснали Кабул, изглежда са в най-добро положение отново да си стъпят на краката, тъй като са се запознали с града.“

(Източник: Експертен доклад на Лиза Шустер, „Рискове при завръщане в Кабул“,
12 август

2016 г.)

Насоките на ВКБООН на критериите за допустимост за оценка на международните нужди за закрила на търсещите убежище от Афганистан 2016 г. подчертават важноста на това търсещия убежище от Афганистан да има традиционни механизми за подкрепа, предоставени от разширено семейство или членове на неговата етническа група за алтернатива за вътрешно бягство, за да се считат за разумни. При липса на тези мрежи за подкрепа, те вероятно ще се окажат в ситуация, сравнима с тази на други градски вътрешно разселени лица.

„За останалите райони на Афганистан, т.е. районите, които не са засегнати от активен конфликт, нито са контролирани от антиправителствени елементи, оценка на разумността на предложена алтернатива за вътрешно разселване или преместване трябва да обърне особено внимание на:

(i) ефективното наличие на традиционни механизми за подкрепа, предоставяни от членове на разширеното семейство на търсилия убежище или членове на неговата етническа група; (ii) достъп до подслон в предложената зона за преместване; (iii) наличието на основна инфраструктура и достъп до основни услуги в предлаганата зона на преместване като питейна вода и канализация, здравеопазване и образование; iv) наличието на възможности за поминък, включително достъп до земя за афганистанци, произхождащи от селските райони; и v) мащаба на вътрешното разселване в предложената зона на преместване... Когато предложената зона за преместване е градска зона, в която търсилия убежище няма достъп до предварително определени възможности за настаняване и поминък и където не може разумно да се очаква, че ще може да се опре на значими мрежи за подкрепа, търсилият убежище е вероятно да се озове в ситуация, сравнима с тази на други градски вътрешно разселени лица. За да преценят разумността на такъв резултат, съдиите трябва да вземат предвид мащаба на вътрешното разселване в района на бъдещото преместване и условията на живот на вътрешно разселените лица в това населено място. Съответните съображения в това отношение включват факта, че вътрешно разселените лица се считат за най-уязвимите групи в Афганистан, много от които са извън обсега на хуманитарните организации; както и наличната информация за това, че градските вътрешно разселени лица са по-уязвими от неразселени градски бедни жители, тъй като те са особено засегнати от безработицата; ограничен достъп до вода и канализация; и несигурност за прехраната. Трябва да се вземе предвид и ограничената наличност на подходящо жилище

, включително по-специално за вътрешно разселени лица, със схеми за разпределение на земята, за които се съобщава, че често са лошо управлявани и поразени от корупция (вж. също раздел II.E). Насоките на ВКБООН на критериите за допустимост за оценка на международните нужди за закрила на търсещите убежище от Афганистан 2016 г. подчертават важноста на това търсещия убежище от Афганистан да има традиционни механизми за подкрепа, предоставени от разширено семейство или членове на неговата етническа група за алтернатива за вътрешно бягство, за да се считат за разумни. При липса на тези мрежи за подкрепа, те вероятно ще се окажат в ситуация, сравнима с тази на други градски вътрешно разселени лица.“

(Източник: Върховният комисар на ООН за бежанците (ВКБООН), *Насоки на ВКБООН за допустимост за оценка на нуждите на международна закрила на търсещите убежище от Афганистан*, 19 април 2016 г.)

Доклад на „Мрежата за подкрепа на бежанците“, публикуван през април 2016 г., демонстрира решаващата роля на мрежите за подкрепа на младите хора, които са били върнати насилва в Афганистан. В него се посочва, че „ролята на социалните мрежи - приятели, семейство и познати - за подпомагане на младите завръщащи се да се адаптират към живота обратно в Афганистан е от решаващо значение. Тяхното присъствие влияе на достъпа до основни нужди, емоционалната подкрепа и бъдещите перспективи“.

„По-голямата част от наблюдаваните млади завръщащи се сблъскаха със значителни практически предизвикателства при завръщането си в Афганистан, като техните логистични и практически усилия бяха възпрепятствани от загрижеността за сигурността, липсата на социални мрежи и опасенията да не се превърнат в тежест за другите. Почти две трети не са успели да останат в Кабул и са се преместили в други провинции. Над половината не са успели да живеят със семейството си и е трябвало да си намерят квартира другаде, често с големи затруднения. Финансовите затруднения също са били основна характеристика на живота на повечето млади завръщащи се...

Въпреки че понякога несигурността може да попречи на младите завръщащи се да се преместят да живеят с приятели или семейство, девет завръщащи се младежи все пак описват присъствието или отсъствието на социални мрежи като ключов фактор, влияещ върху тяхното местоположение (или опити да се локализируют на определено място).

Мотивиран от потенциала за създаване на социална мрежа, един завръщащ се младеж избра да се премести от Афганистан в Пешавар в Пакистан, като обясни „нямаш никого в Кабул или Афганистан“, но че, тъй като чичо му е бил в Пакистан, „беше много по-лесно за мен да се върна тук и да намеря някой, който да ми помогне да се установя“(R07, IAR). За другите млади хора не присъствието на семейството ги отдалечава от Кабул, а липсата на семейство в провинцията, от която произхождат, ги принуждава да останат там. Един завръщащ се младеж обясни, че връщането в провинцията, от която произхожда без семейство е почти невъзможно и затова той не може да се върне в Газни, „защото нямам семейна мрежа [там], при която да отида“(R08, ILD).

За младите хора без семейство, останали в Афганистан, решението за това къде да живеят често се основава на местоположението на по-малко стабилни мрежи. Един завръщащ се младеж,

който се е завърнал в Афганистан без връзки, различни от тези, които е срещнал при полета за връщане, каза: „Оставам в Джалалабад. Дойдох тук с някои от останалите завръщащи се, които дойдоха с мен в същия самолет“ (R10, IAR).

Ролята на социалните мрежи - приятели, семейство и познати - за подпомагане на младите завръщащи се да се адаптират към живота обратно в Афганистан е от критично значение (и проучена допълнително в глава 6). Тяхното присъствие влияе на достъпа до основни нужди, емоционална подкрепа и бъдещи перспективи - и по този начин е ключово за даване на информация при опитите на младите хора да се установят или преместят в определено място [...]

Въпреки че малко повече от половината млади завръщащи се, наблюдавани за това изследване, не са успели да се интегрират отново със семействата си, за 12-те млади хора, които са успели, това се е оказал най-сигурният и надежден източник на настаняване. 13-те завръщащи се младежи, които не можели да живеят със семействата си, са поели по различни пътища за осигуряване на място за живот, като липсата на институционална, държавна или доброволна помощ в сектора означава, че повечето разчитат на несемейни социални мрежи [...]

Почти две трети от наблюдаваните млади завръщащи се (16 отделни случая) съобщават, че се борят да покрият основните си финансови нужди след завръщането в Афганистан. По-голямата част от младите хора използваша всичко, което са имали, за да платят за храна, подслон и други необходимости, а понякога и не успяваха да връзват двата края. Подобни свити бюджети принуждаваха младите хора да подреждат по приоритет разходите си, като всичко, което не се счита за съществено за оцеляването се изоставя.

Докато девет завръщащи се младежи са били в състояние по различно време да получат малки суми пари от нередовен труд, временна работа или за известно време по-стабилна заетост, други млади хора са били изцяло зависими от приятели и семейство или от подаръци от Обединеното кралство [...]

Гореописаните слаби социални мрежи накараха много от наблюдаваните млади завръщащи се да търсят подкрепа от организации или институции в Афганистан. За мнозинството обаче да получат такава подкрепа беше трудно или невъзможно. Младите завръщащи се имаха известен успех в осигуряването на подкрепа в натура от MOM и помощ при проследяване на семейството от афганистанския Червен полумесец. Други зависеха от неформалната подкрепа от организации, базирани в Обединеното кралство (предимно съвети и контакти) или от лица (финанси).

В допълнение към търсенето на помощ от MOM, двама млади хора са потърсили подкрепа при проследяване на семейството от афганистанския червен полумесец. Единият се беше регистрирал успешно при тях и все още чакаше (след 6 месеца) всякакви новини за членове на семейството, а другият много пъти не успя да намери офиса и след това се премести от Кабул. Никой от младите хора, които са се обърнали към други организации за подкрепа (предимно за подкрепа на заетостта), не е получил помощ.

Вместо това 10 млади хора са били принудени да разчитат на неформални и неустойчиви мрежи за подкрепа в Обединеното кралство. Нито една организация от Обединеното кралство, с която са се свързали, няма мандат да подкрепя, помага или съветва младите хора след завръщането и в повечето случаи членове на персонала са предоставили неформална емоционална подкрепа или съвет в лично качество,

извън параметрите на тяхната длъжност. Един завръщач се младеж изрази психосоциалната стойност на тази подкрепа, често единствената връзка между предишния и настоящия им живот, казвайки „може би никой не може да ми помогне, но просто поддържам връзка с [име на помагач служител от Обединеното кралство] ми помогна, защото тя знае всичко за мен“ (R18, ILD). На други млади завръщачи се беше предоставена временна и неформална финансова и емоционална подкрепа от техните приемни родители, учители или приятели от Обединеното кралство.

Семейните и социалните мрежи са критична част от социалната структура на Афганистан. Докато при някои млади завръщачи са проявявани значителна щедрост и гостоприемство от страна на приятели и семейство, за повечето от тях тези мрежи са изчезнали, отслабнали или се разпаднали. Страхът от стигмата или дискриминацията създава в много случаи бариера пред изграждането на отворени и честни приятелства, оставяйки младите хора вътрешно изолирани и разединени. Институционалната подкрепа, по-специално от MOM, е била полезна за малцинство млади хора, но мнозинството са изправени пред съществени бариери пред достъпа до помощ и са останали или без подкрепа, или са зависими от неустойчивата и временна помощ от лица в Обединеното кралство.

Силата на личните мрежи се очерта като най-важният фактор за определяне на вероятността млад човек да намери работа след принудително завръщане. Както бе отбелязано по-горе, седем от 12-те млади хора, които получиха работа по време на това изследване (макар и често временна, ръчен труд), успяха в резултат на лични връзки.

За много от завръщачите се обаче това представлява значителен проблем. Прекарването на формиращите години извън Афганистан нарушава формирането на естествени връзки в афганистанското общество. Значителният брой млади хора, които не могат да бъдат интегрирани в семейни единици след принудително завръщане (вж. Глава 6), се оказва, че слабо прибягват до социалните мрежи. Тогава може би не е изненадващо, че в случаите на девет отделни млади хора това беше посочено като основна бариера пред намирането на работа.“

(Източник: „Мрежа за подкрепа на бежанците“, „След завръщане: документиране на преживяванията на младите хора, насилствено изселени в Афганистан“, април 2016 г.)

Статия от ноември 2016 г. от „Нюз Дийпли“ отбелязва, че за връщачите се може да не е лесно да имат достъп до здравни грижи поради липса на семейна подкрепа. Без мрежа може да им е трудно да се интегрират в обществото и да намерят работа; това може да доведе до това, че им е по-трудно да получат достъп до услуги като здравеопазване:

„Много млади мъже от Афганистан, които интервюирахме, имаха проблеми с психичното здраве, преди да напуснат Афганистан, а психологическата травма, причинена от коварното им пътуване и отхвърляне в Европа, още повече влоши състоянието им. Младите завръщачи се са загубили време, години на образование и увереност. Някои се оказват сами, без семейни или професионални мрежи, на които да разчитат за подкрепа. С малко останало след финансовите и социалните жертви, които са направили, за да мигрират, възобновяването на

нормалния живот в Афганистан става почти невъзможно.“

(Източник: „Нюз Дийпли“, „Младите афганистанци, които се връщат от Европа, са изправени пред изолация и страх обратно у дома“, 16 ноември 2016 г.)

Директорът на „Организация за съвети и подкрепа за мигрантите в Афганистан“ Абдул Гафур обяснява в интервюто си за Асилос от 28 май 2017 г., че един от основните проблеми за завръщащите се в Афганистан е липсата на мрежа за подкрепа, която може да ги накара да мигрират отново извън страната.

„В днешно време има два големи проблема за завръщащите се; единият е сигурността, а вторият е липсата на мрежа за подкрепа. В Афганистан, главно в Кабул, ако нямате мрежа за подкрепа, ако не познавате министър или депутат (член на парламента), наистина е трудно да намерите и да получите добра работа. За завръщащите се, тъй като те са били далеч оттук, някои от тях не са били в Афганистан и за първи път се установяват, е много трудно и имат ниски шансове за оцеляване. Така че какво се случва? Те се опитват да направят всичко възможно, но когато не успеят, единствената възможност, която имат, е да излязат от страната. За хората, с които съм работил, с увереност бих казал, че 50% от тях сега са извън страната. Тъй като не можеха да оцелеят тук, не можеха да си намерят работа и се страхуваха от цялата ситуация със сигурността. Сега те са в чужбина - в страни като Иран и Турция и в Европа. Случаите са едни и същи и няма значение откъде сте дошли, но за тези, които идват от селските райони, ще е по-трудно.“

(Източник: Абдул Гафур, Интервю с Асилос, 28 май 2017 г.)

Това Политическо резюме е част от проекта „Възможности и реалности на миграцията при връщане“ (PREMIG), мащабен изследователски проект, ръководен от „Института за мирни изследвания Осло“ (PRIO), който изследва миграцията на връщащите се от Норвегия и Обединеното кралство. Той изследва възможностите на афганистанците да се интегрират реално и ефективно след подпомогнатото завръщане от Европа.

„Характерът на практиките за наемане на работа в Афганистан означава, че тези, които нямат силни социални връзки или се опитват да поддържат ниска известност, не могат да намерят работа. За други корумпираната работна среда беше непоносима. Тук компонентът за поминъка при подпомагане на реинтеграцията (управляван от MOM) може да помогне. Въпреки това много от участниците в изследването, които са получили помощ от MOM, са били недоволни от нея. Отчасти тяхното нещастие може да бъде свързано с факта, че повечето не искат да се върнат в Афганистан и никаква помощ нямаше да може да промени това. Независимо от това, съществуват специфични проблеми, които множество участници в изследването отбелязват, като претрупани срещи с работещите по случаи в MOM и/или усещане, че работещите по случаи са възприели подход „еднакъв за всички“ по отношение на съвети за бизнес планиране, а не индивидуален отговор на техните индивидуални нужди и умения. Също така понякога последващи действия лице в лице от страна на работещите по случаи не са провеждани поради ограничения във връзка със сигурността. Трето, мнозина смятат, че са разочаровали семейството си, което е спестило или взело назаем пари, за да плати за тяхната

миграция. Сега, вместо да са източник на паричен доход, завръщащите се често са източвали домакински ресурси и следователно са се чувствали обезсърчени в рамките на семейната структура. Забележима тенденция сред по-младите участници в изследването беше, че едно от първите неща, които направиха след завръщането, е да се оженят - може ли това да бъде начин за опит за предоговаряне на членството (и идентичността като възрастен човек) в социалния и културен живот на Афганистан?“ (стр. 3)

(Източник: Опен, С. и Маджиди, Н., „Могат ли афганистанците да се реинтегрират след подпомогнато завръщане от Европа?“, „Институт за мирни изследвания Осло“ (PRIO), 22 май 2015 г.)

Д-р Анисе Ван Енгеланд описва в писмения си отговор до Асилос на 11 юни 2017 г. как Афганистан е страна с етнически принадлежности и племена, които осигуряват подкрепа във всички области на живота, без които млад завръщащ се ще бъде лишен от сигурност и защита, предоставена от групата.

„Трудно е да се възстанови животът на тези млади завръщащи се мъже поради липсата на мрежа на подкрепа на ново място: Афганистан е страна с етнически принадлежности и племена, където семейството, роднините и общността предоставят подкрепа във всички области на живота. Това е още по-вярно за непълнолетни, които все още са деца и се нуждаят от помощ. Когато млад мъж се върне в Афганистан, той се нуждае от семейството и общността си, за да му помогне да намери работа, да го подслони и да му осигури финансова подкрепа. Той ще бъде лишен от сигурност и защита, предоставяни от групата и ще бъде раним. В Афганистан извеждането на човек от обкръжението му, за да бъде поставен в нова среда, е социална смърт: преместването означава изключване. В извънградските райони човек не може да оцелее без групата. Обществото осигурява всичко - от земя до работа и брак. Без подкрепа завръщащият се няма да се справи. Новодошлият няма да стане част от новата социална структура, освен ако не бъде изпратен в голям град като Кабул, а понастоящем големите градове са нападени от бунтовници.

Големите градове предлагат възможност за скриване, но анонимността все още е невъзможна: в Афганистан всички идват отнякъде и принадлежат към племе. Човек е определян от езика, който говори, дрехите, които носи, физическите характеристики, които проявява... Има социален детерминизъм, който не позволява на никого да изгради живот от нулата. Единственото спасение, което съществува в Кабул, е масовото присъствие на чуждестранни НПО, които могат да намерят работа на млад мъж, който се завръща.

Последиците са, че завръщащите се нямат достъп или имат ограничен такъв до пазара на труда, до жилищния пазар и до брачния пазар. Те го осъзнават и затова предпочитат да напуснат страната отново.“

(Източник: Д-р Анисе Ван Енгеланд, писмено становище на експерт, 11 юни 2017 г.)

6. Достъп до здравни грижи за завръщащите се

Доклад от МОМ за 2014 г. сочи, че доходите на завръщащите се не са достатъчни, за да си позволят частни здравни грижи и че публичните здравни услуги често са недостатъчни.

„Частният сектор на здравеопазването е по-напреднал от обществената система за здравеопазване. Според лекар в Кабул, който се съгласи да бъде интервюиран, „доходите на завръщащите се са твърде ниски, за да позволят насочването им към доставчици на услуги от частния сектор, така че можем да ги насочим само към обществените болници. Там обаче, поради ниските заплати и липсата на оборудване, услугите са неприемливи. В частния сектор услугите са добри, но струват твърде много за пациента.“ Разбира се, има нужда от лекарства, но нямам пари да ги купя. [. . .] Взимам пари назаем само за да задоволя нуждите си за издръжка. (Върнал се мигрант, мъж, 54 години, Афганистан)“

(Източник: Международна организация за миграция, „*Предизвикателства пред реинтеграцията на завръщащите се мигранти с хронични медицински състояния*“, 2014 г.)

Според НПО „Мрежа на афганистанските анализатори“, общественото здравеопазване включва много скрити разходи за пациента, включително заплащане на лекарства, лабораторни изследвания и лекарски хонорари. В статията се изчислява, че средното афганистанско домакинство харчи около 150 щ.д. годишно за здравеопазване.

„Въпреки факта, че здравеопазването трябва да бъде безплатно, както беше обещано в националната политика за безплатни грижи (член 52 от конституцията на Афганистан), това не е така в много обществени заведения. Вместо това хората трябва да плащат за лекарства, лекарски хонорар, лабораторни изследвания и болнични грижи.

Според проучването, проведено от „Лекари без граници“, лекарствата се нареждат като един от най-високите разходи на хората. Във всички четири локации повече от половината (56 на сто) от пациентите, посетили обществено заведение, съобщават, че в крайна сметка плащат за всички необходими лекарства. Националната оценка на риска и уязвимостта (NRVA) също установи, че за много домакинства разходите за здравеопазване могат да бъдат прекомерни, особено ако се изисква сложно и продължително лечение или хоспитализация. Според данните на NRVA по-малко от една четвърт от всички домакинства са похарчили пари за болнична помощ - но ако се плащат разходи, те обикновено са големи, със среден разход 34 000 афгана (около 580 щ.д.). Разходите за извънболнична помощ бяха значително по-ниски, средно 1500 афгана (около 25 щ.д.) от всички домакинства, но бяха правени два пъти по-често - с 51 на сто от всички домакинства - в сравнение с болничната помощ. Другите разходи, свързани със здравето, бяха по-малки, но по-чести (63 на сто от домакинствата).

Като цяло домакинствата в Афганистан изразходват средно над 9 000 афгана за здравеопазване (около 150 щ.д.). Прави впечатление, че градските домакинства са имали значително

по-високо ниво на разходи от селските домакинства, което вероятно е свързано с по-ниски нива на бедност в градовете и по-добър достъп до здравни услуги. В страна, в която според Световната банка повече от една трета от хората живеят под националната линия на бедност от 1,25 щ.д. на ден, тези разходи могат да бъдат осакатяващи.“

(Източник: „Мрежа на афганистанските анализатори“, „Между реториката и реалността: Достъпът до здравни грижи и техните ограничения“, 2 декември 2014 г.)

Д-р Анисе Ван Енгеланд описва в писмения си отговор до Асилос на 11 юни 2017 г. различното качество на здравеопазването в Афганистан в зависимост от публичните или частните клиники, както и че държавните болници, въпреки че са предназначени да бъдат безплатни, често таксуват скрити разходи.

„Чрез проучване, проведено през 2013 г.⁵ „Лекари без граници“ откри, че макар публичната система да обещава безплатни грижи, това не винаги се случва на практика: афганистанците съобщават, че често се налага да плащат за лекарства и някои такси на лекарите, които не са били безплатни. В допълнение към тези скрити обвинения имаше обвинения в корупция: пациентите съобщиха, че трябва да плащат за услуги, които е трябвало да бъдат безплатни. Някои обществени лекари също притежават собствени частни клиники и подтикват пациентите да отидат там за лекарства и да твърдят, че оборудването е по-добро.

Макар че лекарствата са налични и има добре функциониращи аптеки, цената на закупуването на лекарства варира поради войната: Понякога е трудно да се гарантира, че лекарствата ще пристигнат. Докато на теория се предполага, че лекарствата са безплатни, „Лекари без граници“ отбелязва, че пациентите трябва да плащат за тях. В други случаи пациентите съобщават, че трябва да плащат за лекарства, които не са достъпни в обществените услуги, принуждавайки ги да преминат към частни услуги. В резултат на това много афганистанци предпочитат да ги купуват на пазара, където няма сигурност, че ще намерят правилното лекарство и че то няма да е с изтекъл срок.“

(Д-р Анисе Ван Енгеланд, писмено становище на експерт, 11 юни 2017 г.)

В статия от 2012 г. Радио Свободна Европа/Радио Свобода изследва достъпа до лечение на психичното здраве в Афганистан и дава интервю на тогавашния ръководител на държавното Общество на специалистите по психично здраве. Г-н Азизудин Хемат [Azizuddin Hemat] възхвалява услугите, предлагани в частната психиатрична болница Алеми Невро в Мазар-и Шариф; въпреки това той посочва, че реалността за по-голямата част от населението е по-малко положителна. Той има предвид традиционните лечения за психични разстройства и че трябва да има повече обществена осведоменост по въпроса:

„В Кабул основното държавно съоръжение разполага с капацитет за лечение само на 60 пациенти наведнъж. Има специализирани болнични отделения в Джалалабад, в източен Афганистан и Херат, на запад. В северния град Мазар-и Шариф бляскава частна болница помага да се запълни празнотата. Освен това няма други медицински заведения за лечение на страдащи от психични заболявания

---

⁵ http://www.msf.org/sites/msf.org/files/msf_afghanistan_report_final.pdf

пациенти в 34 провинции на Афганистан.

Азизудин Хемат, ръководител на управляваното от правителството Общество на специалистите по психично здраве, казва, че ситуацията е тежка, особено в регионите на страната, но има положителни развития. Той посочва частната психиатрична болница „Алеми Невро“ в Мазар-и Шариф - административният център на провинция Балх - като особен източник на гордост, когато става въпрос за лечение на пациенти с психични проблеми. За разлика от разрушената държавна болница в претъпканата зона на Алаудин в Кабул, четириетажното съоръжение Алеми е блестящо и оборудвано с модерно оборудване. Д-р Надер Алеми, собственик на болницата, твърди, че пациентите идват от цял Афганистан. „През последните 12 месеца 964 пациенти от различни провинции са потърсили лечение тук“, заяви Алеми. „Но това е просто капка в морето. Имаме милиони хора, страдащи от депресия в селата и градовете, които отчаяно се нуждаят от лечение.“[...]

Общественото осъзнаване на проблема се разглежда като ключово за неговото третиране в страна, в която психичните заболявания рядко се признават като медицински проблем и често се прикриват от членовете на семейството от срам.

Според Алеми традиционните лечения включват наемане на мула за „излекуване“ на хората чрез екзорсизъм или четене на стихове.

Страдащите често се обръщат към свети олтари, известни като „зиярати“ за лечение. Изтъкнати „зиярати“ като Ниали Сахеб в Нангархар, Шамс Сахеб в провинция Газни и Шполе Баба в източния град Махипар са се превърнали в популярна дестинация за десетки хиляди хора, страдащи от депресия.

Само когато страданията и страданията на пациентите станат непоносими за пациентите и техните семейства, те намират път до няколкото специализирани заведения в страната. Алеми казва, че когато става въпрос за правилно лечение, психологическото консултиране „постига големи резултати“.

(Източник: Радио Свободна Европа/Радио Свобода, „*Слаба подкрепа за психично болните в Афганистан*“, 3 май 2012 г.)

Статията от 2015 г. относно „скритата епидемия от психично здраве“ в Афганистан съобщава за нарастването на консултирането и психосоциалната терапия в Афганистан като начин за лечение на проблеми с психичното здраве, като посттравматично стресово разстройство и „други болести, предизвикани от войната“. Въпреки традиционните вярвания, консултирането постепенно става все по-прието:

„Афганистанското правителство превърна борбата с психичните заболявания в приоритет и разработи национална стратегия за психично здраве. Всички провинциални болници сега предлагат консултации. Консултациите са безплатни и дори достъпни онлайн [...]

Съвременната терапия също противоречи на чувството за уединение, което е от първостепенно значение в афганистанската култура. „Много хора не харесват концепцията за консултиране. Не е уместно в нашата култура да споделяме интимни въпроси и семейни тайни“, казва Фатма Дауладзай [Fatma Dauladzai], консултант от провинция Пактия.

Но въпреки че идеята за консултиране все още не се е укрепила, особено жените

стават все по-възприемчиви.“

(Източник: „Гардиън“, „Афганистан се справя със скритата епидемия от проблеми на психичното здраве“, 2 септември 2015 г.

„Мрежата на афганистанските анализатори“ описва услугите, предоставяни от немската психосоциална организация, известна като IPSO, базирана в Кабул. Организацията предлага консултации, както и други услуги за давана на права на хората. Мрежата предлага също разлики в преживяванията на тези, които са заминали отдавна и са се „приспособили към европейска ценностна система“ и тези, които са заминали през 2015 г.:

„Германското правителство е сключило договор с „Международна психосоциална организация“, хуманитарна организация от немски произход със седалище в Кабул, за да предложи психосоциална помощ на депортираните от Германия. Организацията подпомага 400 до 500 индивида на ден, но този брой включва също и главно местните хора, които се нуждаят от психо-социална помощ, както каза Инге Мисмал [Inge Missmahl], основател и директор на „Международна психосоциална организация“ пред „Мрежата на афганистанските анализатори“. Организацията организира групи за самоосъзнаване, обучение за умения в живота в Афганистан, индивидуални консултации, рисуване и занаятчийски умения. Онези афганистанци, които са били върнати, но са заминали отдавна, имат някои много различни преживявания и нужди в сравнение с тези, които са заминали през 2015 г. и са се завърнали едва наскоро. Според (Мисмал) тези, които са заминали преди години, са приели и се приспособили към европейска ценностна система, което не е така за тези, които са заминали през 2015 година. Въпреки това и двете групи са жертви на стигма и са изпитали дълбоко унижение, след като са били депортирани обратно. Това изисква както облекчения, така и консултации, които организацията на Мисмал предоставя. „Опитваме се да им предоставим момент на придобиване на права, така че те отново да се чувстват ефективни за себе си“, заяви тя и добави, че много хора „никога не са намирали собствения си глас“ и са напуснали Афганистан в търсене на такъв. „Международна психосоциална организация“ осигурява до пет сесии за нуждаещите се, а организацията поддържа контакт по скайп с връщащите се в отдалечени провинции. Те също така са подпомогнали хора, депортирани от Финландия и Норвегия, въпреки че организацията няма двустранни споразумения за отпускане на безвъзмездни средства с тези две страни.“

(Източник: „Мрежа на афганистанските анализатори“, „Доброволно и принудително завръщане в Афганистан през 2016/17: Тенденции, статистика и опит“, 19 май 2017 г.)

ВКБООН очертава цялостната здравна инфраструктура, налична в Афганистан, която включва Пакет основни здравни услуги (ПОЗУ) и Пакет най-важни здравни услуги. Най-добрата грижа се предлага в услугите в рамките на ПОЗУ:

„Здравната инфраструктура в Афганистан е съставена от Пакет основни здравни услуги (ПОЗУ), включително здравни постове, основни здравни центрове, цялостни здравни центрове и областните болници, които предоставят някои основни услуги като майчино и детско здравеопазване, имунизация, и хранене; Пакетът от най-важни здравни услуги, включително някои областни, провинциални и регионални болници, с разнообразие

от здравни услуги, включително леките операции; и клиники и болници в частния сектор. Болници на третично ниво са налични само в Кабул и в няколко провинциални центрове като Херат, Мазар, Кандахар и др.“

(Източник: ВКБООН, „ВКБООН в Афганистан: Доброволно репатриране в Афганистан - 2015 г. Основни констатации на ВКБООН при наблюдение на връщането, 01 януари - 31 декември 2015 г., 2015 г.)

Докладът на МОМ за 2014 г. допълнително подчертава значението на семейната подкрепа за завръщащите се с медицински проблеми.

„В страна с продължителна военна история като Афганистан, така необходимите семейства и роднини не винаги са на разположение: те може да не са вече живи, да са избягали от страната или завърналият се мигрант може да е загубил контакт с тях. Ако семейството е на разположение, завръщащите се може да не бъдат приети. Връщащите се заминаха, за да издържат доходи в чужбина и връщането без да могат да предложат нищо и с медицински проблем, за който трябва да се погрижат, може да бъде проблематично. До известна степен съществува идеята, че сигурно са направили нещо нередно; в противен случай те не биха били депортирани. Тъй като една мрежа е много важна за оцеляването, липсата на семейна мрежа издига сериозни предизвикателства пред реинтеграцията на мигрантите в Афганистан [...]

Завръщащите се, които отново се събират със семействата си, ще бъдат изправени пред по-малко предизвикателства, особено ако семейният им произход и финансовото им състояние могат да им осигурят възможности. Афганистанците без тази система за подкрепа се нуждаят от доход, за да задоволят ежедневните си нужди.“

(Източник: Международна организация за миграция, „Предизвикателства пред реинтеграцията на мигрантите за връщане с хронични медицински проблеми“, 2014 г.)

В интервю за Асилос през 2016 г. ученият Лиза Шустер описва как грижите за психичното здраве силно липсват в Афганистан, което е проблем за афганистанците, които са били върнати насила и имат проблеми като посттравматично стресово разстройство, депресия, тревожност и т.н.

„Е, това е важен момент, защото някои хора се връщат с посттравматично стресово разстройство, депресия, тревожност и други медицински проблеми. Две неща, които са много важни за отбелязване: Грижите за психичното здраве в Афганистан на практика не съществуват. В Кабул има една болница, където е обичайно да се завързват хора с вериги към техните легла. В Мазар има частна болница, където хората спят в болницата, защото не могат да покрият изискванията. Това е частен и таксува с пари. Лекарствата, които се използват - няма гаранция, че са истински, пазарът е зает с фалшиви лекарства. Дори и да са истински, лекарите не знаят какво да предпишат. Много от лекарите всъщност са закупили квалификацията си в Казахстан, в Таджикистан, в Иран и Пакистан. Така че медицинската помощ не се предлага особено за посттравматично стресово разстройство, за тревожност, за шизофрения лечението е да бъде завързан някой с вериги за леглото или да бъде поставен в клетка. Така че хората

с медицински проблеми определено не трябва да бъдат депортирани.“
(Източник: Интервю на Асилос с Лиза Шустер на 22 април 2016 г.)

Първата серия от три от проучване, фокусирано върху градските разселени младежи в Кабул, подчертава ролята на младите хора в Афганистан в преходна ситуация и загрижеността за психичното здраве, както и наличието на инфраструктура и обучени специалисти, които да предоставят целенасочена подкрепа на вътрешно разселените лица и завръщащите се, които са най-рисковите категории.

„Това проучване показва, че младежите без предистория, включваща миграция, са с профил с много по-добро здраве, докато завръщащите се мигранти и по-специално вътрешно разселените лица се оказват най-уязвими. Голямо мнозинство (70%) от младите жители на Кабул са преживели травматични преживявания (един или много шокови ситуации, които включват не само лични травми, но и криминални или свързани с тероризма проблеми). Според здравния индекс, разработен в това проучване, за разселените лица остава повече от една трета по-вероятно в сравнение с младежите без миграционен произход да бъдат лишени от основен достъп до здравни грижи, а при депортираните има над 50% по-голяма вероятност. Депортираните са категорично в най-лошо положение.“ (стр. 11)[...]

Физическото и психическото състояние на афганистанските младежи е въпрос на значителна политическа, социална и икономическа загриженост, но този въпрос често е невидим или невиджан - особено, тъй като засяга най-уязвимите, разселените и мигрантите. [...] Постоянно наблюдение на това проучване, независимо от уязвимостта или социално-икономическото измерение, е, че категорията на завръщащите мигранти крие големи разлики между онези, които са се възползвали от подпомаганото доброволно завръщане, и тези, които са били депортирани със сила. [...] Тези две констатации от количественото проучване ясно показват периодично наблюдение, направено по време на повечето фокус групи и индивидуални дискусии с интервюирани младежи: депортираните и вътрешно разселените лица имат по-малко социално-икономически връзки с местните приемни общности и *де факто*: i) е по-малко вероятно да получат достъп до основни услуги за здравеопазване и безопасност и ii) е по-голяма вероятността да бъдат изложени на опасности и на проблеми, свързани със здравето.“ (стр. 14)[...]

Младежите без предистория, свързана с миграция, намаляват средния показател за здраве и безопасност с много по-здрави профили средно, докато завръщащите се мигранти и по-специално вътрешно разселените лица се оказват най-уязвими.

- сред ВРЛ повече от една трета вероятно ще изпитат лишения, а сред депортираните - повече от половината.

- Категорията на завръщащите се мигранти крие големи разлики между онези, които

- се ползват от подпомогнатото доброволно завръщане и

- са депортирани със сила, които са категорично в най-лошо положение. Ситуацията на депортираните е тревожна в днешен Афганистан, което повдига въпроса за политическата отговорност на страните, които ги изпращат обратно.“ (стр. 15)

Липса на изследвания и данни за психичното здраве

Липсата на психосоциална инфраструктура и висококачествени данни за състоянието на психичното здраве в Афганистан издига предизвикателства при оценката на психологическия статус на

населението на Афганистан. Въпреки че данните, получени в това проучване, предполагат вероятност от такива състояния като посттравматично стресово разстройство (ПТСР), например, невъзможността за извършване на официални диагностични оценки подкопава анализа на уязвимостите, с които се сблъскват разселените афганистански младежи. По време на това проучване изследователите са се фокусирали върху негативните психологически симптоми, а не върху разстройствата. Въпреки това, изследователите призовават за по-нататъшни изследователски усилия за оценка на разпространението на психичните разстройства сред разселените младежи градски жители в Афганистан.“ (стр. 17)

Драматичното отсъствие на експерти по психично здраве в Афганистан се подчертава често. На въпрос за техните стратегии за справяне, респондентите очертаха комбинация от стратегии. Важното е, че младежите съобщават, че проблемът им най-често не се обсъжда или решава в рамките на тяхното домакинство. Вместо това за тях е по-комфортно да се обърнат към религията си или към старейшините на общността за помощ.“ (стр. 19)

Без табу - Силна готовност за търсене на лечение

От 2006 респонденти 633 (31,6%) посочват, че страдат от заболяване или нараняване в тримесечния период, предхождащ проучването. Само 12,2% от тях заявяват, че не са потърсили помощ или лечение за страданието си. Както показва таблица 6, по-голямата част са отишли при частен лекар (30,6%), на следващо място - в клиники или мобилни клиники (25,9%) или в болница (25,7%).

Таблица 6: Помощ в случай на болест/нараняване

	Честота	Процент
Никаква	77	12,2
Частен лекар	194	30,6
Клиника / мобилна клиника	164	25,9
Болница	163	25,7
Традиционен акушер	29	4,6
Традиционен лечител	3	0,5
Друго	3	0,5
Общо	633	100

При разбиване на данните обаче социално-икономическите детерминанти изглежда са от решаващо значение в процеса на вземане на решения. Както е показано на графика 5 по-долу, неграмотните хора например са по-малко склонни да:

- потърсят помощ или лечение от частни лекари или болници, тъй като те са „твърде скъпи“ (участник във фокус групата, Кабул, април 2014 г.);
- имат предвид съществуващите възможности, тъй като „достъпът им до информация и услуги е по-ограничен“ (КII с НПО, Кабул, май 2014 г.)“ (стр. 20)

Пречки пред здравеопазването за младите хора

Дискриминацията по отношение на здравеопазването е фактическа реалност за разселените младежи градски жители в Кабул, като са налице притеснителни факти. Качествената работа на терен показва, че някои хора нямат достъп до здравни грижи поради невидима градска бариера. Това се случва особено в селищата на вътрешно разселени лица, където липсват клиники, а нуждите са големи. Още повече, когато членовете на общността от едно населено място за вътрешно разселени лица посещават други клиники, те се оплакват, че не получават достатъчно внимание, тъй като те са бедни вътрешно разселени лица, което предполага, че вътрешно разселените лица се чувстват дискриминирани при достъп до здравни заведения. Това се потвърждава и в количествените данни. Там откриваме, че макар 53,9% от вътрешно разселените лица да посочват, че не са се сблъскали с каквато и да е дискриминация при достъпа до здравни грижи, този брой е много по-висок за останалите групи, между 63,7% за мигранти с доброволно завръщане и 77,9% за мигранти от селски райони.

Второ, финансовите пречки остават ключово предизвикателство пред достъпа до здравеопазване. На въпроса какво пречи на достъпа им до здравни грижи, 59% от анкетираните младежи (и 75,6% от младежите сред вътрешно разселените лица) заявиха, че нямат достатъчно пари, за да плащат за частен лекар, клиника или болница. По-голямата част от здравеопазването в град Кабул не е безплатно - факт, който кара една четвърт от анкетираните да идентифицират дискриминация по финансово състояние. (стр. 20-21)

Графика 7: основни пречки пред достъпа до здравни грижи

Основната констатация на този раздел е не само, че младежите в Кабул изразяват своите проблеми с психичното здраве, но и че миграцията и разселването са подходящи променливи, за да се разбере и анализира проблемът. Както се потвърждава от дискусии на фокус групите с младежи и родители, както и интервюта с респондентите на СЗО и НПО-служители, травматичните разстройства вероятно ще ограничат възможностите на младежите да се занимават, да учат, да намерят работа и да се интегрират изцяло в социално-икономическата мрежа на столицата на Афганистан.“ (стр. 24)

(Източник: Самюъл Хол, „Разселени младежи - градски жители в Кабул - част 1. Психичното здраве също има значение“, 2016 г.)

По отношение на въпроса за достъпа до здравни грижи, особено за психичното здраве, Абдул Гафур заяви пред Асилос на 28 май 2017 г., че „Организацията за съвети и подкрепа за мигрантите в Афганистан“ е провела изследвания през 2016 г. и е установила, че предоставяните услуги са недостатъчни. Психологическите услуги често се предоставят частно и има само една организация, подпомагаща връщащите се, наречена „Международна психосоциална организация“ (IPSO), която е финансирана от германското правителство.

„Има само 3 или 4 специалисти, които могат да предоставят психологически услуги. Има и други експерти, но повечето от тях работят частно и искат много пари. За завръщащите се, които нямат много пари, може да бъде много трудно да продължат грижите за какъвто и да е техният проблем. По отношение на държавните услуги има болници, но те нямат такъв капацитет да предоставят услуги. Има няколко места, но те са много временни, например има център, наречен IPSO. Те предоставят услуги за психично здраве на завръщащите се от Германия, защото са подпомагани от Германия. Те имат много ограничени източници и услуги и не мисля, че помагат на някой, който е имал проблеми с много лошо психическо състояние от много години.

(...). Наскоро обсъждахме с тях, че ако смятаме, че някой има нужда от услуги по психичното здраве, му препоръчваме тази организация. „Международна психосоциална организация“ предоставя услуги за завръщащите се в продължение на само две седмици. Може да е било полезно за някой от тях, но не за всички.“

(Източник: Абдул Гафур, Интервю с Асилос, 28 май 2017 г.)

Д-р Анисе Ван Енгеланд в писмения си отговор до Асилос на 11 юни 2017 г. отбеляза, че има стигма, свързана с проблемите на психичното здраве в Афганистан. Тя също така обясни как достъпът е неравномерен и недостатъчен заради липса на легла и психиатри.

„Завръщащите се, нуждаещи се от грижи за психичното си здраве, могат да намерят подкрепа в общността или в малкото съществуващи болници. И все пак, вместо да ходи по болници и лекари, афганистанецът често използва колективни методи за лечение, като молитва. Малко афганистанци отиват при лекар; има стигма, свързана с отиване в болница или център за лечение. Когато са сериозно болни, афганистанците са склонни по-скоро да отидат в болници на международни организации, като тези, създадени от „Лекари без граници“, или да отидат при частен лекар. Прегледът при частен лекар гарантира дискретност, но е скъп. В Афганистан има високо ниво на стигматизация на разстройствата на психичното здраве: почти не се прави разлика между различните видове разстройства и все още може да се намерят психично болни хора, които са оковани вкъщи или пред светилището. Светилището на Миа Али Баба извън Джалалабад е известно с оковани хора, които след това оцеляват благодарение на благотворителност. Стигмата е проблем при справяне с проблемите, свързани с психичното здраве и обучението на персонала: например, оковите бяха премахнати едва наскоро от рамките на леглата.“

През 2009 г. беше разработена национална стратегия за психично здраве. Документът признава въздействието на войната върху децата, домашното насилие, необходимостта от обучение на медицински персонал и избягване на социалния разпад чрез изолиране на хора, засегнати от психични разстройства. Програмата има за цел насърчаване на психичното здраве на хората в Афганистан; минимизиране на стигмата, свързана с разстройствата; подпомагане на хора, семейства и общности; предотвратяване на развитието на проблеми, когато е възможно; и предоставяне на медицински грижи за засегнатите от проблеми с психичното здраве. Въпреки усилията, все още има пропаст между теорията и практиката, както се вижда от доклада.

Достъпът до грижи за психичното здраве е неравномерен: от няколко проучвания стана ясно, че жените са получавали приоритет и липсват легла, запазени за деца, юноши и млади възрастни. Достъпът също е недостатъчен: тъй като няма достатъчно легла, бъдещите пациенти трябва да се редуват, за да влязат в медицински заведения, частни и обществени, включително за дневни грижи. За афганистанците е по-лесно да купуват лекарства без рецепта и да купят наркотици, отколкото да постъпят в център за психично здраве. Правителството се стреми да разреши проблема, като включи грижите за психичното здраве в първичните грижи, без да предоставя подходящо обучение на пациентите в първичната помощ. Тъй като има увеличен достъп до първична помощ, хората, страдащи от психични разстройства, почти никога не достигат до съответния обучен медицински персонал.

Наличната инфраструктура е ограничена: СЗО⁶ съобщава, че има само 200 легла за психиатрични услуги. По-голямата част от леглата в страната се осигуряват от стационарни отделения в многопрофилни болници. Кабул и северният град Шебарган разполагат с лечебни заведения за проблеми с психичното здраве. Освен болници, има и дневни центрове: социални центрове са отворени в Кабул и Херат. В Кабул също беше отворен и Център за лечение на психиатрични и наркотични зависимости, който предлага 60 легла. Той третира главно въпроси, които са свързани с *feshar* (стрес), *asabi* (нерви) или *джигар хун* (депресия). Тези дневни центрове не се наблюдават от Министерството на здравеопазването. Грижите в тези учреждения са критикувани за водене на непълни досиета на пациентите и има малко данни относно продължителността на престоя, повторното приемане и проследяването. Психиатричната болница в Кабул също е приела пациенти без легло, така че бездомни пациенти, живеещи в райони за подкрепа „*marastoon*“ или местни убежища, които получават помощ от афганистанското дружество на Червения полумесец. От 2005 г. съществуват три частни психиатрични болници. Всяка от тях има 20 легла, но не поддържа връзка с Министерството на общественото здраве, така че за техните дейности се знае малко.

Има финансови въпроси, но и ограничения на човешките ресурси, които обясняват защо медицинските структури не са напълно развити. Не са обучени достатъчно експерти по психично здраве. Има само 8 психиатри, 18 психиатрични медицински сестри и 20 психолози за население от 28 милиона. Например, катедрата по невропсихиатрия на медицинския факултет в Нангархар разполага само с няколко легла, с малък достъп до лекарства и не разполага с достатъчно персонал, с един сертифициран психиатър и без психиатрични медицински сестри. Услугите по психично здраве не се предлагат като част от основния здравен пакет, но липсват протоколи за психиатрично лечение за персонала в първичната медицинска помощ; в резултат на това хората, които ходят в болници заради проблеми с психичното здраве, не винаги са диагностицирани добре. И все пак лекарите имат право да предписват лекарства, които се занимават с психични разстройства по време на посещение на пациента в първична помощ. Въпреки че в основния пакет за обучение по здравни услуги има един единствен модул за психично здраве, разработен от Министерството на общественото здраве, това не дава възможност на персонала да прави диагностика. Липсата на обучение и липсата на протоколи означава, че тези лекари често пренебрегват симптомите и не са в състояние правилно да идентифицират нарушения или да предпишат правилните лекарства. Нищо от съществуващата инфраструктура не е специализирано, така че завръщащите се не се възползват от персонализирана подкрепа и грижи. Сега в Кабулския университет има програми за обучение на психиатри и има опит на правителството да осигури повече обучение на медицинския персонал (един ден в годината). Този опит се подкрепя от Европейския съюз и Международния медицински корпус.“

(Източник: Д-р Анисе Ван Енгеланд, писмено становище на експерт, 11 юни 2017 г.)

---

⁶ http://www.who.int/mental_health/evidence/Afghanistan_WHO_AIMS_Report.pdf

7. Достъп до жилища за връщащите се

Документ от Джун де Брее [June de Bree], изследван през 2008 г., обсъжда недостига на жилища в Кабул и затрудненията на завръщащите се да си купят къща при връщане, особено ако са продали къщата си с цел миграция и при връщане цените на къщите са по-високи. Документът предполага, че завръщащите се често се местят под наем или живеят с членове на семейството.

„Градските райони в Афганистан, особено Кабул, страдат от недостиг на жилища. Този въпрос засяга и афганистанците, които принудително са се завърнали от западна страна, тъй като често се оказват живеещи в къщи на семействата. Общият брой на завръщащите се, които живеят със семейство, е по-голям, тъй като при тези, които наемат къща, обикновено някои членове на семейството се нанасят при тях. Двама завръщащи се живеят само със своите най-близки (1-2 души), останалите споделят къща със средно 8,5 членове на семейството (по-далечни роднини). Спорно е обаче дали връщащите се намират това за проблематично. MOM заявява, че почти всички жители на Афганистан живеят в общи жилища. Също така фактът, че по-голямата част от завръщащите се могат да разчитат на семейството си за жилище, може да бъде по-важен за тях. Освен това сред общия брой случаи няма никой, чието семейство да му е отказало да остане. И все пак една четвърт от завръщащите се, които живеят в семейни жилища, изпитват напрежение в семейството. Семейството им иска да напуснат, ако не изкарват (подходящ) доход. Ясно е обаче, че липсата на жилища се отразява и на завръщащите се, и въпреки че по-голямата част от тях вероятно могат да разчитат на семейството си за жилище, за някои това все още не е изяснено. Освен това липсата на собственост на жилища е сериозен проблем за завръщащите се от западните общества. Трябва да се отбележи, че закупуването на къща е силно предпочитано пред наемането. Особено в Кабул, където наемите са изключително високи в сравнение със средните заплати, е много по-сигурно да се притежава къща. Никой от завърналите се в случая не е успял да купи къща при завръщането си. Когато завръщащите бяха попитани как трябва да бъде подпомогнато връщането им, 54% са отговорили, че трябва да им бъдат осигурени жилища или земя за изграждане на къща. Много от завръщащите стават в по-лошо положение по отношение на жилище след завръщането си.

Тези, които са притежавали къща преди миграцията, са продали тази къща, за да платят на контрабандист да ги закара в Европа, което е струвало 10 000 - 20 000 долара. След завръщането те не са в състояние да купят друга къща поради големите увеличения на цените след пристигането на чуждестранни неправителствени организации и агенции на ООН. В сравнение с положението преди миграцията процентът на завръщащите се, които наемат къщи нараства от 4% на 29%. Някои от завръщащите се са в по-лошо положение по отношение на жилище, когато връщането се счита за резултат от целия миграционен цикъл.“

(Източник: Джун де Брее, „Миграция и завръщане в Афганистан, наблюдение на интегрираността на завръщащите се“, януари 2008 г.)

Съвместна публикация от 2014 г. от „Център за наблюдение на вътрешното разселване“ и „Норвежкия съвет за бежанците“ докладва за острия проблем с липсата на правна сигурност на владението за вътрешно разселените лица в градовете и завръщащите се, които са изправени пред бедност, маргинализация и липса на адекватно жилище.

Докладът документира 9 600 семейства, засегнати от принудително изселване.

„30 процента от афганистанците живеят в малки и големи градове, повечето в неформални селища, разположени в или около големите градове Кабул, Херат, Мазар-е-Шариф, Джалалабад и Кандахар. Бързият градски растеж се подхранва от репатрирането на бежанци, идването на вътрешно разселени лица, които бягат от конфликти и бедствия, както и от икономическата миграция от селските райони. Тъй като Афганистан е изправен пред непредсказуемо бъдеще, постигането на трайни решения за вътрешно разселеното население на страната и бежанците и завръщащите се бежанци, остава неразривно свързано с предоставянето на права за жилищно настаняване, земя и собственост. Настоящият доклад разглежда случаите на действителни и застрашени изселвания на вътрешно разселени лица и бежанци от неформални населени места във и около всички големи афганистански градове, където „Норвежкият съвет за бежанците“ има установено присъствие на място. Основното му послание е спешната необходимост от осигуряване на законова сигурност на владението на градските вътрешно разселени лица и бежанците, основаващи се на по-добро разбиране на сложната градска динамика на Афганистан. Бедността, неформалността и маргинализацията са реалност за по-голямата част от градските жители в Афганистан и голяма част от бедните жителите на градовете също нямат достъп до адекватно жилище и сигурно владение. Принудително изгонване или заплахата от изгонване е засегнало 9 600 семейства в документираните случаи. Наскоро пристигналите и дългосрочно пребиваващите лица са изложени на риск. Липсващи възможности за достъпни жилища, уязвимите вътрешно разселени и връщащи се семейства в Афганистан заемат частни и публични земи без разрешение. Това ги излага на условия на живот под стандартите и постоянен риск от принудително изселване, тъй като частните собственици на земи и държавните органи се стремят да отстранят живеещите без разрешение с цел изграждане на обществени жилища, пътища, правителствени служби, паркове или частни жилища.“

(Източник: „Център за наблюдение на вътрешното разселване“ и „Норвежки съвет за бежанците“, *„Все още в риск: Сигурност на властта и принудително изгонване на вътрешно разселените лица и бежанците, завърнали се в Афганистан“*, февруари 2014 г.)

Мрежата за подкрепа на бежанците отбеляза в своя доклад за април 2016 г., че няма жилищни съоръжения, предоставяни на завръщащите се от държавата. За завръщащите се семейното настаняване се счита за най-предпочитания и безопасен начин на живот. Някои от завръщащите се разчитат на социалните мрежи, тъй като не са успели да живеят със семейства.

„Въпреки че малко повече от половината млади завръщащи се, наблюдавани за това изследване, не са успели да се интегрират отново със семействата си, за 12-те млади хора, които са успели, това се е оказал най-сигурният и надежден източник на настаняване. 13-те завръщащи се младежи, които не можели да живеят със семействата си, са поели по различни пътища за осигуряване на място за живот, като липсата на институционална, държавна или доброволна помощ в сектора означава, че повечето разчитат на несемейни социални мрежи. Международната организация за миграция (МОМ) управлява съоръжение за първоначален прием, където завръщащите се могат да останат до 15 дни. Никой от наблюдаваните млади хора не е останал в това съоръжение,

като мнозинството обясняват, че смятат, че да останат там ще ги изложи на риск, като ги идентифицира като завръщащи се. Вместо това наблюдаваните млади завръщащи се зависеха дори от най-крехките социални връзки за помощ при настаняване, като трима младежи живеят с други завръщащи се, с които са се запознали в самолета, а един е останал при приятел на приятел. Други двама работеха без заплащане в замяна на настаняване.“

(Източник: „Мрежа за подкрепа на бежанците“, „След завръщане: документиране на преживяванията на младите хора, насилствено изселени в Афганистан“, април 2016 г.)

В интервю за Асилос през април 2016 г. ученият Лиза Шустер обяснява, че апартаментите обикновено се отдават под наем на семейства, а не на единични наематели и трябва да познавате някого, който да се застъпи за вас.

„Жилищната ситуация е много интересна, защото ако се огледате, в Кабул се издигат десетки, ако не и стотици високи сгради. Те са незавършени, така че изглежда, че има много апартаменти на разположение, но всъщност се изграждат чрез пране на пари и затова всъщност не са предназначени за продажба. Те също така са нестабилно построени, така че при големи земетресения, те биха се съборили. Освен това, ако намерите място, което да наемете, въпреки че това е много трудно, хората не искат да отдават под наем, освен ако не е на роднина. Така че очакванията са семействата да наемат апартаменти. Ако става въпрос за един самостоятелен човек, особено жена, но дори и мъж, като цяло, няма да му бъде отдавано под наем, защото той ще бъде разглеждан с подозрение. Защо не отседне при далечен роднина или при приятели? Ако той е сам, ще води ли жени, ще има ли приятели от мъжки пол, които ще пият, ще смущава ли останалите членове на блока?

Така че обикновено домовете се отдават под наем на семейства, обикновено ще познавате някой, който ще се застъпи за вас. Ако не го направите - и аз всъщност съм виждала това - може да успеете да убедите някой от агентите за недвижими имоти да ви наеме имот, но след това те ще правят проверки, ще са провели разговор с вас, за да се опитат да установят общи познати и да минат през мрежата, докато не успеят да получат някаква информация за вас. Те ще искат да знаят, добър ли сте по характер, ще плащате ли сметките си? Добрият характер е много важен. Така че, ако пристигате в Кабул и нямате социална мрежа, нямате някой, който да се застъпи за вас, става много трудно да получите договор. И такъв може да бъде прекратен с вас до дни.“

(Източник: Интервю на Асилос с Лиза Шустер на 22 април 2016 г.)

В експертен доклад, предоставен за адвокати от Обединеното кралство през август 2016 г., Лиза Шустер описва достъпа до квартира за завръщащите се при пристигане в Кабул.

„Настаняването (и имотите) в Кабул са изключително скъпи. Трудно е

да се намери единична стая и те струват около 4-6000 афгана на месец, докато заплатите за повечето хора са около 4000-4500 афгана на месец. Повечето от тези, които идват в Кабул, за да работят или учат, отсядат при далечни роднини. Все по-често, но все пак рядко, групи млади мъже наемат стая заедно. Младежите, които съм интервюирала, които са били депортирани, е трябвало да останат в приемния център на МОМ в Джангалак, Васил Абад, но те са помолени да напуснат след няколко дни (средно две седмици). По време на интервю с управителя на този център в началото на април 2014 г. той ми каза, че като цяло лицата, депортирани от Обединеното кралство, не остават там. Той предполага, че това вероятно е, защото те заминават бързо, за да се опитат да се върнат в Европа, или в някои случаи, понеже са били неспособни да останат в Кабул при познати, са предприели риска да се върнат в родните села. Това повтаря моите собствени открития...”

(Източник: Лиза Шустер, експертен доклад: *„Рискове при завръщане в Кабул“*, 12 август 2016 г.)

НПО, която осигурява настаняване на завръщащите се, е „Организация за съвети и подкрепа за мигрантите в Афганистан“. Организацията отвори приют през януари 2017 г. за тези, които нямат алтернативни възможности, след като са достигнали максималния си срок на престой в приюта на правителството.

„Организацията за съвети и подкрепа за мигрантите в Афганистан, управлявана от Абдул Гафур, той самият завърнал се от Норвегия, помага на завръщащите се главно от скандинавските страни. Организацията отвори приют през януари 2017 г., като предлага настаняване на тези, които няма къде да отидат след двете седмици - максималният допустим период - в приюта, управляван от правителството. Такъв беше случаят с депортиран от Германия, който пристигна на 24 януари 2017 г. и който бе ранен при взрива на бомба близо до Върховния съд на 7 февруари 2017 г. След нараняването си той е настанен в приюта на „Организация за съвети и подкрепа за мигрантите в Афганистан“, финансиран от частни дарения от Европа.“

(Източник: „Мрежа на афганистанските анализатори“, *„Доброволно и принудително завръщане в Афганистан през 2016/17: Тенденции, статистика и опит“*, 19 май 2017 г.)

Абдул Гафур, директор на „Организация за съвети и подкрепа за мигрантите в Афганистан“, в интервю за Асилос през май 2017 г. заявява, че достъпът до настаняване е много труден за сам човек и че като цяло няма помощ от държавата.

„В Кабул не осигуряват лесно къщи. Защото ако сте със семейство, ще намерите място по-лесно, отколкото ако сте несемейни. Така че е малко трудно да се намери място и пълно обзавеждане. Връщащите се се събират около 5 или 6 в една стая и се опитват да оцелеят временно, докато не успеят да намерят дългосрочни решения или какъвто план имат (напускане на страната.) Никой не се интересува какво се случва със завръщащите се. Те [държавни и недържавни действащи лица] предлагат само краткосрочни решения.“

8. Достъп до заетост за завръщащите се

Работата на място на „Мрежа за подкрепа на бежанците“ за младите завръщащи се в Афганистан през април 2016 г. подчертава трудностите на участниците в проучването при намирането на работа поради липса на лични мрежи и в общ план - положението с безработицата в Афганистан.

„Без силни лични мрежи и връзки намирането на устойчива работа беше почти невъзможно за наблюдаваните млади завръщащи се и създаването на бизнес е потенциално жизнеспособна възможност само за малцинство с достъп до пари и ресурси. Липсата на работа затруднява по-голямата част от младите завръщащи се да изградят живота си след завръщането си, а 19 от наблюдаваните 25 младежи заявиха, че работната им ситуация е толкова отчайваща, че ще трябва да напуснат Афганистан отново. [...]

Бариери пред намирането на работа

По време на изследването възникнаха редица проблеми, които пречат на младите завръщащи се да намерят работа (вж. фигура 27). Някои от идентифицираните бариери са свързани с по-широката ситуация със заетостта в Афганистан (липса на работа), а други са причинени или изострени от статута на младите хора като връщащи се (липса на връзки, липса на сертификати и дискриминация). Важно е да се отбележи, че докато всяка бариера се разглежда отделно по-долу с цел яснота, важно е да се отбележи, че по-голямата част от наблюдаваните млади хора са изправени пред множество взаимосвързани бариери. Например липсата на лични връзки значително намалява първоначалните възможности за работа; тогава липсата на сертификати или документи прави свързването с бизнеса директно, без връзки, по-малко ползотворно; и след това, ако се получи работа, подозрението или дискриминацията срещу завръщащите се често прави невъзможно младият човек да поддържа ролята [...]

някого, а аз не познавам никого” (R23, SI2). Интересното е, че това се оказва предизвикателство, което остава пред младите завръщащи се през целия период на проучването, като младите хора посочват това като бариера пред намирането на работа, дори след като са били отново в Афганистан за няколко месеца. Това се случва особено при търсенето на това, което те определят като „работа за образован човек“ (R13, IM3). Няколко млади хора са се надявали, че квалификацията им в областта на ИТ или бизнес в Обединеното кралство може да им позволи да намерят работа в министерство, в училище или друга публична институция. Опитът им обаче показва, че ролята на личните връзки е още по-изразена в тези сектори, като младите хора обясняват, месеци след завръщането, „не успях да си намеря работа [защото] няхах никакви контакти в правителството“ (R15, IFI),

и че свободните работни места в публичния или неправителствения сектор „ще са достъпни само за онези, които имат силни контакти в рамките на тези организации“ (R13, IM9).” ”

(Източник: „Мрежа за подкрепа на бежанците“, „След завръщане: документиране на преживяванията на младите хора, насилствено изселени в Афганистан“, април 2016 г.)

Във втората част на „Афганистанци по пътя на миграцията“ на онлайн вестник „За бежанците подробно“ специалистът по миграция Насим Маджиди представя свидетелства от интервюираните за техните трудности при достъпа до работа поради корупция.

„Макар че много мъже, които интервюирахме, са оставили семейството и близките си, те казаха, че най-малкото изпитват нещо в ЕС, което нямат у дома - „върховенството на закона“. [...]

Установихме, че много афганистанци знаят какво означава изречение „върховенство на закона“ - и до какво води липсата му. Анализатори в „Трансперънси Интернешънъл“ [Transparency International] са описали въздействието на корупцията върху мира, докато самите афганистанци описват прякото ѝ въздействие върху собствения им живот. Според техния опит корупцията заплашва стремежа към достоен живот.

За много от интервюираните от нас афганистанци липсата на „правова държава“ се основаваше на произволното упражняване на властта, което засяга достъпа им до документация и в крайна сметка до работни места.

Опитът на Касем, който се опитва да получи паспорт, е пример. „Когато отида в отдела за паспортите, лицето за контакт, с което се срещнах, ще ми каже датата. Той ще ми каже да отида направо при него, а не при други хора, за да придвижи молбата си без забавяне на процедурата.“ Той иска да каже, че един човек има произволна власт над него и косвено или пряко ще поиска директно обезщетение за това, което би било рутинна работа на държавен служител във всяка друга държава.

Корупцията също така пречи на хората да имат достъп до работни места. Завръщащите се казаха, че най-големи трудности след завръщането им създава достъпът до местния пазар на труда. Отвъд очевидните трудности при намирането на работа в страна и икономика във война, те посочиха други, свързани проблеми.

„Липсата на достатъчно съоръжения, корупцията и подкупите и липсата на възможности за заетост се отразяват отрицателно върху способността ни да намерим достойна работа.“ заяви един завръщащ се на име Атикуала.

Друг, 25-годишният Зия, се оплака от връзките, необходими за осигуряване на работа. „Корупцията, подкупите и използването на посредници са основните причини за безработицата“, каза той.

Някои от завръщащите се казаха, че не могат да изразят мнението си в къщи, какво

остава да въздействат върху начина, по който се правят нещата. „Всеки [тук] прави каквото си иска и няма кой да пита хората и да се съобразява [с техните мнения]“, казва 25-годишният Шапур, който е трябвало да се върне от пътуването си към Европа.

Афганистанците, които нямат средства за влияние, са реално блокирани при участието в техните местни икономики и общности. Така те се насочват към Европа, където някои мигранти ни казаха, че реалността дори надхвърля мечтите им.“

(Източник: „Нюз Дийпли“, *„Без правосъдие няма равенство: Корупцията, която тласка афганистанците в чужбина*, 14 октомври 2016 г.)

Следващата статия, публикувана от „Института за миграционна политика“ през февруари 2016 г., описва как градските райони като Кабул са дом на половината от разселените домакинства в Афганистан, включително вътрешно разселени лица и завръщащи се. Проблемът пред заетостта на завръщащите се е несъответствието между търсенето на квалифицирана работна ръка и съществуващите набори от умения на връщащите се на пазара на труда. Разселените младежи са особено уязвими.

„Градските райони в Афганистан са дом на половината от разселените домакинства в страната, тъй като вътрешно разселените лица, завръщащите се и мигрантите от селските райони предпочитат да се преселват в градски райони с цел безопасност и работни места. На фона на по-големите миграционни потоци градове като Кабул изпитаха трикратно умножаване през последното десетилетие. Ето защо предизвикателството в градските райони е двойно: управление на обществената защита и очакванията за заетостта, и притеснение относно настоящата политика, което изисква по-голямо внимание върху взаимодействието между миграцията, урбанизацията и сигурността. Липсата на координация между ресорните министерства за справяне с нарастващата миграция към градовете представлява основно предизвикателство за Афганистан през следващите десетилетия.

Комбинираните предизвикателства пред развитието, изострени в градската сфера, включват несигурност на прехраната, поминъка и социалното изключване. Те са усложнени от намаляването на средствата, нарастващата несигурност и естеството на хуманитарните дейности. Подобни уязвимости стават хронични, тъй като градовете стават местата с вкоренена бедност, в рамките на която най-лошо е положението на разселените. Доказателствата показват несъответствие между търсенето на квалифицирана работна ръка и съществуващия набор от умения на завръщащите се на пазара на труда. Грамотността остава ниска и езиковите бариери пречат на интеграцията на пазара на труда. Практиките за набиране на персонал често се фокусират върху личните връзки и местата на произход на кандидатите, като демонстрират ограниченията пред възстановяване на поминъка на завръщащите се и разселените.

В резултат на дискриминационните практики на пазара на труда процесите на социална интеграция са в застой. По-специално разселените младежи страдат от три слоя на уязвимост: неграмотност и липса на умения, липса на или недостатъчна заетост и социална изолация, според предстоящото проучване на Самюъл Хол.“

(Източник: „Институт за миграционна политика“, *„Търсене на безопасност, работни места и още:*

Смесените потоци в Афганистан поставят на изпитание политиките за миграция“, 25 февруари 2016 г.)

Абдул Гафур в интервю за Асилос през май 2017 г. описва положението на възможностите за заетост на завръщащите се в Афганистан, което зависи изключително от контактите и голямата и добре свързана мрежа. Като цяло уменията, придобити в чужбина, не са валидни в Афганистан.

„Никое от тях [уменията] не е в състоянието, което имаме в Афганистан, нито едно от тях няма да им помогне тук. Единственото нещо, което може да бъде бонус е, че когато сте получили образование, когато сте били в Афганистан, ако имате бакалавърска или магистърска степен.

Тези, които са необразовани, имат много слаби шансове за оцеляване тук. Няма нищо, което може да ви помогне, каквито и умения да имате. Да, някои европейски държави могат да кажат: този човек е тук от 4 или 5 години и вече има умения, но тези умения не са достатъчни за работа. Защото тук не става въпрос за умения, а за мрежа - за познаване на много хора, и за власт. Тук хората не се интересуват какви умения имате. И ако имате умения, няма организация или нищо не е направено от правителството, за да ги използвате.

Министерството на труда, чиято основна задача е да помогне на афганистанците (завръщащи се или не) да намерят работа. Министерството на репатрирането изпраща завръщащите се в Министерството на труда и това, което те могат да направят, е нищо. Тъй като завръщащите се не са единствените безработни: има милиони хора, които нямат работа.“

(Източник: Абдул Гафур, Интервю с Асилос, 28 май 2017 г.)

В писмения си отговор пред Асилос през юни 2017 г. д-р Анисе Ван Енгеланд описва, че някои умения, които завърналите се са придобили в чужбина, могат да бъдат полезни за намирането на работа при връщането им. Според нея обаче няма достатъчно дългосрочни пакети, които да подкрепят реинтеграцията. Тя споменава неправителствената организация AGEF, която подпомага обучението на неквалифицирани завръщащи се от Обединеното кралство и Германия.

„Стана ясно, че уменията, придобити в чужбина, изиграха важна роля при намирането на работа. Наясно съм с положението на човек, който е започнал ИТ обучение в чужбина и е успял да отвори компютърен магазин обратно у дома благодарение на пакета на MOM. Познавам и хора, които са станали преводачи след професионално обучение. Основният проблем остава предлаганата финансова подкрепа: стана ясно, че няма достатъчно дългосрочни пакети за подпомагане на реинтеграцията и непълнолетните, които са ходили на училище в чужбина и не са подкрепени да отидат в университет, когато се върнат.

Има центрове за заетост, които отговарят за настаняването. Повечето от предлаганите им работни места са във въоръжените сили, полицията и селското стопанство. Обикновено са необходими до четири години за дадено лице да се реинтегрира на пазара на труда, както и за някой, който е работил в Афганистан преди да напусне.

„Асоциацията на експертите в областта на миграцията и развитието“ (AGEF) подпомага само завръщащите се от Обединеното кралство и Германия. Те предлагат същата подкрепа като MOM: има пакет за тези, които желаят да открият бизнес или да се запишат на професионално обучение. AGEF е по-сдържана в своите дейности: пакетът може да бъде свързан само за отваряне на бизнес или присъединяване към бизнес. НПО предлага да обучи неквалифицирани завръщащи се и след това им помага да намерят месторабота. След това компенсира завръщания се и предприятието за 6 месеца.“

(Източник: Д-р Анисе Ван Енгеланд, писмено становище на експерт, 11 юни 2017 г.)

9. Достъп до храна и основни услуги за завръщащите се

В този откъс от статия във „Вашингтон Пост“ , публикувана през ноември 2016 г., е цитиран говорител на ВКБООН в Кабул, който обяснява, че разселените и завръщащите се в Кабул разчитат на агенциите за помощ за храна и одеяла.

„Докато броят на [завръщащите се от Пакистан и Иран] нарастваше, Афганистан се съгласи да приеме афганистанци, търсещи убежище, депортирани от Европейския съюз. Сделката, подписана през октомври [2016 г.], може да накара ЕС да изгради отделен терминал за депортираните на международното летище в Кабул и до 100 000 афганистанци могат да се върнат.

„Това внезапно увеличение [на разселените] оказва силен натиск върху Афганистан, в който имаше 30-годишна война“, заяви Надер Фархад, говорител на агенцията за бежанците на ООН

в Кабул. „Не е лесно да се събере инфраструктурата, да се предоставят необходимите услуги“, каза той и добави, че разселените се нуждаят от всичко - от храна и одеяла до работни места и здравеопазване.

„На европейските държави казваме: Вместо да инвестираме в завръщането на афганистанците в Афганистан, да се справим с първопричините“, каза Фархад. Ако Организацията на обединените нации и другите агенции за помощ не успеят да предоставят спешна помощ, „това ще бъде хуманитарна криза“, каза той.“

(Източник: „Вашингтон Пост“, „Хуманитарна криза е надвиснала над Афганистан, тъй като броят на разселените се покачва“, 2 ноември 2016 г.)

В експертен доклад, написан от Лиза Шустер за адвокати от Обединеното кралство, тя описва как основната инфраструктура не е останала в крак с големия брой завръщащи се в Кабул.

„Населението на Кабул се е увеличило рязко от 500 000 до над 5 милиона за 10 години (дори като се има предвид ненадеждността на статистиката - числата са се увеличили рязко) в резултат на най-голямата операция по репатриране в историята. Много от всички 5,7 милиона души, които са се завърнали от Иран и Пакистан, както и 1,2 милиона вътрешно разселени лица, които са разселени в Афганистан, не са успели да се върнат в първоначалните си домове, а значителен брой от тях са се заселили около Кабул и други градове. Основната инфраструктура, включително санитарна, образование и здравеопазване, не е осъвременена. Има ежедневни прекъсвания на електрозахранването, водата е замърсена и много от училищата провеждат 3 кратки смени на ден. В града има много болници, но подобно на училищата, много от тях са частни, работят за печалба и не разполагат с достатъчно персонал от нискоквалифицирани лекари и медицински сестри...“

(Източник: Експертен доклад на Лиза Шустер, „Рискове при завръщане в Кабул“, 12 август 2016 г.)

В доклада „Хуманитарни нужди“ за Афганистан за 2017 г. от Службата на ООН за координация на хуманитарните въпроси беше подчертано, че районите, засегнати от повишеното количество връщания, доведоха до повишаване на пазарните цени на основни стоки и увеличаване на хранителната несигурност. В резултат на това завръщащите се имат нужда от хуманитарна помощ.

„На фона на националната ситуация с ниски доходи и уязвимост към природни бедствия, продължителни конфликти, водещи до висок брой на вътрешно разселени лица, бежанци и завръщащи се, лоша инфраструктура, ниски нива на участие на жените в работната сила, високи нива на безработица, особено на недостатъчна заетост, висок коефициент на плодовитост и зависимост са основите за уязвимостта на афганистанското население към несигурност по отношение на прехраната. Неотдавнашната Сезонна оценка на продоволствената сигурност установи, че пазарните цени на основни стоки в райони, засегнати от повишено количество връщания, са се увеличили, докато ставките на работните заплащания са спаднали значително. Първоначалната бърза оценка на завръщащите се показва, че семействата имат хранителни запаси за по-малко от седмица. В резултат на това новите вътрешно разселени лица в следствие на конфликти,

завръщащите се, приемащите общности и бежанците продължават да се нуждаят от критична хуманитарна помощ; въз основа на предварителни констатации, храните, подкрепата за поминък, подслон и защита са определени като основни хуманитарни нужди.“

(Източник: Служба на ООН за координация на хуманитарните въпроси, „Преглед на хуманитарните нужди за 2017 г.“, 31 декември 2016 г.)

10. Въздействие на масовото завръщане на афганистанци от Пакистан и Иран

Докладът на „Мрежата на афганистанските анализатори“ за завръщащите се от май 2017 г. подчертава, че масовото завръщане от Иран и Пакистан означава, че тези, които се връщат от Европа са сравнително малък брой, ще бъдат оставени настрана при обмисляне на подкрепата.

„Наличните, но много ограничени грижи и настаняване далеч не са достатъчни за някои завръщащи се, които трябва да се аклиматизират отново към общество, което е все още ефективно военизирано и под социален натиск. Масовото завръщане от Иран и Пакистан значително допринася за този натиск. Следователно има голям шанс тези, които се връщат от Европа в сравнително малък брой, да завършат изолирани, като количествено по-маловажен и следователно не толкова належащ хуманитарен въпрос.“

(Източник: „Мрежа на афганистанските анализатори“, „Доброволно и принудително завръщане в Афганистан през 2016/17: Тенденции, статистика и опит“, 19 май 2017 г.)

Статия от „Вашингтон пост“ от февруари 2017 г. описва услугите в Кабул, натоварени максимално и не е налично обществено жилище за връщащите се от Пакистан.

„Миналата година президентът Ашраф Гани насърчи всички бежанци да се завърнат от Пакистан и поднови обещанията си да им помогне. Но афганистанските служители са първите, които признават, че са силно ограничени в способността си да подпомагат и следят завръщащите се, особено тези, които никога не са се регистрирали в Пакистан. Те също не очакваха отделният поток от хора, изселени от конфликт, да продължат да се изсипват в препълнената столица, където няма обществени жилища, а комуналните услуги са натоварени максимално. „Имаме късмет, че Пакистан спря да изпраща хора за зимата“, заяви Рохула Хашими [Rohullah Hashimi], служител в Министерството на бежанците и репатрирането. „Преди получавахме 6000 до 7000 незадокументирани пристигащи всеки ден. Сега броят е само около 300 до 400.“ Според него правителственият бюджет за помощ е само около 165 милиона долара, каза той. „Ние се опитваме да направим най-доброто, на което сме способни. Те не са изправени пред катастрофа, но имат много трудности. И напролет всичко ще започне отново.“

(Източник: „Вашингтон Пост“, „Сред зимата в Кабул афганистанските бежанци от войни са застрашени в неустойчиви неформални селища“, 1 февруари 2017 г.)

Доклад на Международния валутен фонд от януари 2017 г. описва ефекта от масовото завръщане на бежанци в Афганистан, изчислено на около 700 000 души през 2016 г. Докладът

описва, че перспективите за интегриране на завръщащите се бежанци се усложнява допълнително от съществуването на повече от един милион вътрешно разселени лица. Типичният бежанец е изложен на висок риск от изпадане в бедност и увеличеното търсене на храна, стоки, здравни услуги и жилища може да окаже натиск върху цените и наемите, което ще се отрази негативно на бедните.

„Служители в службите за подкрепа смятат, че повече от 700 000 бежанци са се завърнали в Афганистан през 2016 г. Афганистанците - втората по големина група бежанци след сирийците, според агенцията на ООН за бежанците - се завръщат предимно от Пакистан, често не доброволно. Има и завръщащи се от Иран и в по-малка степен от Европа. Анализаторите предвиждат, че до следващите 18 месеца ще дойдат още до 2,5 милиона, което ще добави близо 10 процента към населението на Афганистан (виж инфографиката по-долу). За илюстрация, това би било близко до 50 милиона мигранти, влизащи в Европейския съюз за период от две години.

Много от афганистанците, живели десетилетия в чужбина, се завръщат в страна, изправена пред конфликт, несигурност и широка бедност. Предвид трудния икономически климат, перспективите за завръщащите се като цяло са лоши. Въпреки че има и по-заможни завръщащи се, типичният завръщащ се бежанец има висок риск от изпадане в бедност - това обикновено са работници в неформалната икономика с ограничени спестявания или собственици на малък бизнес, които са принудени да ликвидират активите си на цени за светкавична продажба.

Нещо повече, перспективите за интегриране на завърнали се бежанци допълнително се усложняват от съществуването на повече от един милион вътрешно разселени лица, броят на които значително се увеличи през 2016 г. с нарастването на бунтовническите действия. Заедно с големия брой хора, които вече живеят в бедност в Афганистан, тези проблеми ще застрашат сериозно капацитета на страната да се справи.

Когато дадена страна получи голям приток на бежанци за кратък период, има значителни социални и икономически ефекти, които се изострят в по-бедните страни като Афганистан. От положителна страна, завръщащите се бежанци обикновено споделят същата култура като местното население, улеснявайки асимилацията. В допълнение, увеличените разходи, както от частния и публичния сектор, така и увеличената продукция, ако пристигащите бежанци са в състояние да намерят работа, могат да допринесат положително за икономическия растеж както в краткосрочен, така и в средносрочен план. Все пак увеличеното търсене на храна, потребителски стоки, здравни услуги и жилища може да окаже натиск върху цените и наемите, което ще се отрази негативно на бедните хора. А увеличеното предлагане на работна ръка вероятно ще повиши още вече много високия процент на безработица и ще окаже натиск върху заплатите.“

(Източник: Международен валутен фонд, *„Връщанията на афганистанските бежанци в Афганистан отбелязва скок докато страната се справя с възстановяването си“*, 26 януари 2017 г.)

Доклад на „Хюман Райтс Уоч“ от февруари 2017 г. за принудително завръщане на афганистански бежанци от Пакистан показва доклади от различни агенции на ООН, които предупреждават, че увеличени брой на експулсираня и депортиране от Пакистан и Иран ще имат „токсичен ефект“ върху

социалната структура и сигурността в страната. Докладът препоръчва държавите от ЕС да преценят дали да отложат депортирането на отхвърлени кандидати за убежище, тъй като Кабул не може да се справи с масовото принудително завръщане на афганистански бежанци от Пакистан.

„Различни агенции на ООН предупреждават за токсичния ефект, който увеличавения брой експулсирания и депортирания от Пакистан и Иран в Афганистан ще окаже върху социалната структура и сигурността в страната. [276]

През октомври 2016 г. ВКБООН и Световната банка предупредиха, че „историята на разселването и завръщането в Афганистан показва потенциалните дестабилизиращи ефекти от увеличаващия се натиск на населението върху ограничените местни ресурси“, че „допълнителните връщания от Пакистан, Иран или Европа вероятно ще имат за резултат по-нататъшно вторично разселване, безработица и нестабилност,“ че „по-нататъшните шокове на населението могат да подкопаят усилията за гражданска и военна помощ и допълнително да доведат до ескалация на конфликта;“ и изказа мнение, че „мирът и стабилността в Афганистан са не само необходимо условие за неговото развитие, но и глобално обществено благо.“ [277]

През ноември 2016 г. ръководителят на МОМ в Кабул каза, че „с всички тези връщания от Пакистан и Иран, както и с очакваните връщания от Европа, това е перфектна рецепта за перфектна буря, защото това натоварва капацитета на правителството да отговор.“ [278]

През декември 2016 г. ВКБООН предупреди, че:

Кабул беше значително засегнат от скока на броя на връщанията от Пакистан, като почти една четвърт от 55 000 регистрирани завръщащи се семейства и подобен процент от 240 000 завръщащи се семейства без документи са се заселили в пренаселените неофициални селища в Кабул. В светлината на добре документираното свиване на икономиката на Кабул след изтеглянето на международните сили през 2014 г., капацитетът на града за интегриране е изключително ограничен поради слабата наличност на поминък... подходящо убежище и достъп до основни услуги, по-специално здравеопазване и образование. [279]И още през март 2015 г. ВКБООН също предупреди, че „неподготвените връщания ... може да предизвика напрежение и бързо да се прибегне до негативни стратегии за справяне, включително радикализация на... обезверените хора, особено [на] младежите.“ [280]ЕС трябва да бъде ръководен от морален и стратегически отговор на настоящата криза със завръщащи се в Афганистан. Съгласно своята декларация за миграция от октомври 2016 г. ЕС задели

80 милиона евро за подпомагане на завръщащите се от Пакистан и Иран да оцелеят след завръщането им в Афганистан. [281]За тази цел ЕС следва също така ще финансира щедро Плана за хуманитарен отговор за Афганистан от януари 2017 г. [282]

Държавите-членки на ЕС също трябва да упражняват преценката си дали да отлагат депортирането на отхвърлени кандидати за убежище в Афганистан, докато не стане ясно как Кабул и други части на страната са в състояние да се справят с масовото принудително завръщане на афганистански бежанци от Пакистан. Афганистанците с чакащи заповеди за извеждане, чието депортиране е отложено, не трябва да бъдат задържани и следва да им се предостави най-благоприятният статут съгласно националното законодателство за лицата в тази ситуация. Ако държавите-членки на ЕС депортират десетки хиляди афганистанци,

те ще рискуват да подхранват самата нестабилност, която ЕС казва, че иска да бъде спряна.“

(Източник: „Хюман Райтс Уоч“, „Принуда от Пакистан, съучастие на ООН: Масовото принудително завръщане на афганистански бежанци“, 13 февруари 2017 г.)

Абдул Гафур, директор на „Организация за съвети и подкрепа за мигрантите в Афганистан“, обяснява в интервюто си пред Асилос през май 2017 г., че най-вече се обръща внимание на завръщащите се от Иран и Пакистан, което оставя завръщащите се от Европа с много малка подкрепа.

„Работата е там, че ако разгледаме град Кабул, всички знаем, че този град е построен за един милион души, а днес в Кабул живеят около 5 или 6 милиона души. Така че има силен натиск върху Министерството на бежанците и репатрирането, както и върху международните организации като МОМ и ВКБООН заради завръщащите се от съседни страни. Много източници и лица на фокус разсъждават в тази посока. Следователно, завръщащите се от европейските страни са маргинализирани. Не много хора знаят за и се интересуват от тях. Трябва да помислим за това, че има много хора, които са загубили повече от завръщащите се от съседни страни. Това не означава, че трябва да пренебрегваме връщащите се от съседни страни, но на връщащите се от европейските страни те не са обърнали внимание. Така че правителството прави това, че подписва много меморандуми за разбирателство, но с предоставянето на много ограничени услуги за тях няма подобрене на ситуацията със сигурността, няма възможности за работа и няма надежда за младите в Афганистан.“(Източник: Абдул Гафур, Интервю с Асилос, 28 май 2017 г.)

Д-р Анисе Ван Енгеланд описва в писмения си отговор пред Асилос от юни 2017 г. как афганистанската държава е претоварена заради пристигането на завръщащи се лица, особено масовите връщания от Пакистан и е по-малко подготвена за посрещане на нуждите на европейските завръщащи се.

„Държавата е претоварена заради пристигане от двете страни и се бори да приеме всички завръщащи се. Въпреки че знае, че от Европа ще пристигнат все повече завръщащи се, правителството не реформира структурите си и все още се фокусира повече върху тристранното споразумение на ВКБООН с Пакистан и Иран, отколкото върху завръщащите се от Европа. Ясно е, че без подкрепата на ЕС чрез финансови пакети и без МОМ, афганистанското правителство не би могло да се справи.

Освен това трябва да се отбележи, че завръщащите се от Пакистан и Иран са показали устойчивост и са се приспособили към своите обстоятелства по-добре от тези, идващи от Европа, като по този начин дават аргументи на онези в Афганистан, които смятат, че завръщащите се не трябва да бъдат настанявани чрез специални политики и закони.

Ясно е, че докато Афганистан се бори да контролира и поема шока от масовото пристигане от Пакистан, той е още по-зле подготвен що се отнася до нуждите на европейските завръщащи се: правителството е под натиск, тъй като трябва да осигури образование, заетост, жилища, сигурност ... за всички тези завръщащи се.“

(Източник: Д-р Анисе Ван Енгеланд, писмено становище на експерт, 11 юни 2017 г.)

11. Неофициални доказателства за преживяванията на завръщащите се

Следва откъс от доклада на „Мрежата на афганистанските анализатори“ от май 2017 г., описващ неофициални доказателства за 28-годишен мъж с произход от провинция Газни, депортиран в Кабул от Германия.

„Еса, 28-годишен мъж от провинция Газни и един от депортираните от Германия, избра Джангалак, тъй като е прекарал почти десет години в Германия. Той е израснал в Иран, където родителите му са се преместили в средата на 90-те години и където е завършил гимназия. В резултат на това той нямаше семейство в страната, при което да се върне. Еса дори никога не беше ходил в Кабул. В Германия той е поискал убежище, но такова му е отказано. Той така или иначе успя да получи разрешение за работа, но след промяна на политиката, той го загуби през 2014 г., след което работи в компания, произвеждаща резервни части за автомобили в Щутгарт в продължение на четири години. Той заяви пред „Мрежата на афганистанските анализатори“: „Страхувам се тук, навсякъде има хора с пушки.“ Последният път, когато „Мрежата на афганистанските анализатори“ се срещна с него в средата на март 2017 г., той каза, че планира да се върне в Иран, за да се събере отново със семейството си. Той чакаше парите, които семейството му обеща да му изпрати, за да плати за пътуването. За разлика от Германия, Швейцария има политика, съгласно която не изпраща обратно афганистанци в Афганистан, които са прекарвали по-голямата част от живота си в Иран.“

(Източник: „Мрежа на афганистанските анализатори“, *„Доброволно и принудително завръщане в Афганистан през 2016/17: Тенденции, статистика и опит“*, 19 май 2017 г.)

Доклад от „Мрежата на афганистанските анализатори“ през октомври 2016 г. описва неофициални доказателства за двама млади афганистански мъже, които са били депортирани от Норвегия в Кабул съответно през юни и септември 2016 г.

„И двамата мъже са похарчили малко богатство, за да платят за пътуването си до Европа. Рахматула, готвач, който от 2010 г. работи за международни медийни компании в Кабул, е платил 17 000 щатски долара, за да стигне до Норвегия. Откакто се завърна през юни 2016 г., той живее сам в Кабул, докато семейството му все още е в Карачи. Той няма работа и няма пари, за да плати дълговете си. Той заяви пред „Мрежата на афганистанските анализатори“:

Не съм доволен от живота си, защото не мога свободно да ходя в града, както другите хора [той има предвид заплахите, които каза, че е получавал от местните жители в Саманган, тъй като е работил с международни организации като готвач]. Чакам отговора на моя адвокат, надявам се той да ми помогне да се върна в Норвегия. Ако нищо не се случи, може да отида в Карачи и да се присъединя към семейството си. Не се чувствам в безопасност тук и не искам да остана тук. Мудер Хан [Muder Khan] е работил като преводач и строител при американските военни в Хост и като ръководител на проект при КМО, печелейки 600 щатски долара на месец. Той е платил 13 000 американски долара за пътуването си до Норвегия. Той е в Кабул. Той заяви пред „Мрежата на афганистанските анализатори“, че не може да се върне в провинция Хост:

Аз се местя от един приятел при друг [отсядайки в къщите им]. Изобщо нямам работа. В момента имам дълг за 7000 щатски долара към моите приятели, които ми помогнаха. Аз също продадох

кола за финансиране на пътуването ми до Европа.[...]

И Рахматула, и Мудер Хан заявиха, че не се предлага особено голямо помощ. Мудер Хан например каза:

Норвежците ми платиха 350 американски долара за пътни разходи в Афганистан. Полицията, която ме депортира, ми каза, че мога също така да изпратя заявление (за безвъзмездна помощ за реинтеграция) в норвежкото посолство, за да ми предостави 1200 американски долара, но все още не съм го подал ... Афганистанското правителство не ме подкрепи и нямам бюджет, с който да започна бизнес, но все още търся работа.

Изглежда, Рахматула получи незабавно безвъзмездното си финансиране от 1200 щатски долара от правителството на Норвегия:

Когато норвежката полиция ме депортира в Кабул, ми даде 1160 американски долара. Норвежкото правителство заплати и разходите за хотел в Кабул, където отседнах 14 дни. Афганистанското правителство не ми даде нищо; вместо това афганистанската полиция на летището ме обиди, като използва обидни думи срещу мен.“

(Източник: „Мрежа на афганистанските анализатори“, „Афганистанско изселване: Може ли правителството на Афганистан да се справи с повече завръщащи се от Европа?“, 31 октомври 2016 г.

В интервю за Асилос през 2016 г. ученият Лиза Шустер припомня случаи, за които тя знае, в които афганистанците, принудени да се върнат от Европа в Кабул, са били изложени на опасност и убити след завръщането си.

„Така че знам за няколко случая, при които съм говорила със семейството или приятелите на хората, които имат сериозни, животозастрашаващи проблеми. [...]

Единият случай беше преди три години, човекът беше върнат от Норвегия и не успя да оцелее в Кабул, той произхождаше от района на Джалалабад и затова се върна и баща му беше убит, така че отиде да живее при близък приятел на баща си, който се опита да го защити. Но имаше заплахата срещу живота му, така че приятелят на баща му го изпрати в друго село при друг мъж, но имаше нападение и този човек беше убит, а момчето избяга обратно в Кабул. След това той напусна страната и последно чух, че е в Индия.

Когато току-що бях пристигнала в Кабул, разговарях с човек, който ми разказа история за най-добрия си приятел, който е бил депортиран от Обединеното кралство. Това е било преди почти 4 години, той не можеше да остане в Афганистан, защото се чувстваше застрашен, но нямаше пари. Ето защо приятелите му събраха пари, за да си купи билет за полет до Пакистан. Но той нямаше семейство там и му беше трудно да получи пари, но искаше да се ожени. Така семейството му в Нангархар уреди брак за него и той се измъкна тайно, за да се опита да присъства на тържество за годеж и беше убит на пътя.“

(Източник: Лиза Шустер, Интервю с Асилос, 22 април 2016 г.)

Абдул Гафур, директор на „Организация за съвети и подкрепа за мигрантите в Афганистан“, в интервю за Асилос през май 2017 г. се среща с много завръщащи се и се занимава с техните проблеми и сподели опита си в интервю с

Асилос през май 2017 г.:

„Напоследък имаше много депортации. Срещал съм се с много от завръщащите се; те най-вече говорят за това, че си губят времето. Тези, които са били депортирани, са били там от 8 или 9 години. Те са научили езика; те са интегрирани в обществото. Сега, когато пристигат в Афганистан, те не виждат нищо освен безнадеждност и несигурност за бъдещето. Единственото, за което мислят, е да намерят начин да излязат от страната. Те са в контакт със своите адвокати и тяхната група за подкрепа, за да ги изведат в Афганистан. В последните случаи дори семейства, които са били депортирани преди 3 или 4 месеца, вече са напуснали страната, тъй като не са виждали никакви шансове нито за себе си, нито за децата си.

Имало е случай, в който завръщащите се са идентифицирани и убити. В един случай с момче, депортирано от Австралия, което е пътувало към провинция Газни, те намериха някаква снимка с него, направена в тази страна, след което то е държано като пленник два дни, а след това той е успяло да избяга някак си. Има и други случаи, като наскоро имахме един от Германия - едно момче беше депортирано през януари и февруари и след това беше убито преди 2 или 3 седмици.“

(Източник: Абдул Гафур, Интервю с Асилос, 28 май 2017 г.)

Д-р Анисе Ван Енгеланд предоставя неофициални доказателства за случаи на завръщащи се в писмения си отговор до Асилос от юни 2017 г., с които се е сблъсквала при своята работа на място.

„Петнадесетгодишен мъж избяга, след като е флиртувал с дъщерята на търговец от Кабул. Подготвял се е при търговеца, за да стане шивач. Бащата бе разбрал, след като е отворил кутия с любовни писма. Тийнейджърът беше ужасен, че ще стане жертва на убийство на честта и избяга. Той е заминал за Обединеното кралство, където неговата надеждност никога не е била поставяна под съмнение, но съдиите сметнали, че основанието му да избяга не е достатъчно сериозно. Тийнейджърът беше върнат в Кабул; търговецът никога не е разговарял с него или не го е докосвал, но се е погрижил той никога да не намери работа в шивашкия бизнес. Това беше проблем за тийнейджъра, който нямаше други умения. Последното, което чух за него, е, че той живееше с майка си в бедняшка улица на Кабул и все още не може да си намери работа.

Тийнейджър от племето хазара работеше в магазин в провинциален град. Един ден двама млади мъже влязоха в работата му и започнаха да го тормозят. Откраднаха от него. Тийнейджърът от хазара хукна след тях, тъй като магазинът не беше негов и се страхуваше от отмъщение от собственика. Младите мъже стигнаха до бой с ножове, а тийнейджърът смяташе, че в крайна сметка е убил своите агресори. Той избяга и поиска защита съгласно член 3 от Закона за правата на човека от страх, че ще бъде депортиран и затворен, а след това малтретиран в затвора заради етническата си принадлежност. Съдията го върна. Момчето никога не се върна в този град от страх от възмездие, но разбра, че само леко е ранило човека и

срещу него не бяха повдигнати обвинения. То живее в страх, че двамата мъже ще го намерят в търсене на възмездие.

Талибаните се свързаха с млад тийнейджър пушун, когато е бил в планината с приятелите си. Попитали го за името му, тъй като търсели конкретно дете. Всички деца излъгаха за неговата самоличност. Те се върнаха у дома, за да открият няколко дни по-късно, че талибаните са дошли да искат детето като свое след споразумение с племенния водач. Чичото на детето го измъкна. Веднъж в Обединеното кралство, съдията постави под въпрос надеждността на информацията на детето и то беше върнато. Последното, което чух за него, беше, че то беше вербувано от талибаните в друга провинция.

Друг случай е на млад мъж на двадесет години, който беше върнат и не се осмели да се прибере. Разпитах го при втория му опит да остане в Белгия и той беше пред повторно депортиране. Той бягаше от талибаните и знаеше, че ще бъде в по-голяма сигурност по пътищата между Афганистан и Европа, отколкото в страната. Той се закле да пътува отново и отново, докато не успее като търсещ убежище.

Друг случай беше свързан с човек на 21 години, който срещнах в Белгия и който отчаяно искаше да посещава училище. И все пак системата затруднява един търсещ убежище да ходи на училище, ако е над 16 години. Той се самопорязваше, за да се справи с натиска, натрупващ се в главата му. Той беше върнат и се самоуби.

Има няколко съобщения за млади мъже, които са върнати в Кабул, тъй като той беше смятан за безопасен град, които загинаха/бяха ранени при терористични нападения.“

(Източник: Д-р Анисе Ван Енгеланд, писмено становище на експерт, 11 юни 2017 г.)

Приложение 1

Въпроси за интервю за експерти в страната

Положение на „озападнени“ млади мъже, завърнали се в Кабул

1. Процедура по връщане

- Върнати ли са завръщащите се с финансов стимул, ако е така - в пари в брой или в натура, и дали след като са се регистрирали в организация или по подобен начин? Различава ли се това в зависимост от коя държава са върнати и дали връщането е принудително или „доброволно“?
- Кой поема отговорността за завръщащите се при пристигането им и следи за тяхното „безопасно“ пристигане? Проследявани ли са завръщащите се след пристигането и това прави ли се от държавата или НПО?
- На завръщащите се осигурява ли се жилище, финансова подкрепа, храна, щом пристигнат и ако да, за колко време? Трябва ли да се регистрират за това преди да заминат или след като пристигнат? Трябва ли да се регистрират или това се прави автоматично (напр. от MOM)?
- Разпитвани ли са завръщащите се при завръщането им на летището от държавни служители, напр. имиграционни служители?

2. Отношение на държавата

- Как са възприемани завръщащите се от Европа от държавните органи, например имиграционни служители на летището, полицията на улицата, държавните служители в министерствата?
- Има ли някакви неофициални доказателства, че завръщащите се чувстват, че не могат да отидат при властите, ако се чувстват застрашени от членове на семейството си или обществото като цяло?

3. Наличие на подкрепа от държавата / НПО

- Каква финансова подкрепа е налична и за колко време за завръщащите се от страна на държавата или НПО? Има ли някакви условия, свързани с получаването на тази подкрепа?
- Има ли НПО, които подкрепят завръщащите се след пристигането им на летището в Кабул? Каква подкрепа предоставят и за колко време?

4. Обществени нагласи

- Как са възприемани завръщащите се от Европа от останалата част от обществото?
(по отношение на тяхното: а) действително финансово състояние, б) отношение към религията и в) „западния“ начин на живот, напр. облекло, поведение, което не се придържа към строги ислямски ценности, език)
- Как са възприемани завръщащите се от Европа от семействата си?
- Има ли риск от дискриминация или преследване от страна на недържавни действащи лица, специално насочени към завръщащите се лица?
- Има ли някаква стигма, свързана с това, че са върнати от Европа (напр. може ли да се стигне до отхвърляне от семейството, тъй като са възприемани като твърде „озападнени“)?

5. Последствия от липса на мрежа за подкрепа

- Какви са последиците, когато един завръщащ се няма мрежа за подкрепа в Кабул?

6. Достъп до здравни грижи

- Каква е цената на достъпа до здравни грижи за завръщащия се? Има ли национална здравна служба, до която завръщащите се да имат достъп и ако да, как работи на практика?
- Като се има предвид, че много от завръщащите се вероятно страдат от проблеми, свързани с психичното здраве, какво предлагане на услуги за психично здраве е налично?
- Каква е процедурата за достъп до здравни грижи за завръщащ се с вече съществуващо здравословно състояние?

7. Достъп до жилищно настаняване

- Какви са процедурите за завръщащите се, за да имат достъп до наето жилище?
- Колко време средно отнема на завръщащия се да получи достъп до наето жилище и къде пребивава междувременно?
- Някой има ли задача да помогне на завръщащите се да имат достъп до жилища? Както държавни, така и недържавни действащи лица?

8. Достъп до заетост

- Има ли фактори, които сериозно биха навредили на или облагодетелствали завръщащите се в търсенето на работа (напр. езикови умения, придобити в Европа, професионално обучение или основно образование, получени в Европа)?
- Има ли някакви особени затруднения при достъпа до държавни работни места за завръщащите се?
- Някой има ли задача да помогне на завръщащите се да имат достъп до жилища? Както държавни, така и недържавни действащи лица?

9. Достъп до храна и основни услуги

- Какви са процедурите за завръщащите се за получаване на достъп до храна и основни услуги?

10. Въздействие на връщанията от Пакистан и Иран

- Какво е влиянието на мащабното връщане от Пакистан и Иран върху способността на Кабул да интегрира завръщащите се от Европа?
- Можете ли да предоставите неофициални случаи на скоро завърнали се в Кабул от Европа и техните преживявания?

Приложение 2

Интервю с Абдул Гафур, директор на Организацията за съвет и подкрепа за мигранти в Афганистан, Кабул, 28 май 2017 г.

1. Процедура по връщане

- Връщат ли се завръщащите с финансов стимул, ако е така - дали са пари в брой, в натура, или след като са се регистрирали в организация или подобно място? Различава ли се това в зависимост от коя държава са върнати и дали връщането е принудително или „доброволно“?

„Различните страни имат различни видове стимули за това, което наричаме пакети за реинтеграция. Не всички държави предоставят стимули в брой, освен Норвегия, която предоставя парична помощ на завръщащите се. Те дават 350 долара на принудително върнатите, на депортираните. Те дават 350 долара в Норвегия и 350 долара в Афганистан след един или два дни. Останалите държави не предоставят пари в брой. Връщащите се, особено принудително, трябва да попълнят документи и могат да си осигурят помощ и да я получат. Документите съдържат стартиране на бизнес, споделяне на бизнес с някой, който вече е учредил бизнеса, например нямате къде да отседнете, така че отивате и наемате място, а MOM плаща наема за 6 месеца, те също плащат за обученията като напр. компютърен курс, така че те плащат таксата за това обучение. Така че различните държави имат различни стимули и парична помощ. В случая на Германия тя започва от 700 евро и стига до 2000 евро. Германското правителство решава как да даде и на кого. В случая на Швеция размерът е около 1000 евро. Някои държави изобщо нямат такава помощ. В случая на Обединеното кралство сумата е 750 паунда за принудително върнати лица. Отново за тези, които решат да дойдат доброволно, сумата е различна. В случая на Норвегия е 30000 норвежки крони, за Швеция - също 30000 норвежки крони, а за Германия - около 200 евро.“

- Кой поема отговорността за завръщащите се при пристигането им и следи за тяхното „безопасно“ пристигане? Проследявани ли са завръщащите се след пристигането и това прави ли се от държавата или НПО?

„И държавата, и НПО са отговорни за безопасното пристигане. Така депортиращата държава ще изпрати списък на депортираните до Министерството на бежанците и репатрирането и MOM и те, носейки списъка, ще бъдат на летището при пристигане на тези лица; за тези, които нямат място, където да живеят, ще бъдат преместени в центрове за приемане на временно върнати лица, където могат да останат две седмици, и за това място се грижи MOM. И след това по време на престоя те могат да отидат за документи при MOM и да останат срещу парите, които получават. Така че да, държавата и MOM са отговорни, но с изключение на случая с Норвегия, защото Норвегия работи с друга организация, наречена „Шаджан и сътрудници“. Причината за това е, че Норвегия също работеше с MOM, но имаше корупция с финансирането, което Норвегия изпращаше на MOM, и Норвегия спря да работи с тях. Така че те също имат човек на летището и отговорникът отвежда завръщащите се в хотела, който е в Share-Now в Рошан Плаза [Roshan Plaza], така че те са отведени там за две седмици и им се дават пари в брой. Няма гаранция за безопасност, никой не се грижи за безопасността им, те ги пазят две седмици и след две седмици ги изхвърлят на улицата, дори тези, които нямат къде да живеят, трябва да напуснат мястото...“

- - На завръщащите се осигурява ли се жилище, финансова подкрепа, храна, щом пристигнат и ако да, за колко време? Трябва ли да се регистрират за това преди да заминат или след като пристигнат? Трябва ли да се регистрират или това се прави автоматично (напр. от MOM)?

„Може би вече съм отговорил на всичко това, да, получават финансова помощ, но не в брой, с изключение на Норвегия, получават две седмици жилище, мястото, наречено Джангалак, а за Норвегия мястото е Шеър Нау Рошан Плаза [Share-Now Roshan Plaza]. Не е задължително да се регистрират, тъй като министерството и MOM вече имат своя списък с имена, така че няма нужда от регистрация по някакъв начин, но мястото „жилище“ е само за тези, които решат да отидат, защото нямат семейство, нямат мрежа, но тези, чиито семейства са в Кабул или в Афганистан, те не остават в жилищата, а отиват при семействата си. Но тези, които нямат, да - имат жилище в продължение на две седмици и им се дава 3 пъти храна и след две седмици трябва да намерят собствено жилище.“

- Разпитвани ли са завръщащите се при завръщането им на летището от държавни служители, напр. имиграционни служители? „Не, няма въпрос при пристигането. Единственото, което казват, е ок, проверяват имената им - ОК, вие сте този човек

и ако имат Тазкира (национална лична карта на Афганистан), те могат да регистрират името от тазкира, това е всичко. На летището няма човек за имиграция и нищо не се случва. Няма дори подходящи медицински заведения, които да проверят дали сте достатъчно здрави, за да дойдете в Афганистан, какви проблеми имате. Няма нищо подобно.“

2. Отношение на държавата

- Как са възприемани завръщащите се от Европа от държавните органи, например имиграционни служители на летището, полицията на улицата, държавните служители в министерствата?

„В министерствата имам случаи, в които връщащите се изправени пред лошо отношение, защото нямат много възможности, така че това, което правят е да отидат в министерствата и да намерят отговори, какво да правят тук? Нямам Тазкира? Така че те имат много въпроси.

Как се държи полицията с връщащите се? Полицията също не е много приятелски настроена към тези завръщащи се, тъй като някои от тях никога не са били в Афганистан, те стъпват в Афганистан за първи път, така че проблемът е, че не знаят много за Афганистан.

Как се справя полицията с тях, ако нямат Тазкира?

„Имаше много случаи, в които момчета са спирани и питани за начина, по който изглеждат - изглеждат различно - и са им искани Тазкири. Когато не са имали Тазкири, те са изпаднали в проблеми и дори са били в полицейски участък за ден или два на разпит. Те трябва да дават подкуп на полицията, за да ги пуснат.

Няма имиграционни служители, така че можем да ги насочим към министерствата, защото там е всичко.“

- Има ли някакви неофициални доказателства, че завръщащите се чувстват, че не могат да отидат при властите, ако се чувстват застрашени от членове на семейството си или обществото като цяло?

„Въз основа на моя опит през последните четири години, когато се запознах с много от тях; те изпитват страх да се върнат в провинциите си. Първото нещо е, че са озападнени, включително начин, по който изглеждат. Второто нещо е, че те са били толкова далеч от религиозните проблеми. Те може да не се молят повече, може да не правят това, което са правили преди 5 или 6 години. Има и страх от отвличане. Има нови случаи, които споделиха, че се страхуват от отвличане, защото в селските райони хората не разбират какво означава депортиране, това, което разбират е, че този човек е бил в Обединеното кралство, Франция или Германия и сега се е върнал. И ако го отвлечем, можем да получим пари, той може да е шпионин, работещ за чуждестранни сили, той е неверник и т.н., така че това са някои притеснения, които повечето от завръщащите се споделят с мен.“

3. Наличие на подкрепа от държавата / НПО

- Каква финансова подкрепа е налична и за колко време за завръщащите се от страна на държавата или НПО? Има ли някакви условия, свързани с получаването на тази подкрепа?

„Няма особено голяма подкрепа. Има само финансова помощ, която MOM предоставя. За завръщащите се няма нищо друго. Държат ги две седмици и след две седмици са на улицата, нямат семейство, нямат мрежи за подкрепа. Те буквално живеят по улиците, спят в джамиите, спят в ресторанти. Така че няма друга организация с условия, които да им помогнат.“

- Има ли НПО, които подкрепят завръщащите се след пристигането им на летището в Кабул? Каква подкрепа предоставят и за колко време?

„Няма организация, която да подкрепя завръщащите се на летището. Нашата организация е малка. Ние им помагаме само със съвети, тъй като нямаме много ресурси, за да им осигурим възможности за работа и друга подкрепа. Наскоро стартирахме подкрепата си с нещо като приюти за тези, които нямат достъп до къщите за гости на MOM. Те живеят на улицата, не познават никого и с помощта на някои от нашите мрежи в Европа ние предоставяме жилищни съоръжения малко по-дълго - до 1 месец.“

4. Обществени нагласи

- Как са възприемани завръщащите се от Европа от останалата част от обществото? (по отношение на тяхното: а) действително финансово състояние, б) отношение към религията и в) „западния“ начин на живот, напр. облекло, поведение, което не се придържа към строги ислямски ценности, език)

„Вече споделих малко по въпроса, това като цяло зависи от това в какво общество живеят завръщащите се, например на

места като Кабул може да е по-лесно да бъде получено социално приемане, и отново за тези, които никога не са били в Афганистан, не е много лесно. Те се страхуват за сигурността като цяло, да не бъдат експлоатирани, с тях да не се злоупотребява от мощни мъже и ние знаем как системата работи тук. Така че този тип хора са най-уязвимите - тези, които нямат мрежи и когато са твърде млади. Норвегия изпраща млади хора обратно в Афганистан на 17 и 18 години и за такъв тип хора беше много трудно. В обществото хората не мислят много положително за тях, защото концепцията тук е, че ако сте били депортирани, това означава, че сте направили нещо нередно в тази страна. Има случаи, в които са задавани въпроси - добре, защо молбата за убежище на вашия братовчед е приета, а вашата не е - може би сте направили нещо нередно, нещо престъпно. Така че като цяло не се възприема много положително. Някои от завръщащите се не искат да уведомят семейството си, че са били депортирани, защото се страхуват от стигмата за депортирането.

Депортирането е свързано с лоша стигма и на лицето ви има печат, който казва, че този човек е бил депортиран.

По отношение на финансите, хората все още не мислят за депортирането. Те си мислят, че този човек се е върнал от Обединеното кралство, Германия и Норвегия, така че хората ще се опитат да злоупотребяват, колкото могат повече. Но хората тук не разбират, че този човек е похарчил хиляди долари и сега е депортиран обратно с празни джобове. В селските райони се страхуват от отвлечения и схващането е, че този човек е от Обединеното кралство и ще има много пари.

По отношение на озападнения начин на живот и религиозните въпроси, тези хора не са възприемани много добре. Много лесно беше да разпознаем човек, ако е бил в Европа, чрез стил, прическа и дрехи. Да, има моменти, в които те са изключени от обществото. Както защото хората няма да ги приемат, така и заради страха от провал, който изпитват в резултат на депортирането. Те смятат, че са се провалили в пътуването и задължително не са включени в обществото и това е огромен проблем за тях. Един от другите големи проблеми е, че някои завръщащи се са преминали към християнството. В държава като Афганистан, ако разберат, че вече не си мюсюлманин, това ще е краят на живота ти, твоята история.

- Как са възприемани завръщащите се от Европа от семействата си ?

„Дори в семейството те не са посрещани много добре. Причината е, че по-голямата част от хората в Афганистан са бедни, така че ако искате да отидете в Европа, трябва да вземете пари от вашите роднини. Човекът, който е взел назаем всичките си пари, за да стигне до Европа, сега е депортиран. Той трябва да плати всички пари, които е взел назаем, и в резултат на това има голям натиск от семейството: „провали се и трябва да дадеш толкова на този човек, как ще платиш?“. Както бе споменато по-горе, повечето от завръщащите се дори не искат техните семейства да знаят за депортирането. Те изпитват страх от неуспех и си казват „как ще се изправа пред семейството си.“

- Има ли риск от дискриминация или преследване от страна на недържавни действащи лица, специално насочени към завръщащите се лица? „Да, имало е случай, в който завръщащите се са идентифицирани и убити. В случай на момче, което е депортирано

от Австралия, което е пътувало към провинция Газни, те намериха някаква снимка с него, направена в тази страна, след което то е държано като пленник два дни, а след това той е успяло да избяга някак си. Има и други случаи, като наскоро имахме един от Германия - едно момче беше депортирано през януари и февруари и след това беше убито преди 2 или 3 седмици.“

- Има ли някаква стигма, свързана с това, че са върнати от Европа (напр. може ли да се стигне до отхвърляне от семейството, тъй като са възприемани като твърде „озападнени“)?

„По отношение на озападнения начин на живот - нека поговорим за стигмата на депортирането. Всички знаем, че сме израснали в мюсюлманско семейство. За някой, който е бил в Европа от 5 или 6 години и се е отдалечил от религиозните проблеми, е много трудно да се интегрира отново в семейството и обществото. Да, имало е случай, в който завръщащите се са били маргинализирани от семейството, защото са твърде озападнени и могат да създадат проблеми на брат си, сестра си и родителите си, така че те са им казали да не идват в района и да стоят далеч от тях.“

5. Последствия от липса на мрежа за подкрепа

- Какви са последиците, когато един завръщащ се няма мрежа за подкрепа в Кабул?

„В днешно време има два големи проблема за завръщащите се; единият е сигурността, а вторият е липсата на мрежа за подкрепа. В Афганистан, главно в Кабул, ако нямате мрежа за подкрепа, ако не познавате министър или депутат (член на парламента), наистина е трудно да намерите и да получите добра работа. За завръщащите се, тъй като те са били далеч оттук, някои от тях не са били в Афганистан и за първи път се установяват, е много трудно и имат ниски шансове за оцеляване. Така че какво се случва? Те се опитват да направят всичко възможно, но когато не успеят, единствената възможност, която имат, е да излязат от страната. За хората, с които съм работил, с увереност бих казал, че 50% от тях сега са извън страната. Тъй като не можеха да оцелеят тук, не можеха да си намерят работа и се страхуваха от цялата ситуация със сигурността. Сега те

са в чужбина - в страни като Иран, Турция и в Европа. Случаите са едни и същи и няма значение откъде сте дошли, но за тези, които идват от селските райони, ще е по-трудно.“

6. Достъп до здравни грижи

- Каква е цената на достъпа до здравни грижи за завръщащия се? Има ли национална здравна служба, до която завръщащите се да имат достъп и ако да, как работи на практика?

„Направихме проучване на услугите за психично здраве през 2016 г. В това проучване установихме, че не е имало много експерти, на които да разчитаме като на експерти. Има само 3 или 4 специалисти, които могат да предоставят психологически услуги. Има и други експерти, но повечето от тях работят частно и искат много пари. За завръщащите се, които нямат много пари, може да бъде много трудно да продължат грижите за какъвто и да е техният проблем. По отношение на държавните услуги има болници, но те нямат такъв капацитет да предоставят услуги.“

- Като се има предвид, че много от завръщащите се вероятно страдат от проблеми, свързани с психичното здраве, какво предлагане на услуги за психично здраве е налично?

„Не много. Малко са местата, но те са много временни, например има център, наречен IPSO. Те предоставят услуги за психично здраве на завръщащите се от Германия, защото са подпомагани от Германия. Те имат много ограничени източници и услуги и не мисля, че помагат на някой, който е имал проблеми с много лошо психическо състояние от много години.“

- Каква е процедурата за достъп до здравни грижи за завръщащ се с вече съществуващо здравословно състояние? „Те не са достъпни за всички. Искам да кажа, че не са в интернет и не много хора знаят за това. Наскоро обсъждахме с тях, че ако смятаме, че някой има нужда от услуги по психичното здраве, му препоръчваме тази организация. „Международна психосоциална организация“ предоставя услуги за завръщащите се в продължение на само две седмици. Може да е било полезно за някой от тях, но не за всички.“

7. Достъп до жилищно настаняване

- Какви са процедурите за завръщащите се, за да имат достъп до наето жилище?

„В Кабул не осигуряват лесно къщи. Защото ако сте със семейство, ще намерите място по-лесно, отколкото ако сте несемейни. Така че е малко трудно да се намери място и цялостно обзавеждане. Връщащите се се събират около 5 или 6 в една стая и се опитват да оцелеят временно, докато не успеят да намерят дългосрочни решения или какъвто план имат (напускане на страната).“

- Колко време средно отнема на завръщащия се да получи достъп до наето жилище и къде пребивава междуременно?
„Отново какво се случва с повечето от тях, когато са в къща за гости на МОМ? - Това е моментът, в който те трябва да започнат да мислят за намирането на място за себе си и 5 или 6 от тях се събират и споделят помещението помежду си. Тези завръщащи се депортирани по-рано, могат да се свържат с някои от търговците и това ще отнеме до 2 месеца.“

- Някой има ли задача да помогне на завръщащите се да имат достъп до жилища? Както държавни, така и недържавни действащи лица? „Не, никой не се интересува какво се случва със завръщащите се. Те предлагат само краткосрочни решения.“

8. Достъп до заетост

- Има ли фактори, които сериозно биха навредили на или облагодетелствали завръщащите се в търсенето на работа (напр. езикови умения, придобити в Европа, професионално обучение или основно образование, получени в Европа)?

„Никое от тях [уменията] не е в състоянието, което имаме в Афганистан, нито едно от тях няма да им помогне тук. Единственото нещо, което може да бъде бонус е, че когато сте получили образование, когато сте били в Афганистан, ако имате бакалавърска или магистърска степен. Тези, които са необразовани, имат много слаби шансове за оцеляване тук. Няма нищо, което може да ви помогне,

каквито и умения да имате. Да, някои европейски държави могат да кажат: този човек е тук от 4 или 5 години и вече има умения, но тези умения не са достатъчни за работа. Защото тук не става въпрос за умения, а за мрежа - за познаване на много хора, и за власт. Тук хората не се интересуват какви умения имате. И ако имате умения, няма организация или нищо не е направено от правителството, за да ги използвате.“

- Има ли някакви особени затруднения при достъпа до държавни работни места за завръщащите се?
„Отново да, има трудности. Те са свързани с мрежата, броя на хората, които познават, колко министри и депутати може да познавате.“

- Някой има ли задача да помогне на завръщащите се да имат достъп до жилища? Както държавни, така и недържавни действащи лица? „Не, Министерството на труда има за задача да помогне на афганистанците, независимо дали става въпрос за завръщащите се или не, да намерят работа. Министерството на репатрирането изпраща завръщащите се в Министерството на труда и това, което те могат да направят, е нищо. Тъй като завръщащите се не са единствените безработни: има милиони хора, които нямат работа.“

9. Достъп до храна и основни услуги

- Какви са процедурите за завръщащите се за получаване на достъп до храна и основни услуги?
„Няма процедура, няма нещо като безплатна храна, когато пристигнат в Афганистан. Няма дори основни услуги.“

10. Въздействие на връщанията от Пакистан и Иран

- Какво е влиянието на мащабното връщане от Пакистан и Иран върху способността на Кабул да интегрира завръщащите се от Европа?
„Работата е там, че ако разгледаме град Кабул, всички знаем, че този град е построен за един милион души, а днес в Кабул живеят около 5 или 6 милиона души. Така че има силен натиск върху Министерството на бежанците и репатрирането, както и върху международните организации като МОМ и ВКБООН заради завръщащите се от съседни страни. Много източници и лица на фокус разсъждават в тази посока. Следователно, завръщащите се от европейските страни са маргинализирани. Не много хора знаят за и се интересуват от тях. Трябва да помислим за това, че има много хора, които са загубили повече от завръщащите се от съседни страни. Това не означава, че трябва да пренебрегваме връщащите се от съседни страни, но на връщащите се от европейските страни те не са обърнали внимание. Така че правителството прави това, че подписва много меморандуми за разбирателство, но с предоставянето на много ограничени услуги за тях няма подобрение на ситуацията със сигурността, няма възможности за работа и няма надежда за младите в Афганистан.“

- Можете ли да предоставите неофициални случаи на скоро завърнали се в Кабул от Европа и техните преживявания?
„Напоследък имаше много депортации. Срещал съм се с много от завръщащите се; те най-вече говорят за това, че си губят времето. Тези, които са били депортирани, са били там от 8 или 9 години. Те са научили езика; те са интегрирани в обществото. Сега, когато пристигат в Афганистан, те не виждат нищо освен безнадеждност и несигурност за бъдещето. Единственото, за което мислят, е да намерят начин да излязат от страната. Те са в контакт със своите адвокати и тяхната група за подкрепа, за да ги изведат от Афганистан. В последните случаи дори семейства, които са били депортирани преди 3 или 4 месеца, вече са напуснали страната, тъй като не са виждали никакви шансове нито за себе си, нито за децата си.“

Приложение 3

Писмено „становище на експерт“, предоставено от д-р Анисе Ван Енгеланд, по имейл на 11 юни 2017 г.

1. ПРОЦЕДУРА ПО ВРЪЩАНЕ

ВРЪЩАТ ЛИ СЕ ЗАВРЪЩАЩИТЕ С ФИНАНСОВ СТИМУЛ, АКО Е ТАКА - ДАЛИ СА ПАРИ В БРОЙ, В НАТУРА, ИЛИ СЛЕД КАТО СА СЕ РЕГИСТРИРАЛИ В ОРГАНИЗАЦИЯ ИЛИ ПОДОБНО МЯСТО? РАЗЛИЧАВА ЛИ СЕ ТОВА В ЗАВИСИМОСТ ОТ КОЯ ДЪРЖАВА СА ВЪРНАТИ И ДАЛИ ВРЪЩАНЕТО Е ПРИНУДИТЕЛНО ИЛИ „ДОБРОВОЛНО“?

„През октомври 2016 г. Афганистан подписа споразумение за реадмисия с Европейския съюз. Съществуват паралелни споразумения за реадмисия с държави като Германия и Швеция. Споразуменията са подкрепени от MOM. Според тези споразумения, пътуването със самолет и разходите за багаж се поемат от държавите за доброволно връщащи се и депортирани лица. Агенцията на ЕС FRONTEX подкрепя организацията на връщането, като осигурява обучение на придружителите или може да плаща за наблюдатели.

Съгласно „Споразумението за съвместен път“ между ЕС и Афганистан, гражданите на Афганистан обикновено се връщат чрез редовни или не-редовни полети до летището в Кабул, което означава, че всички завръщащи се преминават през Кабул. MOM поема роля, след като физическото лице е в Кабул: плаща разходите за второто пътуване, ако завръщащият се желае да се върне у дома в провинция. Организацията осигурява и настаняване в Кабул, ако е необходимо.

Някои държави дават парична сума на връщащия се; разпределената сума зависи от държавата, която изпраща индивида обратно в Афганистан. Това не е дефинирано като стимул, а като пари за оцеляване, след като се върнат в Афганистан и може би за развитие на личен проект. Германия дава 700 евро на физическо лице, докато Обединеното кралство дава 100 паунда. Финландското правителство дава около 1000 евро. Швеция дава 30 000 шведски крони (което възлиза на 3000 евро), Белгия дава 500 евро, а норвежците дават 20 000 норвежки крони (около 2100 евро). Парите се предават в брой на летището.

От февруари 2017 г. Германия започна да предоставя допълнителна финансова подкрепа, наречена Щартхилфе Плюс [Starthilfe Plus]. Пакетът възлиза на 1200 евро в брой за всеки връщащ се на възраст над 12 години. Той е на разположение на всеки, който реши доброволно да се върне у дома, преди да бъде взето окончателно решение по отношение на искането за убежище.

Има още един пакет от 800 евро за тези, които са получили отказ и не го обжалват.

Предлаганите пакети са се подобрили, като първоначално те са били насочени главно към семействата: в началото на тристранното споразумение Иран има малък семеен пакет за тези, които са приели да напуснат страната. Обединеното кралство имаше и програма за подпомагане на доброволното завръщане в Афганистан, която се фокусира върху семействата. Пакетите станаха по-специфични с времето и сега включват и млади мъже афганистанци.

Трябва да се отбележи, че повечето страни и организации се насочват към различна форма на финансов пакет, който поддържа държавата, като обхваща и общностите: съгласно „Споразумението за съвместен път напред“, има пакет за реинтеграция на ЕС, насочен към подпомагане на реинтеграцията. Не се предават пари в брой на връщащите се. Вместо това пакетът е разделен на три части: има стимулиращ пакет от правителството за подпомагане на реинтеграцията на завръщащите се мигранти, като им помага да намерят работа или да развият умения. Следващата част от пакета идва в подкрепа на MOM за всички дейности по реинтеграция, от индивидуални нужди до подпомагане на нуждите на общностите. Третата част от пакета е насочена към подпомагане на заетостта в страната. Възможно е в близко бъдеще завръщащите се афганистанци да получат само основна сума за оцеляване, докато обичайният пакет отиде за държавата и общностите.“

КОЙ ПОЕМА ОТГОВОРНОСТТА ЗА ЗАВРЪЩАЩИТЕ СЕ ПРИ ПРИСТИГАНЕТО ИМ И СЛЕДИ ЗА ТЯХНОТО „БЕЗОПАСНО“ ПРИСТИГАНЕ? ПРОСЛЕДЯВАНИ ЛИ СА ЗАВРЪЩАЩИТЕ СЕ СЛЕД ПРИСТИГАНЕТО И ТОВА ПРАВИ ЛИ СЕ ОТ ДЪРЖАВАТА ИЛИ НПО?

„След пристигането си на летището, завръщащите се посрещани от летищната полиция. В салона за пристигащи има център, в който връщащите се първо се срещат с представител на Министерството на бежанците и репатрирането. Те биват регистрирани. След това завръщащите се могат да говорят с представители на различни министерства (външни работи, вътрешни работи ...) и на MOM. Присъстват и лекари. Завръщащите се нямат задължение да говорят с никого, освен с Министерството на бежанците и репатрирането. И все пак в техен интерес е да общуват поне с представителя на MOM, тъй като именно на летището MOM организира превоз до провинции, като раздава пари в брой. Отбелязах, че много от завръщащите се отказват подкрепата, предлагана от MOM и от Министерството на бежанците и репатрирането за намиране на квартира. Моите констатации показват, че тези, които най-вероятно ще приемат подкрепата, са връщащите се от Пакистан и Иран, тъй като никога не са живели в Афганистан или са го напуснали преди десетилетия.

Много от завръщащите се съобщават, че са оскърбявани словесно от полицията и от митническите служители на летището: те казват, че са били обиждани заради напускането на страната и за това, че са се превърнали в тежест сега, когато са се върнали.

ВКБООН наблюдава целия процес на пристигане.“

НА ЗАВРЪЩАЩИТЕ СЕ ОСИГУРЯВА ЛИ СЕ ЖИЛИЩЕ, ФИНАНСОВА ПОДКРЕПА, ХРАНА, ЩОМ ПРИСТИГНАТ И АКО ДА, ЗА КОЛКО ВРЕМЕ? ТРЯБВА ЛИ ДА СЕ РЕГИСТРИРАТ ЗА ТОВА ПРЕДИ ДА ЗАМИНАТ ИЛИ СЛЕД КАТО ПРИСТИГНАТ? ТРЯБВА ЛИ ДА СЕ РЕГИСТРИРАТ ИЛИ ТОВА СЕ ПРАВИ АВТОМАТИЧНО (НАПР. ОТ MOM)?

„При пристигането си завръщащите се получават основния минимум по отношение на храна и напитки. Често това включва бисквити и чай.

По отношение на настаняването, завръщащите се могат да говорят с Министерството на бежанците и репатрирането или с MOM. И двете ще ги насочат към приемния център Джангалак в Кабул; центърът се финансира и управлява от MOM.

Ако някой от завръщащите не чувства добре, той ще бъде отделен от групата и отведен в друга стая за медицински преглед. Шепа завръщащи се лица съобщават, че са използвали тази основна медицинска услуга и са били удовлетворени от нея. Те също така съобщават, че обикновено тогава неофициално им е било казано дали лесно ще намират лекарствата си или не. Центърът може също да ги насочи към подходящ медицински център навсякъде в страната.

За тези, които са избрали да се възползват от подкрепата, предлагана от MOM, те ще получат основен пакет, включително правилната сума пари за пътуване до центъра „Джангалак“ (в брой). При необходимост те получават и дрехи. MOM ще им съдейства и при всякакви летищни формалности. MOM предоставя и консултации. Те предлагат психологически консултации, но и настаняване, съвети за работа. MOM предлага обучения за осведомяване за мини и брошури за медицински заведения, съвети за транспорт или информация за откриване на банкова сметка. Същата информация може да бъде получена от представители на министерствата. Трябва да се отбележи, че повечето посолства имат свой представител, който ще бъде на летището, при пристигането на самолета. Тези служители са там, за да помогнат на завръщащите се и да ги насърчат да говорят с различните присъстващи представители на министерства и организации.

ВКБООН също присъства на летището: тяхната роля е да наблюдават пристигането и да помагат на всеки, който се нуждае от правна помощ. Те обикновено насочват тези лица към Афганистанската независима комисия за правата на човека.

MOM има специална програма, чрез която може да идентифицира завръщащите се, които пристигат с жизнен план. Тя може да помогне на завръщащите се директно след слизането им от самолета да разгледат опции като обучение, образование, стартиране на бизнес,

препоръки за работа и други. Парите могат да се използват и за покриване на медицински разходи. Целта на тази програма е да идентифицира възможните кандидати за пакет, улесняващ реинтеграцията. Това изисква последващи действия, така че връщащият се трябва да посети отново офис на MOM, след като бъде настанен в обект за временно настаняване. Ако се избере завръщащ се, който да се възползва от този специален пакет, парите се превеждат по банкова сметка на три части.

Връщащите се, които говорят с представител на MOM, се насърчават да се свържат с офис на MOM в тяхната местност, за да може реинтеграцията им да бъде наблюдавана и да се организират консултации. Следователно MOM се опитва да започне процеса на реинтеграция от момента, в който завръщащите се пристигнат на летището.

Трябва да се подчертае, че всичко по-горе е на разположение на завръщащите се, които пристигат със самолет на летището в Кабул и които са доброволно репатрирани или са депортирани.

Проблемите са следните: повечето завръщащи се нямат доверие на афганистанските власти и са загубили вяра в НПО. Ако са депортирани, те обикновено се чувстват унизени и нямат желание да се задържат около летището. Ето защо те са склонни да напуснат възможно най-скоро и не се стремят да взаимодействат с MOM или друг представител. В резултат на това онези, които се възползват от предлаганите услуги, обикновено са завръщащи се, които ги търсят, като тези, които са живели десетилетия наред в Иран или Пакистан и изпитват остра нужда от насочване.

Друг проблем е, че повечето завръщащи се, които са разговаряли с властите или MOM при пристигането си, няма да се върнат при тях по-късно. И все пак, връщащите се имат 3 месеца да се свържат с MOM след пристигането си и те често не го правят. Това се обяснява с факта, че връщането може да бъде изтощавашо и връщащите се често прекарват това време в опит да се интегрират. Други страдат от депресия и не могат да намерят сили да изпълняват административни задачи. В повечето случаи завръщащите се не могат да си позволят да пътуват до определения от тях офис на MOM. По този начин те пропускат пакетите за реинтеграция.

Трябва да се отбележи, че процесът е един и същ за тези връщащи се, които пристигат по суша. MOM стартира програма, която да гарантира, че пристигането им е по-плавно и част от акцента е върху регистрацията: текущите процедури на границата се оценяват с цел да бъдат подобрени.“

РАЗПИТВАНИ ЛИ СА ЗАВРЪЩАЩИТЕ СЕ ПРИ ЗАВРЪЩАНЕТО ИМ НА ЛЕТИЩЕТО ОТ ДЪРЖАВНИ СЛУЖИТЕЛИ, НАПР. ИМИГРАЦИОННИ СЛУЖИТЕЛИ?

„На летището има представител на отдела за криминални разследвания на Министерството на вътрешните работи.

Трябва да се отбележи, че през 2014 г. MOM помогна за създаването на отдел за проверка на идентичността в Министерството на вътрешните работи, който да подпомогне капацитета на правителството да проверява самоличността, да открива измами, да установи автентичността и да управлява други дейности по граничния контрол. Системата е тествана първо на летището в Кабул и скоро ще бъде използвана на границите. Това помага на правителството да идентифицира нерегистрирани връщащи се лица, които може да се появят на границата, да подадат заявление за пакет или лица, представящи се за афганистанци.

Не знам дали някой завръщащ се е разпитан при завръщането си, с изключение на редовните въпроси, с които човек може да се сблъска, когато дава паспорт на митнически служители.“

2. ОТНОШЕНИЕ НА ДЪРЖАВАТА

КАК СА ВЪЗПРИЕМАНИ ЗАВРЪЩАЩИТЕ СЕ ОТ ЕВРОПА ОТ ДЪРЖАВНИТЕ ОРГАНИ, НАПРИМЕР ИМИГРАЦИОННИ СЛУЖИТЕЛИ НА ЛЕТИЩЕТО, ПОЛИЦИЯТА НА УЛИЦАТА, ДЪРЖАВНИТЕ СЛУЖИТЕЛИ В МИНИСТЕРСТВОТА?

„Институциите са затрупани с връщащи се и масовите връщания подкопават опитите за стабилизиране на една нестабилна държава. В резултат на това афганистанското правителство се опита да предотврати или забави репатрирането. Все пак,

страната е принудена да приеме обратно завръщащите се: ЕС, но също така Иран и Пакистан са договорили хуманитарна помощ и финансова подкрепа в замяна на сътрудничеството на Афганистан по въпроса. Резултатът е чувство на отричане от страна на държавните власти към връщащите се.

Забелязах по време на интервютата си с афганистанци и по време на работата ми като експертен свидетел, че младите завръщащи се мъже са финансова тежест за държавата: те често са изолирани от семейството или общността си, продали са всичко заради пътуването и са се върнали като уязвими нуждаещи се лица в система, която не може да предостави помощ. Тези завръщащи се не са в състояние да допринесат за отслабената икономика и да са добавка към вече обтегнатия пазар на труда; държавата би предпочела да са в чужбина и да изпращат парични преводи обратно у дома.

Държавните органи също са много наясно със заплахата за сигурността, която тези млади завръщащи се мъже представляват за държавата: липсата на образование или възможност за работа означава, че тези лица могат да се насочат към наркотрафика или че представляват лесни цели за набиране от въоръжени недържавни действащи лица. Това са две от заплахите, с които Афганистан непрекъснато се стреми да се справи; следователно приемането на завръщащи се лица, на които не може да бъде предоставена подкрепа, е косвен принос към наркотрафика и насилието.

Следователно се проявява много малко съчувствие към завръщащите се. Това често се изразява в грубост и обиди от страна на властите, но също и в нежелание да се разгледат исканията на връщащите се. Чувал съм за обиди в афганистанското посолство, където служителите много бавно издават съответните документи. Тази липса на съчувствие се обяснява и с риска за сигурността, който тези млади мъже представляват: афганистанската национална полиция или местните институции имат желание да избегнат предоставянето на защита на завръщащите се, тъй като това може да повлияе на равновесието на местната сигурност. Имал съм случаи, когато местната сигурност стана възможна чрез сътрудничество на всички институционални и неинституционални действащи лица; въпреки това този относителен мир би могъл да бъде нарушен от пристигането на млад връщащ се мъж, ако въоръжени недържавни действащи лица започнат да се борят за набирането му.“

ИМА ЛИ НИКАКВИ НЕОФИЦИАЛНИ ДОКАЗАТЕЛСТВА, ЧЕ ЗАВРЪЩАЩИТЕ СЕ ЧУВСТВАТ, ЧЕ НЕ МОГАТ ДА ОТИДАТ ПРИ ВЛАСТИТЕ, АКО СЕ ЧУВСТВАТ ЗАСТРАШЕНИ ОТ ЧЛЕНОВЕ НА СЕМЕЙСТВОТО СИ ИЛИ ОБЩЕСТВОТО КАТО ЦЯЛО?

„Общественото мнение не е благоприятно за подпомагане на връщащите се. Афганистанците вярват, че правителството не прави достатъчно за подкрепа на икономиката, защита на населението от въоръжени недържавни действащи лица, насърчаване на образованието и насърчаване на жените да работят и други въпроси. В резултат на това има малко съпричастност към завръщащите се, тъй като хората по-скоро биха предпочели да видят финансиране за основни вътрешни проблеми, отколкото за онези, които се опитват да напуснат страната. Това обяснява защо държавата и местните институции са направили толкова малко, за да помогнат на завръщащите се: това не е популярен ход.

Бях свидетел на много случаи, в които завръщащите се са се оказали без защита срещу членове на семейството и обществото. Например, след завръщането си някои млади мъже са поискали правото си върху земя или къща, само за да бъдат изправени пред строго противопоставяне от останалата част от семейството или общността. Местните институции често или отказват да решат въпроса, или заемат страната на семейството, като ясно нарушават закона. Джиргата също би заела страната на семейството, оставяйки младия мъж без земя. Обосновката е, че индивидът замина и изостави стоките си на други. Джиргата в извънградските райони може да бъде много несправедлива спрямо връщащите се и съм наблюдавала много случаи, в които индивидът е загубил срещу общността. Този контекст обяснява защо всеки опит за преразпределение на земята при пристигането на завръщащите се посреща с гняв от местните жители. В други случаи младите мъже са се върнали в общност, която им е ядосана по различни причини (избягване с местно момиче, загуба на добитък, отказ да изпълнят заповедта на джирга да се присъединят към талибаните, даване на информация на НАТО...). При такива обстоятелства местните власти няма да защитят завръщащите се, тъй като те са слабо заинтересовани от това: завръщащият се е отчуждил семейството или общността и да му се помогне би означавало да се заеме страната на най-слабото звено.

Много от тези млади мъже се завръщат с дългове и с празни джобове: връщането вътре в семейството или в общността е невъзможно, тъй като би засрамило всички, включително и завръщащите се лица. Някои от местните жители също вярват, че завръщащият се крие, че е постигнал успех, а младите мъже често са обирани, отвличани или

откупвани. Има съобщения за отвлечане на завръщащите се с мотива, че те трябва да са се върнали богати; след това семейството е подкупуто и някои е трябвало да продадат всичко, което им е останало, за да спасят завръщащия се. Това показва, че реинтегрирането на завръщащия се обратно в дома е рисковано: първоначално завръщащият се е възприеман като провал и има негодувание, че семейството е продало всичко, за да може човекът да отиде в чужбина и да бъде успешен. Тогава общността може да се уплаши, че той ще е част от тяхната среда: завръщащият се може да привлече нежелано внимание от местните военачалници или въоръжени недържавни участници. Това е приложимо, когато завръщащият се е преместен. Много малко общности приветстват даден завръщащ се от страх от миналото му: престъпник ли е? За да избегне талибаните ли е заминал?

Дали е наранил момиче? В сплотени общности, един непознат никога не е приветстван; непознат, който е прекарал време в чужбина и чиито действия не могат да бъдат проверени, е страшен.“

3. НАЛИЧИЕ НА ПОДКРЕПА ОТ ДЪРЖАВАТА / НПО

КАКВА ФИНАНСОВА ПОДКРЕПА Е НАЛИЧНА И ЗА КОЛКО ВРЕМЕ ЗА ЗАВРЪЩАЩИТЕ СЕ ОТ СТРАНА НА ДЪРЖАВАТА ИЛИ НПО? ИМА ЛИ НИКАКВИ УСЛОВИЯ, СВЪРЗАНИ С ПОЛУЧАВАНЕТО НА ТАЗИ ПОДКРЕПА?

„Основната финансова помощ се предоставя от MOM. Организацията дава малка сума пари с цел оцеляване за период от 14 дни, а също така осигурява настаняване за същия период от време.

Хората имат право на 1 100 евро непарични услуги (обучение, грижа за деца, препоръки за работа...). През тези две седмици MOM предоставя и финансова подкрепа на тези, които имат план за живота си. Връщащият се може да кандидатства за този пакет още на летището или като посети офис на MOM в рамките на 3 месеца от пристигането си. След това завръщащите се могат да представят бизнес план или да поискат подкрепа за образование или професионално обучение. MOM може да даде между 800 и 2500 евро, но те не се дават в брой. Прави се проследяване на онези, които са получили финансова подкрепа от MOM: през 2016 г. 1 от 6 завръщащи се са получили този пакет и повечето от тях са започнали бизнес. Немалък брой са го използвали, за да намерят жилище или да си купят къща. Някои предпочитат подкрепа за намиране на работа, а по-малък брой са избрали образование. И все пак много от завръщащите се не са включени: те отказват да говорят с представителя на MOM на летището или на границата и пропускат възможност. Други, които са разговаряли с представителя на MOM, не се връщат в офиса на организацията по-късно. Това се дължи главно на факта, че някои от тях се опасяват, че MOM ще сподели техните данни с държавата. Други нямат телефон или пари за пътуване до някой от офисите на MOM. Основният проблем обаче изглежда е липсата на информация: на завръщащите се никога не им се казва, че трябва да говорят с представителя на MOM при пристигането си. Друг проблем е рамката: след като завръщащият се получи пакета, той трябва да действа бързо и да намери възможност, тъй като всички плащания трябва да бъдат извършени в рамките на шест месеца след пристигането на завръщащия се в страната. MOM наблюдава реинтеграцията на завръщащите се (за тези, които са се регистрирали при MOM) до една година.

Правителството създаде Върховна комисия за миграцията през април 2015 г. Една от целите на тази комисия е да помогне за реинтеграцията, въпреки че не се споменава за завръщащи се. И все пак повечето от лицата, които са се обърнали към комисията, са завръщащи се. Ето защо през ноември 2016 г. беше създадена Изпълнителна комисия за разселване и завръщащи се лица: неговата роля беше да определи стратегия за координиране на програмите за хуманитарна помощ и развитие и да разработи политики за подпомагане на завръщащите се, наред с другите цели. Акцентът е върху реинтеграция с развитието на индивидуална финансова подкрепа, но и финансова подкрепа, по-силно ориентирана към общностите. Това е начин да се гарантира, че връщащите се могат да се върнат към своите общности, без да бъдат възприемани като провалили се и не можещи да дадат своя принос, което води до отлъчване на завръщащия се. Този фокус върху подпомагане на общностите, а не на отделни лица, се очерта в няколко политики и стратегии; това означава, че в бъдеще финансовата подкрепа може да бъде по-скоро предоставяна на общностите, за да ги насърчи да приемат обратно завръщащите се. Това се възприема като по-устойчиво дългосрочно решение, тъй като обхваща населението и го насърчава да играе активна роля. Например общността може да подкрепи създаването на местен бизнес. Този подход беше критикуван от експерти, тъй като той не отчита местната корупция и основните проблеми със собствеността върху земята в страната.

Помощта, която завръщащите се получават от афганистанското правителство, е насочена към заетостта, правната помощ и подслона. Тя не се предоставя от една институция и завръщащият се трябва да поеме инициативата да отиде при всеки министър, за да получи

помощ. Например човек трябва да отиде в Министерството на труда, за да получи помощ при намирането на работа.

ВКБООН, който се грижи за доброволните програми за репатриране от Иран и Пакистан, използва система за парична подкрепа, която често се възприема като стимул. Програмата е спряна от декември 2016 г., тъй като на ВКБООН липсват средства. Освен това ВКБООН помага само на регистрираните при тях. MOM се грижи за другите, нерегистрираните бежанци.“

ИМА ЛИ НПО, КОИТО ПОДДРЕПЯТ ЗАВРЪЩАЩИТЕ СЕ СЛЕД ПРИСТИГАНЕТО ИМ НА ЛЕТИЩЕТО В КАБУЛ? КАКВА ПОДДРЕПА ПРЕДОСТАВЯТ И ЗА КОЛКО ВРЕМЕ?

„По-голямата част от помощта идва от MOM, но също така и от местни и международни неправителствени организации, като например Международна психосоциална организация или Организацията за съвети и подкрепа за мигрантите в Афганистан. Организацията за съвети и подкрепа за мигрантите в Афганистан предлага настаняване на пътуващите от скандинавските страни за период, по-дълъг от 2 седмици. Норвежкият съвет за бежанците помага на завръщащите се да търсят законните си права върху техните земи, докато Международният комитет на Червения кръст им помага да намерят семейството си.

Освен това някои държави, като част от споразумението си с Афганистан, са наели като подизпълнители местни фирми и НПО, за да предоставят помощ на завръщащите се от техните страни: например местна адвокатска кантора („Шахкан и съдружници“) се грижи за въпроси след пристигането им за тези, които се завръщат от Норвегия. Обикновено това е на разположение на онези, които са избрали доброволно репатриране, а не на депортираните. Помощта се предоставя и за 14 дни.

Няма действащи механизми, които да гарантират, че всички връщащи се са третирани еднакво. Както бе посочено по-горе, някои от завръщащите се си тръгнали от летището, без да търсят подкрепата на MOM, като по този начин са били лишени от финансова помощ. Други са се справили добре в получаването на повече пари, отколкото би трябвало да получат. Това се дължи главно на труден преход от една власт към друга: връщащият се първо е в ръцете на германската държава; след това за тях се грижи полицията по време на полета, преди да бъдат посрещнати от афганистанската полиция и редица правителствени институции и MOM при пристигането си. Тогава местните и международните НПО се заемат. Следователно е трудно да се следи дадено лице и да се гарантира, че получава това, на което има право.“

4. Обществени нагласи

КАК СА ВЪЗПРИЕМАНИ ЗАВРЪЩАЩИТЕ СЕ ОТ ЕВРОПА ОТ ОСТАНАЛАТА ЧАСТ ОТ ОБЩЕСТВОТО?

„Обществото се страхува от завръщащите се, тъй като те се възприемат като опиянени от западните ценности; някои от най-младите дори са придобили акцент при говорене на дари или пуцу, което ги прави чужденци в собствената им страна. Има ясно отхвърляне на онези, които са се променили, когато са били в чужбина: например някои може да са приели секуларизма или да са се насочили към друга религия; други може би са открили своята сексуалност и са станали хомосексуалисти. Такова поведение ще бъде отхвърлено и ще предизвика отхвърляне, ако не и смърт.

Тези млади мъже, прекарвали време в чужбина, са се променили. Техният културен, религиозен и традиционен компас е променен в ера, в която човек е гъвкав и устойчив, което превръща в предизвикателство за тях това да се впишат в съществуващите обществени структури. Някои са научили друг език или са възприели друга религия; те са променили начина, по който се обличат или се държат в обществото. Те може да са започнали да пият алкохол. За тях е истинско предизвикателство да отхвърлят тези маниери и да се върнат към традиционното поведение. Например, когато са били в чужбина, тези млади мъже е трябвало сами да вземат решения ежедневно и без да имат възможност да разчитат на религиозна власт или местна джирга, които да им дават насоки. Те са станали по-индивидуалистични и имащи повече възможности. Колкото по-млади са, толкова по-трудно им е да се интегрират отново: млад мъж от Афганистан, който е пристигнал на възраст 12 или 15 години на Запад, обикновено посещава училище, сприятелява се, излиза и расте в западните порядки. Връщането в Афганистан е шок. Обществото не гледа добре на тези млади мъже и отказва връзка с тях: това означава, че е много трудно за тези млади мъже да си намерят съпруги,

например.

Отношението към религията често е проблем за завръщащите се: когато живеят в чужбина, някои афганистанци може да са открили секуларизма или по-спокоен начин да практикуват исляма. Когато се върнат, те са в противоречие с останалата част от обществото: изгубили са навика да се молят или постят, свикнали са да пият алкохол, научили са се да говорят с жени... Много от младежите, които интервюирах в Европа, признаха, че вече не са се молили или постили. Те са забравили тези ритуали, защото обществото, в което са живели, е имало други правила.

Следователно връщането в рамките на отделна общност е сложно. Преместването се оказва още по-сложно, тъй като завръщащият се ще трябва да навлезе отново в общество с ритуали, за които е забравил, и ще трябва да се приспособява към местни нрави, тъй като всяка провинция в Афганистан е различна.“

КАК СА ВЪЗПРИЕМАНИ ЗАВРЪЩАЩИТЕ СЕ ОТ ЕВРОПА ОТ СЕМЕЙСТВОТА СИ? ИМА ЛИ НИКАКВА СТИГМА, СВЪРЗАНА С ТОВА, ЧЕ СА ВЪРНАТИ ОТ ЕВРОПА (НАПР. МОЖЕ ЛИ ДА СЕ СТИГНЕ ДО ОТХВЪРЛЯНЕ ОТ СЕМЕЙСТВОТО, ТЪЙ КАТО СА ВЪЗПРИЕМАНИ КАТО ТВЪРДЕ „ОЗАПАДНЕНИ“)?

„За мнозина завръщащият се носи срам: семействата, изпратили младеж в чужбина, очакват успех и парични приходи. Ето защо семействата жертват всичко, което имат - къщи, земи, добитък - за един член от семейството, обикновено млад мъж, за да може той да отиде в чужбина и да се грижи за всички. Правейки това, видях бащи, които поемат рискове да се наложи да продадат дъщеря си в робство, ако синът, изпратен в чужбина, не е успешен. Следователно връщането е еквивалентно на провал. Не се проявява много състрадание към трудностите, с които са се сблъскали тези млади мъже, и няма разбиране за техните страхове или тревожност. Това добавя към техния стрес: не само че тези завръщащи се често са травмирани, но не могат да споделят своите истории със семейството, приятелите и общността.

Освен това всеки, който е станал различен по време на пътуването в чужбина, ще бъде отхвърлен от обществото: говорене с акцент, влизане в разговор, когато не са се обърнали към вас, обличане по различен начин, отиване на фитнес, използване на скайп за разговор с приятели в чужбина - всичко това са примери, които съм срещала, които са оправдали семейното изключване.

Ето защо много млади мъже не се връщат у дома: те знаят, че не са добре дошли. Те предпочитат да живеят в бедняшките квартали или да са бездомни, отколкото неодобриени. Именно това подхранва сценария на въртящата се врата: Срещнах млади мъже, които бяха в третия си опит, и се заклеха, че ще дойдат отново, тъй като няма къде да отидат.“

ИМА ЛИ РИСК ОТ ДИСКРИМИНАЦИЯ ИЛИ ПРЕСЛЕДВАНЕ ОТ СТРАНА НА НЕДЪРЖАВНИ ДЕЙСТВАЩИ ЛИЦА, СПЕЦИАЛНО НАСОЧЕНИ КЪМ ЗАВРЪЩАЩИТЕ СЕ ЛИЦА?

„В момента в Афганистан се наблюдава нарастване на вербуванията на деца, юноши и млади мъже. Децата, тийнейджърите и младите хора са изложени на риск от вербуване от въоръжени недържавни действащи лица, военачалници и/или наркоразпространители. Има съобщения за различни техники и подходи за набиране на персонал: някои са отвлечени, други са подкупени. Понякога талибаните щурмуват през нощта и убиват всички, освен онези във възраст, подходяща за участие в битки. В други моменти те превземат улиците на градовете, търсейки сираци или бездомни млади мъже. Така много млади мъже, които са се завърнали, живеят на улицата или в бедните квартали и често попадат в ръцете на талибаните. Талибаните също влизат в медресета (религиозни училища), за да отвлекат деца и младежи, които са намерили сигурно убежище на такива места. Някои от завръщащите се търсят въоръжени недържавни действащи лица: те трябва да оцелеят, а присъединяването към група е начин за получаване на защита.

Кабул е място, на което е възможно да се набират хора. Досега талибаните и другите недържавни участници до голяма степен са набирали хора от извънградски и отдалечени райони; сега те се обръщат към градските райони. Това се обяснява с жестоката конкуренция при набирането на хора

между различни недържавни действащи лица и появата на ИД на сцената. Има остра нужда от свежи бойци, тъй като повечето млади мъже, живеещи в извънградски райони, са заминали, когато са били изправени пред риска да бъдат вербувани. Те или заминават за по-големи градове, или заминават в чужбина. Ето защо групи като талибаните сега поемат риска да набират хора вътре в градовете и точно тук се крият много завръщащи се. Набирането на персонал приема всякакви форми и се случва навсякъде. Освен това младите мъже, които са върнати и изпратени в Кабул (или който и да е друг голям град), скоро са изправени пред безработица поради липсата на общност и семейна подкрепа. Тези деца, юноши и млади възрастни често стават бездомни или наркомани и са уязвими за набиране от недържавни участници. Това обяснява присъствието на талибаните вътре в Кабул и в други градове: талибаните знаят, че могат да ловуват лесни цели, а именно млади хора, току-що пристигнали, загубени и уязвими. В някои области талибаните и „Ислямска държава“ сега предлагат заплата на новобранците; в страна, където безработицата е широко разпространена, младите мъже, които са били върнати, могат да бъдат изкушени да се присъединят към въоръжена група.“

5. ПОСЛЕДСТВИЯ ОТ ЛИПСА НА МРЕЖА ЗА ПОДКРЕПА

КАКВИ СА ПОСЛЕДИЦИТЕ, КОГАТО ЕДИН ЗАВРЪЩАЩ СЕ НЯМА МРЕЖА ЗА ПОДКРЕПА В КАБУЛ? ЗА НЯКОЙ, КОЙТО ПРОИЗХОЖДА ОТ КАБУЛ И ЗА НЯКОЙ, КОЙТО ПРОИЗХОЖДА ОТ ДРУГИ ОБЛАСТИ НА АФГАНИСТАН

„Трудно е да се възстанови животът на тези млади завръщащи се мъже поради липсата на мрежа за подкрепа на ново място: Афганистан е страна с етнически принадлежности и племена, където семейството, роднините и общността предоставят подкрепа във всички области на живота. Това е още по-вярно за непълнолетни, които все още са деца и се нуждаят от помощ. Когато млад мъж се върне в Афганистан, той се нуждае от семейството и общността си, за да му помогне да намери работа, да го подслони и да му осигури финансова подкрепа. Той ще бъде лишен от сигурност и защита, предоставяни от групата и ще бъде раним. В Афганистан извеждането на човек от обкръжението му, за да бъде поставен в нова среда, е социална смърт: преместването означава изключване. В извънградските райони човек не може да оцелее без групата. Обществото осигурява всичко - от земя до работа и брак. Без подкрепа завръщащият се няма да се справи. Новодошлият няма да стане част от новата социална структура, освен ако не бъде изпратен в голям град като Кабул, а понастоящем големите градове са нападени от бунтовници.

Големите градове предлагат възможност за скриване, но анонимността все още е невъзможна: в Афганистан всички идват отнякъде и принадлежат към племе. Човек е определян от езика, който говори, дрехите, които носи, физическите характеристики, които проявява... Има социален детерминизъм, който не позволява на никого да изгради живот от нулата. Единственото спасение, което съществува в Кабул, е масовото присъствие на чуждестранни НПО, които могат да намерят работа на млад мъж, който се завръща.

Последиците са, че завръщащите се нямат достъп или имат ограничен такъв до пазара на труда, до жилищния пазар и до брачния пазар. Те го осъзнават и затова предпочитат да напуснат страната отново.“

6. ДОСТЪП ДО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

КАКВА Е ЦЕНАТА НА ДОСТЪПА ДО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ ЗА ЗАВРЪЩАЩИЯ СЕ? ИМА ЛИ НАЦИОНАЛНА ЗДРАВНА СЛУЖБА, ДО КОЯТО ЗАВРЪЩАЩИТЕ СЕ ДА ИМАТ ДОСТЪП И АКО ДА, КАК РАБОТИ НА ПРАКТИКА?

„Основната здравна система на Афганистан е безплатна. Най-бедните и ръководени от жени домакинства преди са имали карти за отказ. Имаше и здравна застраховка на база на общностите. Такава застраховка е начин за избягване на тежестта на разходите за здравеопазване върху самото лице или върху държавата. Вместо това се създава система, която събира пари от колектива, например чрез данъци, за да подпомага тези, които се нуждаят от финансова подкрепа, когато става дума за здравеопазване. И двата проекта приключиха през 2006 г. Таксите бяха прекратени през 2008 г. за първична и спешна помощ, но цената беше много висока за правителството. Вместо това бе решено, че първичната медицинска помощ и спешната помощ, която включва психиатрични грижи, ще бъдат безплатни. Различни международни организации подкрепят инициативата, като допринасят финансово. Въпреки това, все още струва повече от

долар за един афганистанец да пътува до центъра за грижи до и от отдалечени райони. За да коригира високите транспортни разходи, Стратегията за психично здраве се стреми да осигури достъп до грижи за психичното здраве за всички до 2020 г. чрез базирани в общността услуги за психично здраве.

Чрез проучване, проведено през 2013 г. „Лекари без граници“ откри, че макар публичната система да обещава безплатни грижи, това не винаги се случва на практика: афганистанците съобщават, че често се налага да плащат за лекарства и някои такси на лекарите, които не са били безплатни. В допълнение към тези скрити обвинения имаше обвинения в корупция: пациентите съобщиха, че трябва да плащат за услуги, които е трябвало да бъдат безплатни. Някои обществени лекари също притежават собствени частни клиники и подтикват пациентите да отидат там за лекарства и да твърдят, че оборудването е по-добро.

Макар че лекарствата са налични и има добре функциониращи аптеки, цената на закупуването на лекарства варира поради войната: понякога е трудно да се гарантира, че лекарствата ще пристигнат. Докато на теория се предполага, че лекарствата са безплатни, „Лекари без граници“ отбелязва, че пациентите трябва да плащат за тях. В други случаи пациентите съобщават, че трябва да плащат за лекарства, които не са достъпни в обществените услуги, принуждавайки ги да преминат към частни услуги. В резултат на това много афганистанци предпочитат да ги купуват на пазара, където няма сигурност, че ще намерят правилното лекарство и че то няма да е с изтекъл срок.“

КАТО СЕ ИМА ПРЕДВИД, ЧЕ МНОГО ОТ ЗАВРЪЩАЩИТЕ СЕ ВЕРОЯТНО СТРАДАТ ОТ ПРОБЛЕМИ, СВЪРЗАНИ С ПСИХИЧНОТО ЗДРАВЕ, КАКВО ПРЕДЛАГАНЕ НА УСЛУГИ ЗА ПСИХИЧНО ЗДРАВЕ Е НАЛИЧНО?

„Проучване установи, че 72% от младите афганистанци са били свидетели на загубата на член на семейството. Семействата и общностите често са разкъсвани поради етнически, политически и военни причини. Следователно не е рядкост да се намерят афганистанци, които са скъсали връзки със семействата и общностите си или са били разделени, волно или не, и се оказват без никаква подкрепа. Връщаните попадат в тази категория: документален филм показва, че завръщащите се, независимо дали страдат от проблеми с психичното здраве или не, са изолирани и са често стават бездомни: за тях е почти невъзможно да се върнат там, където са живели, тъй като връщането им би било смъртна присъда. Повечето лица, търсещи убежище, които интервюирахме по време на нашето проучване във ВКБООН, обясниха, че никога няма да се върнат у дома при семейството си, ако бъдат депортирани; всички заявиха, че ще опитат отново пътуването, вместо да се върнат при семейството и общностите си. Част от проблема е опасността, с която биха се сблъскали, прибирайки се у дома. Друг проблем е с честта: семействата и общностите са направили много жертви за това търсещите убежище да напуснат страната. Това прави невъзможно даден човек да се върне у дома, без да постигне успех.

Такова понятие за чест може да ни е трудно да разберем, но то обяснява защо много от завърналите се афганистанци се оказват бездомни или се самоубиват. Тези, които имат проблеми с психичното здраве, са изправени пред двойно наказание: не само, че са самотни, но и страдат от нарушения на психичното здраве, които влияят на взаимодействието им с другите: има стигма, свързана с психичните проблеми.

Връщащите се, страдащи от психични разстройства, понякога могат да бъдат изоставени от семействата си: срамът често се свързва с проблеми с психичното здраве, тъй като се смята, че разстройствата са резултат от демони (джин), които са се вселили в човека. В резултат на това някои семейства преследват члена на семейството, страдащ от проблеми с психичното здраве или го водят да бъде окован пред светилище. Други са оставени да просят по улиците. При такива обстоятелства завръщащите се стават изключително уязвими, тъй като не само страдат от проблеми с психичното здраве; те също не са в състояние да си изкарват прехраната. След това те стават плячка за наркотрафик, проституция, контрабанда на хора, военачалници или талибани. Завръщащите се, нуждаещи се от грижи за психичното си здраве, могат да намерят подкрепа в общността или в малкото съществуващи болници. И все пак, вместо да ходи по болници и лекари, афганистанецът често използва колективни методи за лечение, като молитва. Малко афганистанци отиват при лекар; има стигма, свързана с отиване в болница или център за лечение. Когато са сериозно болни, афганистанците са склонни по-скоро да отидат в болници на международни организации, като тези, създадени от „Лекари без граници“, или да отидат при частен лекар. Прегледът при частен лекар гарантира дискретност, но е скъп. В Афганистан има високо ниво на стигматизация на разстройствата на психичното здраве: почти не се прави разлика между различните видове разстройство и все още може да се намерят психично болни хора, които са оковани въщи

или пред светилището. Светилището на Миа Али Баба извън Джалалабад е известно с оковани хора, които след това оцеляват благодарение на благотворителност. Стигмата е проблем при справяне с проблемите, свързани с психичното здраве и обучението на персонала: например, оковите бяха премахнати едва наскоро от рамките на леглата.

През 2009 г. беше разработена национална стратегия за психично здраве. Документът признава въздействието на войната върху децата, домашното насилие, необходимостта от обучение на медицински персонал и избягване на социалния разпад чрез изолиране на хора, засегнати от психични разстройства. Програмата има за цел насърчаване на психичното здраве на хората в Афганистан; минимизиране на стигмата, свързана с разстройствата; подпомагане на хора, семейства и общности; предотвратяване на развитието на проблеми, когато е възможно; и предоставяне на медицински грижи за засегнатите от проблеми с психичното здраве. Въпреки усилията, все още има пропаст между теорията и практиката, както се вижда от доклада.

Достъпът до грижи за психичното здраве е неравномерен: от няколко проучвания стана ясно, че жените са получавали приоритет и липсват легла, запазени за деца, юноши и млади възрастни. Достъпът също е недостатъчен: тъй като няма достатъчно легла, бъдещите пациенти трябва да се редуват, за да влязат в медицински заведения, частни и обществени, включително за дневни грижи. За афганистанците е по-лесно да купуват лекарства без рецепта и да купят наркотици, отколкото да постъпят в център за психично здраве. Правителството се стреми да разреши проблема, като включи грижите за психичното здраве в първичните грижи, без да предоставя подходящо обучение на пациентите в първичната помощ. Тъй като има увеличен достъп до първична помощ, хората, страдащи от психични разстройства, почти никога не достигат до съответния обучен медицински персонал.

Наличната инфраструктура е ограничена: СЗО съобщава, че има само 200 легла за психиатрични услуги. По-голямата част от леглата в страната се осигуряват от стационарни отделения в многопрофилни болници. Кабул и северният град Шейбарган разполагат с лечебни заведения за проблеми с психичното здраве. Освен болници, има и дневни центрове: социални центрове са отворени в Кабул и Херат. В Кабул също беше отворен и Център за лечение на психиатрични и наркотични зависимости, който предлага 60 легла. Той третира главно въпроси, които са свързани с feshar (стрес), asabi (нерви) или джигар хун (депресия). Тези дневни центрове не се наблюдават от Министерството на здравеопазването. Грижите в тези учреждения са критикувани за водене на непълни досиета на пациентите и има малко данни относно продължителността на престоя, повторното приемане и проследяването. Психиатричната болница в Кабул също е приела пациенти без легло, така че бездомни пациенти, живеещи в райони за подкрепа „marastoon“ или местни убежища, които получават помощ от афганистанското дружество на Червения полумесец. От 2005 г. съществуват три частни психиатрични болници. Всяка от тях има 20 легла, но не поддържа връзка с Министерството на общественото здраве, така че за техните дейности се знае малко.

Има финансови въпроси, но и ограничения на човешките ресурси, които обясняват защо медицинските структури не са напълно развити. Не са обучени достатъчно експерти по психично здраве. Има само 8 психиатри, 18 психиатрични медицински сестри и 20 психолози за население от 28 милиона. Например, катедрата по невропсихиатрия на медицинския факултет в Нангархар разполага само с няколко легла, с малък достъп до лекарства и не разполага с достатъчно персонал, с един сертифициран психиатър и без психиатрични медицински сестри. Услугите по психично здраве не се предлагат като част от основния здравен пакет, но липсват протоколи за психиатрично лечение за персонала в първичната медицинска помощ; в резултат на това хората, които ходят в болници заради проблеми с психичното здраве, не винаги са диагностицирани добре.

И все пак лекарите имат право да предписват лекарства, които се занимават с психични разстройства по време на посещение на пациента в първична помощ. Въпреки че в основния пакет за обучение по здравни услуги има един единствен модул за психично здраве, разработен от Министерството на общественото здраве, това не дава възможност на персонала да прави диагностика. Липсата на обучение и липсата на протоколи означава, че тези лекари често пренебрегват симптомите и не са в състояние правилно да идентифицират нарушения или да предпишат правилните лекарства. Нищо от съществуващата инфраструктура не е специализирано, така че завръщащите се не се възползват от персонализирана подкрепа и грижи. Сега в Кабулския университет има програми за обучение на психиатри и има опит на правителството да осигури повече обучение на медицинския персонал (един ден в годината). Този опит се подкрепя от Европейския съюз и Международния медицински корпус.“

КАКВА Е ПРОЦЕДУРАТА ЗА ДОСТЪП ДО ЗДРАВНИ ГРИЖИ ЗА ЗАВРЪЩАЩ СЕ С ВЕЧЕ СЪЩЕСТВУВАЩО ЗДРАВΟΣЛОВНО

СЪСТОЯНИЕ?

„Боя се, че не мога да коментирам този конкретен въпрос.“

7. ДОСТЪП ДО ЖИЛИЩНО НАСТАНЯВАНЕ

КАКВИ СА ПРОЦЕДУРИТЕ ЗА ЗАВРЪЩАЩИТЕ СЕ, ЗА ДА ИМАТ ДОСТЪП ДО НАЕТО ЖИЛИЩЕ?

КОЛКО ВРЕМЕ СРЕДНО ОТНЕМА НА ЗАВРЪЩАЩИЯ СЕ ДА ПОЛУЧИ ДОСТЪП ДО НАЕТО ЖИЛИЩЕ И КЪДЕ ПРЕБИВАВА МЕЖДУВРЕМЕННО?

НЯКОЙ ИМА ЛИ ЗАДАЧА ДА ПОМОГНЕ НА ЗАВРЪЩАЩИТЕ СЕ ДА ИМАТ ДОСТЪП ДО ЖИЛИЩА? Както държавни, така и недържавни действащи лица?

Боя се, че не мога да коментирам този конкретен въпрос.

8. ДОСТЪП ДО ЗАЕТОСТ

ИМА ЛИ ФАКТОРИ, КОИТО СЕРИОЗНО БИХА НАВРЕДИЛИ НА ИЛИ ОБЛАГОДЕТЕЛСТВАЛИ ЗАВРЪЩАЩИТЕ СЕ В ТЪРСЕНЕТО НА РАБОТА (НАПР. ЕЗИКОВИ УМЕНИЯ, ПРИДОБИТИ В ЕВРОПА, ПРОФЕСИОНАЛНО ОБУЧЕНИЕ ИЛИ ОСНОВНО ОБРАЗОВАНИЕ, ПОЛУЧЕНИ В ЕВРОПА)?

„Стана ясно, че уменията, придобити в чужбина, изиграха важна роля при намирането на работа. Наясно съм с положението на човек, който е започнал IT обучение в чужбина и е успял да отвори компютърен магазин обратно у дома благодарение на пакета на МОМ. Познавам и хора, които са станали преводачи след професионално обучение. Основният проблем остава предлаганата финансова подкрепа: стана ясно, че няма достатъчно дългосрочни пакети за подпомагане на реинтеграцията и непълнолетните, които са ходили на училище в чужбина и не са подкрепени да отидат в университет, когато се върнат.“

ИМА ЛИ НИКАКВИ ОСОБЕНИ ЗАТРУДНЕНИЯ ПРИ ДОСТЪПА ДО ДЪРЖАВНИ РАБОТНИ МЕСТА ЗА ЗАВРЪЩАЩИТЕ СЕ?

„Не мога да коментирам директно въпросите, но мога да кажа това:

Процесът на набиране на хора за работа обикновено се провежда чрез лични мрежи. Що се отнася до разпределението на работните места, съществува система от квоти за етническите групи, но хазарите съобщават за дискриминация по време на процеса на наемане на работа.

По отношение на възможностите има разлика между връщащите се от Иран и Пакистан и връщащите се от Европа. Статистиката показва, че хората, завърнали се от Пакистан и Иран, и тези, които са квалифицирани, е най-вероятно да си намерят работа. И все пак повечето от тях установяват, че положението им в Пакистан и Иран е било по-добро. Те са създали собствена мрежа в Афганистан, те често са собственици на собствен бизнес и жените обикновено работят. Проблемът е по-скоро с младите мъже, които се връщат от Европа, които често са по-ниско квалифицирани: именно тези млади мъже, които са били на възраст между 16 и 25 години, когато са напуснали, са най-изложени на безработица, когато се върнат, тъй като е най-малко вероятно да са получили образование, докато са били в чужбина. Те са тези, които ще влязат отново в миграционния поток. ”

НЯКОЙ ИМА ЛИ ЗАДАЧА ДА ПОМОГНЕ НА ЗАВРЪЩАЩИТЕ СЕ ДА ИМАТ ДОСТЪП ДО ЖИЛИЩА? КАКТО ДЪРЖАВНИ, ТАКА И НЕДЪРЖАВНИ ДЕЙСТВАЩИ ЛИЦА?

„Има центрове за заетост, които отговарят за настаняването. Повечето от предлаганите им работни места са във въоръжените сили, полицията и селското стопанство. Обикновено са необходими до четири години, за да може човек да се интегрира отново

на пазара на труда, за някой, който преди е работил в Афганистан преди да замине.

„Асоциацията на експертите в областта на миграцията и развитието“ (AGEF) подпомага само завръщащите се от Обединеното кралство и Германия. Те предлагат същата подкрепа като MOM: има пакет за тези, които желаят да открият бизнес или да се запишат на професионално обучение. AGEF е по-сдържана в своите дейности: пакетът може да бъде свързан само за отваряне на бизнес или присъединяване към бизнес. НПО предлага да обучи неквалифицирани завръщащи се и след това им помага да намерят месторабота. След това компенсира завръщащия се и предприятието за 6 месеца.“

9. Достъп до храна и основни услуги

КАКВИ СА ПРОЦЕДУРИТЕ ЗА ЗАВРЪЩАЩИТЕ СЕ ЗА ПОЛУЧАВАНЕ НА ДОСТЪП ДО ХРАНА И ОСНОВНИ УСЛУГИ?

„Не мога да коментирам този въпрос.“

10. ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ВРЪЩАНИЯТА ОТ ПАКИСТАН И ИРАН

КАКВО Е ВЛИЯНИЕТО НА МАЩАБНОТО ВРЪЩАНЕ ОТ ПАКИСТАН И ИРАН ВЪРХУ СПОСОБНОСТТА НА КАБУЛ ДА ИНТЕГРИРА ЗАВРЪЩАЩИТЕ СЕ ОТ ЕВРОПА?

„Държавата е претоварена заради пристигане от двете страни и се бори да приеме всички завръщащи се. Въпреки че знае, че от Европа ще пристигнат все повече завръщащи се, правителството не реформира структурите си и все още се фокусира повече върху тристранното споразумение на ВКБООН с Пакистан и Иран, отколкото върху завръщащите се от Европа. Ясно е, че без подкрепата на ЕС чрез финансови пакети и без MOM, афганистанското правителство не би могло да се справи.“

Освен това трябва да се отбележи, че завръщащите се от Пакистан и Иран са показали устойчивост и са се приспособили към своите обстоятелства по-добре от тези, идващи от Европа, като по този начин дават аргументи на онези в Афганистан, които смятат, че завръщащите се не трябва да бъдат настанявани чрез специални политики и закони.

Ясно е, че докато Афганистан се бори да контролира и поема шока от масовото пристигане от Пакистан, той е още по-зле подготвен що се отнася до нуждите на европейските завръщащи се: правителството е под натиск, тъй като трябва да осигури образование, заетост, жилища, сигурност ... за всички тези завръщащи се.“

МОЖЕТЕ ЛИ ДА ПРЕДОСТАВИТЕ НЕОФИЦИАЛНИ СЛУЧАИ НА СКОРО ЗАВЪРНАЛИ СЕ В КАБУЛ ОТ ЕВРОПА И ТЕХНИТЕ ПРЕЖИВЯВАНИЯ?

„Петнадесетгодишен мъж избяга, след като е флиртувал с дъщерята на търговец от Кабул. Подготвял се е при търговеца, за да стане шивач. Бащата бе разбрал, след като е отворил кутия с любовни писма. Тийнейджърът беше ужасен, че ще стане жертва на убийство на честта и избяга. Той е заминал за Обединеното кралство, където неговата надеждност никога не е била поставяна под съмнение, но съдиите сметнали, че основанието му да избяга не е достатъчно сериозно. Тийнейджърът беше върнат в Кабул; търговецът никога не е разговарял с него или не го е докосвал, но се е погрижил той никога да не намери работа в шивашкия бизнес. Това беше проблем за тийнейджъра, който нямаше други умения. Последното, което чу за него, е, че той живееше с майка си в бедняшка улица на Кабул и все още не може да си намери работа.“

Тийнейджър от племето хазара работеше в магазин в провинциален град. Един ден двама млади мъже влязоха в работата му и започнаха да го тормозят. Откраднаха от него. Тийнейджърът от хазара хукна след тях, тъй като магазинът не беше негов и се страхуваше от отмъщение от собственика. Младежите стигнаха до бой с ножове, а

тийнейджърът смяташе, че в крайна сметка е убил своите агресори. Той избяга и поиска защита съгласно член 3 от Закона за правата на човека от страх, че ще бъде депортиран и затворен, а след това малтретиран в затвора заради етническата си принадлежност. Съдията го върна. Момчето никога не се върна в този град от страх от възмездие, но разбра, че само леко е ранило човека и срещу него не са повдигнати никакви обвинения. То живее в страх, че двамата мъже ще го намерят в търсене на възмездие.

Талибаните се свързаха с млад тийнейджър пушун, когато е бил в планината с приятелите си. Попитали го за името му, тъй като търсели конкретно дете. Всички деца излъгаха за неговата самоличност. Те се върнаха у дома, за да открият няколко дни по-късно, че талибаните са дошли да искат детето като свое след споразумение с племенния водач. Чичото на детето го измъкна. Веднъж в Обединеното кралство, съдията постави под въпрос надеждността на информацията на детето и то беше върнато. Последното, което чух за него, беше, че то беше вербувано от талибаните в друга провинция.

Друг случай е на млад мъж на двадесет години, който беше върнат и не се осмели да се прибере. Разпитах го при втория му опит да остане в Белгия и той беше пред повторно депортиране. Той бягаше от талибаните и знаеше, че ще бъде в по-голяма сигурност по пътищата между Афганистан и Европа, отколкото в страната. Той се закле да пътува отново и отново, докато не успее като търсещ убежище.

Друг случай беше свързан с човек на 21 години, който срещнах в Белгия и който отчаяно искаше да посещава училище. И все пак системата затруднява един търсещ убежище да ходи на училище, ако е над 16 години. Той се самопорязваше, за да се справи с натиска, натрупващ се в главата му. Той беше върнат и се самоуби.

Има няколко съобщения за млади мъже, които са върнати в Кабул, тъй като той беше смятан за безопасен град, които загинаха/бяха ранени при терористични нападения. Видях това по новините.“

Приложение 4

Запис от интервю с Лиза Шустер, проведено на 22 април 2016 г.

Лиза Шустер е учен в Сити Юнивърсити в Обединеното кралство, но между 2013 и 2015 г. е живяла в Кабул и е предприела проучвания на терен и се е върнала наскоро за посещение през януари 2016 г.

Асилос: Има ли конкретни групи, които са по-заstrasени в Кабул?

Лиза: Зависи за кого говорите. Така например, ако някой, който е известен, е избягал от талибаните или е направил някакво изявление, което е привлякло вниманието не само на талибаните, но и на по-консервативните елементи на обществото, този човек би бил нападнат. Тук мисля за някой, който може да напише статия във вестник, или имаше случай на млада жена, която направи изпълнение, при което носеше бронезилетка и след това беше нападната на улицата. Така че има редица случаи, които са по такъв начин известни. Освен това има и хора, които можем да видим, които имат близки членове на семейството например, които са при талибаните или други въоръжени групировки, които могат да бъдат уязвими от арестуване от властите и които биха били изложени на риск от произволно задържане или побой, тъй като силите за сигурност се опитват да получат информация. В противен случай видят на заплахите, пред които са изправени хората в Кабул, са заплахите да бъдат на грешно място в грешен момент - което не бива да се подценява. Така че макар талибаните да твърдят, че нападат например като вчера Министерството на вътрешните работи [визира се самоубийствен бомбен атентат, извършен от талибаните в Кабул на 19.04.2016 г.], в голяма степен хората, които ще бъдат засегнати от този вид насилие, не са военни.

Асилос: Има ли специфични географски райони в Кабул, които представляват по-сериозен проблем за сигурността?

Лиза: Наистина е важно да се разбере. Наскоро прочетох, че Кабул е „голям анонимен град, където е възможно да се изчезне“ - това е напълно погрешно. Кабул е разделен на различни сектори, които отговарят на различни етнически групи. Там има тенденция на огромна експанзия през последните няколко години, за да бъдат възпроизведени села, градове и етнически разделения. Така че, много грубо казано, източната част на Кабул е пушунска, западната част на Кабул е на хазара, а северната част на Кабул е таджикска. Има части от града, които са повече или по-малко смесени, но преобладаващата част от населението хазара живеят на запад от Кабул, а по-голямата част от пушунското население живее на изток, а около Микророян живеят таджики и по-заможни таджики. Причината, поради която това е важно, е, че ако сте от една етническа група, за вас е много трудно да избегнете хора, от които сте заstrasени от собствената си етническа група, като се преместите в различен район на града. Тъй като ще изпъквате в една различна област, хората ще се чудят кой сте, ако нямате социални мрежи в тези други части на града, може да бъде много трудно да си намерите работа. Принудени сте да търсите работа и настаняване от хора, които са от вашата собствена група. Това носи доста тесни възможности, защото дори и в рамките на вашата група има разцепления и разделения. Затова трябва да отидете някъде, където ви познават, но фактът, че ви познават, прави много лесно хората, които ви търсят, да ви намерят.

Асилос: Освен скорошната, можете ли да опишете друга дейност на талибаните или „Ислямска държава“?

Лиза: Нямам списък, който директно да мога да посоча, но имаше много такава. Но „Толо Нюз“ и фейсбук групата, наречена „Сигурност в Кабул сега“ [Kabul Security Now], подробно описват нападения непрекъснато.

Асилос: Добре, сега ще преминем към гражданските и политически права. Има ли конкретни социално-икономически или етнически групи, които са подложени на дискриминация в Кабул?

Ако погледнете населението в Кабул, броят му се оценява на някъде между 5 и 7 милиона - но това е наистина груба оценка, тъй като в града не е имало преброяване. Но това е наистина огромен град и преобладаващо е населен от хора, които са изключително бедни. Степента на безработица - виждала съм 25% и 60%. 60-те процента, които съм виждала, бяха посочени от някой, който прави докторската си степен в „Школа по ориенталски и африкански изследвания“, който е афганистанец

и работи за министерство на финансите и той я оцени на 60%. Безработицата е широко разпространена и има голям брой хора, които оцеляват от продажбата на зеленчуци, дъвки, ежедневен труд. В Кабул има и изключително голям процент от хора, които са просяци и бедстващи. Няма подкрепа за хората с увреждания. Има Министерство на социалните въпроси и инвалидите и то трябва да предлага помощ, но всъщност виждате, че много инвалиди, които са претърпели ампутации след взрив на мина и др., нямат подкрепа. Можете да прецените нивото на бедност по размера на детския труд. Това е вярно за всички етнически групи - можете да ги видите на улицата - жени, носещи на ръце бебета, деца на 5 години, които продават пластмасови торбички, продават дъвки, мият автомобили. Това е показателно за много много високите нива на бедност като цяло и за детската бедност в частност. Прибягването до детски труд показва, че това е стратегия за оцеляване на повечето бедни семейства. Някои от тези деца на 8 и 9 години са единствената подкрепа за тези семейства.

Предвид че има огромна част от населението, което едва оцелява, то си заслужава да се отбележи, по-специално хазара продължават да са изправени пред дискриминация. Не искам да подценявам истинската бедност, от която страдат много хора от пушунското население, живеещи в Кабул - сериозна е и е хронична, но се вижда, че хората хазара са се възползвали изключително много от промените, които са се случили през последните 10 -15 години, но въпреки това остават в изключително неблагоприятно положение. Разрастващата се средна класа сред хората хазара, определена като хора, които са се възползвали от наличното образование, изпитва негодувание и безсилие, тъй като достъпът им до заетост на подходящо ниво за техните умения е наистина ограничен. И една от причините е това, че властта традиционно е в ръцете предимно на пушуните, но и на таджиките. Така че те имат добре изградени мрежи сред средната и висшата класа. Докато хората хазара са отново социално мобилизирани, те нямат тези мрежи и все още има много негодувание сред тези и други етнически групи срещу онези „начинаещи“, които идват и предполагат, че трябва да заемат този вид работа. И разбира се, жените са в неравностойно положение и това е истински проблем. Великобритания не е, но Норвегия и Дания са депортирали жени, които са глави на домакинствата и семействата и това е в противоречие с Меморандума за разбирателство, никога не трябва да се случва и тези хора трябва да бъдат върнати обратно.

Асилос: Това е свързано със следващия въпрос - има ли конкретни нарушения на правата на човека, които са свързани с пол, раса или възраст?

Лиза: Да, предполагам вероятно едно от най-смушаващите е нормалността на физическото насилие на улицата. Аз например съм ходила по улицата и едно момче „прелетя“ пред мен. Той беше 10-годишно дете, което работеше в магазин, а шефът му, който беше на 16 години, го удари по лицето, защото е допуснал грешка и го е ударил и хвърлил през тротоара на пътя. И това се счита за нормално, такъв вид насилие. Хората често са брутални към децата. В семействата, но не във всяко семейство, има високо ниво на насилие над жени и деца. Има проблем, по-специално в семействата, в които е убит мъжът - глава на семейството, тъй като тогава тези семейства са отговорност на брат на бащата, но те често го възприемат като тежест, така че не е рядкост тези деца да не да бъдат изпращани вече на училище, а да бъдат изпращани на работа и обикновено жените са използвани като прислужници и са подложени на насилие.

Асилос: Сега ще говорим за социално-икономическата ситуация в Кабул. Вече говорихме за безработицата, но въпросът е каква е възможността за наемане на работа в Кабул?

Лиза: Най-важното нещо, което трябва да се подчертае, е единственият начин да се намери работа в Кабул е, ако познавате някого. Това е много по-важно от това да имате умения, компетентност или опит от какъвто и да е вид. Заетостта се получава строго в резултат на познаване на някого. Следователно има позиции, за които хората са много неквалифицирани и има много хора, които имат квалификация, които не са наети на работа. Предвид горното, друг голям проблем на Кабул е, че стандартите за образование на всяко ниво от начално до средно, до университетско ниво са отворителни. Така че дори когато имате хора, учили 3 или 4 години в университет, те всъщност не могат да вършат работа, но дори и да могат, те няма да успеят да си намерят работа, освен ако не познават някого. Дори за хора с квалификация, които имат контакти, може да се окаже много трудно да си намерят работа, защото няма много работа. С оттеглянето на международните сили и международната

общност през 2014 г. се наблюдава значително свиване в икономиката. Почти всяко семейство е било засегнато от това. В допълнение към огромното мнозинство от хора, които вече са бедни и едва оцеляват, сега има друга група хора, които можем да наречем „работническа класа“, които бяха шофьори, чистачи за международната общност, които сега са безработни и сега са опетнени от предишната си работа.

След това се нарежда другата група от средната класа, която имаше работа на мениджърско ниво в неправителствени организации и е печелила изключително добри заплати и сега е безработна, и аз бих предположила, че това са хората, които решават да инвестират каквито и да е спестявания, които имат, за да изведат цялото си семейство извън страната. Продължава да съществува елит, който е престъпно богат и се нуждае от тяхното разрешение, за да направите каквото и да е. Не можете да започнете свой собствен бизнес, без да го одобрят, не можете да купите имот без тяхното одобрение.

Асилос: Каква е ситуацията с жилищата?

Лиза: Жилищната ситуация е много интересна, защото ако се огледате, в Кабул се издигат десетки, ако не и стотици високи сгради. Те са незавършени, така че изглежда, че има много апартаменти на разположение, но всъщност се изграждат чрез пране на пари и затова всъщност не са предназначени за продажба. Те също така са нестабилно построени, така че при големи земетресения, те биха се съборили. Освен това, ако намерите място, което да наемете, въпреки че това е много трудно, хората не искат да отдават под наем, освен ако не е на роднина. Така че очакванията са семействата да наемат апартаменти. Ако става въпрос за един самостоятелен човек, особено жена, но дори и мъж, като цяло, няма да му бъде отдавано под наем, защото той ще бъде разглеждан с подозрение.

Защо не отседне при далечен роднина или при приятели? Ако той е сам, ще води ли жени, ще има ли приятели от мъжки пол, които ще пият, ще смущава ли останалите членове на блока? Така че обикновено домовете се отдават под наем на семейства, обикновено ще познавате някой, който ще се застъпи за вас. Ако не го направите - и аз всъщност съм виждала това - може да успеете да убедите някой от агентите за недвижими имоти да ви наеме имот, но след това те ще правят проверки, ще са провели разговор с вас, за да се опитат да установят общи познати и да минат през мрежата, докато не успеят да получат някаква информация за вас. Те ще искат да знаят, добър ли сте по характер, ще плащате ли сметките си? Добрият характер е много важен. Така че, ако пристигате в Кабул и нямате социална мрежа, нямате някой, който да се застъпи за вас, става много трудно да получите договор. И такъв може да бъде прекратен с вас до дни. Случаят, който видях: в сградата, в която живеех, се намираше някой, който се местеше и не беше разтоварил напълно мебелите и беше пуснат слух - „не отдавайте под наем на това лице“, и те трябваше да опакова и да се премести отново. И това не е необичайно. Получих мястото, на което живях, чрез приятел на приятел и така работят нещата.

Ако се върнете в Кабул и сте били в Иран или Пакистан или семейството ви е от Кундуз и нямате семейство в Кабул, това е почти невъзможно.

Асилос: И толкова много хора в крайна сметка живеят в неформални жилища?

Лиза: Има редица неформални селища, които са населени до голяма степен от завръщащите се от Иран и Пакистан. Те не са постигнали особен успех. Най-вече защото за тях няма дейности за генериране на доход. В най-добрия случай жените и децата могат да бъдат оставени в домовете си, докато съпругът отиде и си намери работа в друг град или друга държава. Но неща като клиники и училища, особено течеща вода, достъпът до земя, където може да се отглежда нещо, е наистина ограничен. Така че в Кабул се шири голям скандал относно „Схемата за разпределение на земята“, дори онези хора, които успяват да получат парцел, идват в града да просят или пускат децата си на работа. Отговорът е, че в Кабул, ако имате парите и връзките, вероятно ще сте наред, въпреки че ще продължите да сте изложени на риск от експлозии, бомби, самоубийствени нападения. Ако нямате пари или връзки, животът ще бъде толкова труден (поне това съм виждала при завръщащите се, които съм интервюирала), че ще поемете риска и ще се върнете в провинцията си, въпреки че там сте били изложени на риск, защото се страхувате да не умрете от глад или да се наложи да спите на улицата. В тази ситуация, в която хората са направили това, те се връщат в Кабул и след това се отправят към Пакистан или Иран. Ето защо повечето хора, с които съм работила, вече не са в Кабул.

Асилос: какви са възможностите за записване на образование?

Лиза: За да се запишете в средно училище, безплатно е да сте в правителствено средно училище. Но училищата са толкова пренаселени, че те работят на 3 смени на ден. Имате 3 смени - една от 7 до 12 ч., друга от 13 до 16 ч., а друга - от 17 до 20 ч. Резултатът е, че учителите нямат време да оценяват или да дават домашни работи, затова казах, че нивото на образование е много ниско. Не можеш да влезеш в правителствен университет, ако не преминеш успешно конкурса, което е изключително трудно. Не защото стандартът е висок, а защото се състои от 240 въпроса, на които трябва да отговорите за 3 часа и сте научили отговорите наизуст през предходната година или две и те нямат смисъл. Съвсем нормално е извън Кабул и потенциално дори в Кабул военачалниците физически да вземат служители от министерството на образованието и да им откраднат отговорите, за да ги дадат на своите ученици. Или да им дадат телефони на ученици, които идват в изпитната зала, за да могат да се обадят, за да получат отговорите на въпросите. Така че, ако нямате пари да плащате за частен университет и не сте платили за конкурса, това ще бъде трудно, ще ви отнеме известно време и известно количество пари, за да се подготвите. Няма да влезете лесно. В Афганистан има хиляди частни университети, но те всъщност не са университети. Те са по-скоро колежи и често единствените предмети, които се преподават, са компютърните технологии и бизнес администрацията. Има няколко частни университета, но трябва да плащате. Не съм сигурна какви са цените, но не са ниски.

Асилос: Така че достъпът е труден в този смисъл, защото е скъпо. Лиза: да.

Асилос: Какъв е достъпът до медицинска помощ?

Лиза: Е, това е важен момент, защото някои хора се връщат с посттравматично стресово разстройство, депресия, тревожност и други медицински проблеми. Две неща, които са много важни за отбелязване: Грижите за психичното здраве в Афганистан на практика не съществуват. В Кабул има една болница, където е обичайно да се завързват хора с вериги към техните легла. В Мазар има частна болница, където хората спят в болницата, защото не могат да покрият изискванията. Това е частен и таксува с пари. Лекарствата, които се използват - няма гаранция, че са истински, пазарът е зает с фалшиви лекарства. Дори и да са истински, лекарите не знаят какво да предпишат. Много от лекарите всъщност са закупили квалификацията си в Казахстан, в Таджикистан, в Иран и Пакистан. Така че медицинската помощ не се предлага особено за посттравматично стресово разстройство, за тревожност, за шизофрения лечението е да бъде завързан някой с вериги за леглото или да бъде поставен в клетка. Така че хората с медицински проблеми определено не трябва да бъдат депортирани.

Асилос: Засегнахме въпроса за последствията от липсата на семейна мрежа. Също така наличието или липсата на мрежа влияе върху социално-икономическата ситуация в тези градове. Различна ли е социално-икономическата ситуация за някой, който винаги е живял в Кабул, в сравнение с някой от друг регион?

Лиза: Абсолютно. Ако имате семейство в Кабул, като цяло то ще се грижи за вас. Съвсем нормално е да пристигнете в Кабул и да им се обадите по телефона и да кажете „Нека да остана при вас“. Очевидно това е при условие, че не е имало семейна вражда, което да е причината да се е наложило да напуснете Кабул и също така при условие това да сте със семейството си да не ги застраши. Дори и да е имало риск, аз самата съм преживявала да не знам, че излагам семейството си на риск и те да ме приютят. Но ме изкараха извън града в рамките на два дни, не ми казаха защо, просто ми казаха, че ме водят в Мазар, за да видя града, защото не искаха да ме плашат. Имаше заплаха срещу мен. Така че, ако имаше заплаха срещу някого, щеше да има опит да го изведат от Кабул. Ако не е имало заплаха заради това, че са работили като устен преводач или са работили за правителството, семейството би ги приютило, но това отново зависи от ресурсите на семейството. Тъй като за много семейства е достатъчно трудно да свържат двата края в рамките на собственото си семейство, не може да се помисли за грижи за братовчед. Докато гостоприемството ще продължи толкова дълго, колкото любопитството им за времето в чужбина, след това ще стане трудно, защото ще има негодувание защо този човек се е върнал и е пропилял всички тези пари. Направили ли са нещо престъпно в Европа, за да бъдат депортирани? Така че трябва да са били или престъпници, или да са имали много лош късмет. И се смята, че липсата на късмет е заразителна. Или пък хората биха започнали да правят коментари за това как времето ви в чужбина ви е променило - „мислиш ли, че си

по-добър от нас?“, „все още ли си истински мюсюлманин?“, „пил ли си алкохол, докато си бил там?“, „спал ли си с жени, докато си бил там?“, „с какви гадни неща си се занимавал?“ Така че става много трудно. Ако семейството е заможно и има пари, това не е такъв проблем, това става проблем, когато семейството вече е под напрежение.

Асилос: Преминаваме към заплахи към завръщащите се. Знаете ли за скорошни случаи на завръщащи се, които са били изложени на опасност или дори убити, след като са се върнали?

Лиза: През последните няколко години съм работила с група хора, никога не съм се сближавала с тях. Единият случай беше преди три години, човекът беше върнат от Норвегия и не успя да оцелее в Кабул, той произхождаше от района на Джалалабад и затова се върна и баща му беше убит, така че отиде да живее при близък приятел на баща си, който се опита да го защити. Но имаше заплаха срещу живота му, така че приятелят на баща му го изпрати в друго село при друг мъж, но имаше нападение и този човек беше убит, а момчето избяга обратно в Кабул. След това той напусна страната и последно чух, че е в Индия. Когато току-що бях пристигнала в Кабул, разговарях с човек, който ми разказа история за най-добрия си приятел, който е бил депортиран от Обединеното кралство. Това е било преди почти 4 години, той не можеше да остане в Афганистан, защото се чувстваше застрашен, но нямаше пари. Ето защо приятелите му събраха пари, за да си купи билет за полет до Пакистан. Но той нямаше семейство там и му беше трудно да получи пари, но искаше да се ожени. Така семейството му в Нангархар уреди брак за него и той се измъкна тайно, за да се опита да присъства на тържество за годеж и беше убит на пътя.

Така че знам за няколко случая, при които съм говорила със семейството или приятелите на хората, които имат сериозни, животозастрашаващи проблеми. Разговарях с един млад мъж, който беше депортиран от Дания и изпратен обратно в Кабул, но не се чувстваше в състояние да остане там. По време на интервюто го попитах какво ще прави и той ми каза, че ще се върне в Европа. Казах „ще разкажеш ли същата история“? Той каза „да, това е всичко, което имам“. Той ми разказа историята и аз му казах, че не му вярвам и че властите няма да му повярват. Той обаче ми каза, че наистина трябва да замине и тази история ще му осигури убежище. Но казах, че не разбирам - „защо трябва да заминеш, ако не те преследват талибаните (което беше неговата история)“. Той ми каза: „Защото съм под заплаха от политик, който живее в град на хората хазара в Пакистан, който е част от голямо и мощно семейство, което минава през границата. И той всъщност бе избягал с дъщерята на този мъж, така че той беше под заплаха от смърт и не беше в безопасност в Пакистан и Афганистан. Когато обясних, че това ще бъде основание за убежище, той не ми повярва и помисли, че нещото с талибаните ще сработи. Той отчаяно искаше да избяга от Кабул и сега отново е при талибаните.

Асилос: Какви организации присъстват в Кабул, за да помогнат на завръщащите се?

Лиза: Никои! MOM ще излива средства, ако хората отговарят на определени критерии. Тези средства се използват до голяма степен за опити отново да напуснат страната. Те са краткотрайни и всъщност не работят. Няма никакъв фокус. Всъщност единственият човек е Абдул Гафур от AMASO („Организация за съвети и подкрепа за мигрантите в Афганистан“), която е НПО, която той и аз създадохме преди 2 години. Всичко, което може да направи, е да предложи приятелско рамо, на което хората да поплачат, изслушване и малко информация за ориентация. Той може да помогне на хората да подготвят своите заявления в MOM - той има добри контакти там. Не може да им намери работа. Съществуват доброволни схеми за връщане. Но афганистанците рядко се възползват от тях. Като се има предвид, че схемите за доброволно завръщане са по-щедри в сравнение със сумата, която е налична за принудително върнатите, бихте си помислили, че логично, следвайки логиката на европейското правителство, хората да имат желание, след като видят, че няма алтернатива, да приемат доброволното връщане. Но те не го правят. Част от причината е, че Афганистан просто няма икономическата инфраструктура за всички хора, които се завръщат. Сега европейците твърдят, че са само няколкокостотин, но това трябва да се постави в контекста на хилядите, които се връщат през цялото време от Иран и Пакистан. Кабул няма повече капацитет за усвояване - той е пренаситен. Просто не може да се справи. Инфраструктурата, канализацията, медицинската инфраструктура, икономиката, заетостта, образованието, здравната система са ужасяващи. Някоя част от нея не е в състояние да обслужи настоящото население. Идеята, че други хора, които се връщат, които нямат ресурси, ще бъдат подпомогнати от 1500 долара е напълно нелепа. Вярно е, че трябва да се свърши работа, трябва да има и може да се създадат възможности за заетост, но наистина това трябва да се прави на национално

ниво. Не можеш да се съсредоточиш добре само върху завръщащите се - това дава допълнителен стимул да се продължи. Гани се нуждае от повече помощ в икономиката, но преди това трябва да пребори корупцията.

Асилос: Можете ли да дадете примери за завръщащи се, които не са имали подкрепа, какви са последствията от това да няма такава?

Лиза: Често те напускат Кабул сравнително бързо, в рамките на седмици, понякога в рамките на дни. Защото няма как да оцелеят в Кабул. Те дори няма да чакат да опитат и да получат достъп до фондовете на МОМ, защото се страхуват в Кабул или защото не могат да оцелеят. Изборът е да спят на улицата. Има много наркомани, има много криминално насилие по улиците. Така че те решават: социалните мрежи са толкова важни, че ще рискувам живота си да се върна там, откъдето произхождам, за да видя дали мога да получа някаква помощ. Или поне да видя родителите си, преди те да умрат, или преди аз да умра. След връщането им имаше няколко инциденти, при които хората са били убити, заплашени или пребивани. Често това връщане е за кратък период от време, така че те могат да съберат парите, за да излязат отново от страната.

Асилос: Има ли възможност за получаване на документи за самоличност за един регион, ако лицето е от друг регион?

Лиза: Поради начина, по който нещата работят в Афганистан, дори и да сте родени в Пакистан, ако искате да получите тазкира [лична карта], трябва да се върнете в селото на баща си, за да я получите. В Афганистан досега така са изготвяни документи, въпреки че е имало опити нещата да се променят с „електронна тазкира“. Документите са доста прости неща, така че защо бихте рискували да отидете обратно до Кандахар например и да рискувате живота си, когато можете да получите почти едно и също нещо, съставено в Кабул. Ще има една и съща информация, ще бъде идентична. Лицето, което ви я издава, няма да знае дали е истинска или не, така че от една страна това е фалшив документ, който се издава срещу пари, но от друга страна може да предостави цялата необходима информация. Така че може да ви издадат такъв документ.

Асилос: Значи няма особена тежест?

Лиза: Всъщност не. Съществуват валидни документи. Откриването на разликата между валиден и фалшив документ не е толкова лесно. Отчасти защото някои от фалшификатите изглеждат така, както трябва да изглежда истински документ, а някои от истинските документи изглеждат като фалшификати, защото са пълни с грешки.

Друг момент е, че министър Балхи - вече съм писала подробно за неговото мнение - смята, че хората не трябва да бъдат депортирани. Той е обект на подигравки от британското правителство по-специално като самотен глас - това не е вярно. Преди един месец имаше дебат в парламента и повечето от депутатите викаха на Гани „Защо вършите мръсната работа на европейските правителства? Афганистанците не трябва да бъдат депортирани.“ Така Балхи има голяма подкрепа от депутатите, но Гани и Робани са били тормозени от европейските правителства и по-специално от британското правителство, в резултат на което заявяват, че нямат симпатия към тези, които заминават.

Споменахте и Мазар и Джалалабад. Мазар вероятно е много по-безопасен от Джалалабад. Големият проблем обаче е, че повечето хора в Афганистан не могат да се придвижват с въздушен транспорт. Принудени са да тръгнат по пътищата. Пътищата са изключително опасни. Пътят Кабул - Джалалабад е изключително ужасяващ. Пътят към Мазар минава през провинции Парван и Баглан, като и двете са контролирани от талибаните.

Приложение 5

Интервю с независимия афганистански режисьор документалист и журналист Шоаиб Шарифи на 23 април 2016 г. за предишна бележка за изследване на Асилос.

-Шоаиб Шарифи е независим афганистански режисьор на документални филми и журналист.

-Последно е посетил Афганистан през февруари 2016 г. Посетил е Мазар-и-Шариф и южните и северните провинции.

1. Каква е ситуацията със сигурността в Кабул, Джалалабад и Мазар-е-Шариф?

а. Има ли конкретни групи, които са по-заstrasени?

Жените са заstrasени, както и всеки с открити и либерални убеждения или мнения или мисли ... тези типове хора.

б. Има ли конкретни географски райони, в които сигурността буди сериозни притеснения?

В Нангархар непосредствените граници и местоположението извън границите на град Джалалабад, непосредствено извън града, предизвикват сериозно безпокойство. Самият Джалалабад е безопасен.

Останалите два... Логар е едно от най-опасните места... квартал Чар Асиаб на Кабул на юг... Сураби в източната част също е опасен. Някои части на област Пагман са опасни. Има заплаха от талибани и въоръжени опозиционни групи.

с. Пренасят ли се смъртни заплахи от талибаните от един регион в друг?

Не е задължително, в момента талибаните не работят в добре организирана и координирана система, както при управлението на Афганистан в края на 90-те години. Можете да работите, без да правите впечатление, ако се преместите в друг град, защото самите талибани не се местят. За разлика от миналото, когато те се местеха, но ако публично декларирате чрез Facebook или за вас се чуе в медиите, тогава те могат да ви навредят, тогава сте изложени на риск.

д. Каква е скорошната активност на талибаните и „Ислямска държава“ в тези градове?

Наскоро, в Нангархар, бих казал в град Джалалабад, имаше експлозия в града... Даеш беше в центъра на град Джалалабад. Също наскоро в Джалалабад най-новото от талибаните е атака с кола-бомба срещу автобус на новобранци от афганистанската армия едва миналата седмица.

В Кабул нападението на най-високо равнище беше в афганистанския парламент от талибаните. Не мисля, че в Кабул е имало свързани с Даеш нападения.

В Мазар нападението на най-високо ниво беше нападение срещу индийско консулство в центъра на града от талибаните.

2. Каква е ситуацията по отношение на гражданските и политическите права в Кабул, Джалалабад и Мазар-е-Шариф?

a. Дискриминирани ли са определени (социално-икономически/етнически) групи?

Най-сериозно е положението с Хазара и шиитите - поне където може да се идентифицира, като в случая с Хазара. Те са мишени за Даеш и талибаните.

Членове на всякакви неислямски политически партии, не-моджахински партии, например като такива за правата на жените, правата на човека, подкрепящи кауза. Женските групи, за които се смята, че представляват ценностите на Запада. Индуисти и сикхи в малцинство са в същото положение. Хомосексуалистите, ако са открити за това, могат да имат проблеми... основно афганистанците, които имат други вярвания, различни от исляма, са застрашени, като християните.

b. Има ли други практики на злоупотреба с правата на човека - свързани с пол/раса/възраст?

Да, разбира се. В Кабул в парламента на Афганистан има много лоша култура на безнаказаност спрямо тези, които са нарушители на човешките права.

3. Каква е социално-икономическата ситуация в Кабул, Джалалабад и Мазар-е-Шариф?

a. Какви са възможностите за наемане на работа?

Тези три града в сравнение с всички други имат добра заетост. Не искам да намеквам, че заетостта е добра - Афганистан страда от тежки проблеми със заетостта, но тези три града и Херат биха имали добри възможности и са в доста по-добра позиция в сравнение с останалата част от страната.

b. Каква е ситуацията с жилищата?

В Кабул жилищата не са оскъдни, но има недостъпни цени на жилищата. В Кабул, жилище с една спалня, в беден район, не можете да получите за по-малко от 250 щ.д. месечен наем. Същото ще струва около 200 долара в Джалалабад.

c. Какви са възможностите за записване на образование?

В Кабул е най-доброто положение с университетите, има толкова много частни. Образованието е може би най-доброто на тези три места от гледна точка на възможности и достъп. Частното образование е много скъпо, за едно дете за основно училище ще са необходими 60 долара на месец за покриване на училищните такси и за транспорт. Има достатъчно места в правителствените начални училища.

Правителствените университети са с голямо търсене и е почти невъзможно да се влезе в тях. Много хора кандидатстват за влизане. Трите топ университета в Кабул, Джалалабад и Мазар само до 80 000 получават места. Останалите хора ще трябва да преминат през частно, което не е достъпно... Много е скъпо.

d. Какъв е достъпът до здравни грижи?

Достъпът е добър, но качеството е ужасно. Болници и основни здравни центрове в малки квартали, и в трите града са управлявани от правителството и има спешна служба с линейки, но качеството е близо до нивото в правителствените болници. Има добри частни болници, но те са твърде скъпи, за някои от които трябва да се плаща до 100 долара на вечер.

е. Какви са последиците от липсата на мрежа за поддръжка (семейство и т.н.)? Наличието или липсата на мрежа за подкрепа влияе ли особено върху социално-икономическата ситуация в тези градове? Различна ли е социално-икономическата ситуация за хората, които винаги са живели там, в сравнение с хората, които произхождат от друг регион в Афганистан?

Афганистанците оцеляха въз основа на своите мрежи за подкрепа, тъй като правителствената система е слаба и не реагира, тя е само вашата мрежа за подкрепа, чрез която можете да оцелеете и да имате достъп до правосъдие, образование. Ако нямате това, е много трудно да разрешите проблеми, ако имате проблеми в икономически, юридически, социален план. Ако обаче успеете да прекарате една година на дадено място, хората са много отворени към тези в квартала и можете да изградите мрежа, но само ако успеете да живеете там цяла година и успеете да разширите своята собствена мрежа.

4. Има ли конкретни заплахи за завръщащите се?

а. Има ли неотдавнашни случаи на завръщащи се, които да са в опасност/убити?

Никой не е бил убит или нападнат като завръщащ се само от западна страна, доколкото знам. Въпреки това, хората, които прекарват време на Запад и техните мнения и вярвания се променят, начинът, по който се изразяват, мненията са различни, може да са били нападани заради начина си на мислене, практиките си, начина си на обличане или хората са сменили религията си или са станали атеисти. Или когато са ходили на Запад, понякога са наричани шпиони. Дори само ако някой продължи този си начин на живот, това може да бъде проблем. Ако хората знаят, че са депортирани, по-скоро има съчувствие към тези хора, тъй като не им остава нищо, тъй като са похарчили толкова много, за да отидат. Когато започнат да практикуват западния начин на живот в този район или село, тогава има проблеми и групировките може да започнат да ви мразят. Не знам някой да е нападнат особено заради това.

б. Какви организации присъстват в градовете, за да помогнат на завръщащите се / преследваните?

(И на двата въпроса) Да и не, МОМ присъства и в трите града... ВКБООН има офиси в тези градове и те имат свои партньори по прилагането, но те не са много добре организирани. Отидох да опитам да проследя хората, които се върнаха, заради моята работа, но те нямаха база данни за случилото се с тези хора. Техните проекти са много малки и минимални. Те могат да дадат някои съвети, но няма група, която да подкрепя депортираните. Може би на вид има организации, но не се случва много на място. Следователно мрежата за подкрепа е много важна. Освен това, ако нещо се случи с вас, само мрежата за подкрепа ще научи и ще информира групите за правата и тогава правителството ще направи нещо. Ако няма такава, например при човек с увреждания и не можете да направите нищо, вашата защита от всички аспекти ще бъде загубена.

5. Има ли административни пречки пред алтернатива за вътрешно преселване в Кабул, Джалалабад и Мазар-е-Шариф?

а. Има ли възможност за получаване на лична карта в друг регион, различен от региона на произход?

Не - ако сте от Нангархар, не можете да получите документ за самоличност в Кабул, трябва да го получите на мястото на раждане. Причината е, че когато отидете в отдела за национална статистика, всичко до този момент е на хартиен носител. Те отварят 50-годишна книга и трябва да ви свържат физически, например с членовете на вашето семейство. Не можете просто да кажете, че сте афганистанец. Трябва да вземете номера на личната карта на баща си, чичо, след което те могат да отворят книгата. Това може да се промени, когато стартират тези противоречиви лични карти, но това ще отнеме години, докато всички тези книги бъдат дигитализирани.